

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Petr Nový

**Přírodní a sociální aspekty sídelní struktury zemědělského
pravěku a raného středověku.
Příklad mikroregionu Únětického a Podmoráňského
potoka**

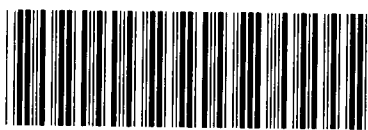
pravěká a raně středověká archeologie

vedoucí práce: PhDr. Martin Kuna, CSc.

Praha 2006

De 251

Knihovna Ústavu pro právní a ranou dobu dějinou UK FF	
Sign.	DP 136 Příh 24/2006
Inv.č.	

2551151322

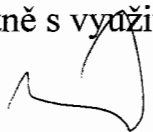
**Filozofická fakulta
Univerzity Karlovy v Praze**

Obsah:

Úvod	5
Část první	
1. Vymezení území	6
2. Historie bádání	7
3. Přírodní prostředí	9
3.1 Geologie území, reliéf	9
3.2 Pedologie	11
3.3 Hydrologie	11
3.4 Podnebí	12
4. Vývoj kulturní krajiny	12
4.1 Krajinné revoluce	12
4.2 Proměny kulturní krajiny od počátku vrcholného středověku	13
4.3 Ztráta paměti krajiny z pohledu počtu komponent	17
4.4 Komunikace pravěku a raného středověku	19
5. Vývoj klimatu	21
Část druhá	
6. Práce s daty	23
6.1 Získání dat	23
6.2 Terminologie	24
6.3 Přehled nalezišť	25
6.4 Úprava dat	40
7. GIS	45
7.1 Analýzy	45
7.2 Výsledky analýz	46
8. Diskuse	52
8.1 Přírodní aspekty struktury osídlení	52
8.2 Sociální aspekty struktury osídlení	59
9. Závěr	64
Literatura	65
Přílohy	
I. Tabulky	
II. Grafy	

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vykonal samostatně s využitím
uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 28. 4. 2006

Bc. Petr Nový

Poděkování

Mé poděkování patří PhDr. Martinu Kunovi, Csc. za podporu a pomoc při zpracování této magisterské práce. Dále bych chtěl poděkovat za spolupráci kolegům z Archeologického oddělení Středočeského muzea v Rožtokách u Prahy.

Úvod

Krajina na severozápad od Prahy je krajinou s bohatou historií. Nejpádňejším důvodem, pro který byla tato pracovní oblast zvolena, nebyla jen předpokládaná nadprůměrná četnost archeologických lokalit, nýbrž i důvěrná znalost území. Členité území nepříliš velké rozlohy s bohatou nálezovou základnou se jeví takřka jako ideální pro zamýšlené zpracování vlivu přírodních a sociálních aspektů na strukturu osídlení. Oproti jiným podobným pracím si tato však klade za cíl dobrat se pokud možno nezkreslených výsledků, je tedy nutné pracovat s přesnými vstupními daty, precizně je zpracovat i věnovat velkou opatrnost při zacházení a výkladu výsledných informací. V práci této dochází ke spojení manuální práce s mapovými podklady, znalostí terénu a geografických informačních systémů. K uspokojivému zvládnutí problematiky je zapotřebí sledovat nejen data archeologická, ale i přírodovědecká. Není možné se při zpracovávání takovéto problematiky spokojit pouze s „plochými“ daty zastupujícími jednotlivé lokality či komponenty v mapových či textových podkladech, aniž bychom se s nimi seznámili přímo v terénu. Každá komponenta je individuálním projevem přítomnosti našich předků v krajině a jako takovou ji musíme nakonec brát.

Nicméně tento směr (při předem přesně definovaných otázkách) archeologických prací nabývá na intenzitě. Z pohledu předcházejících řádků však musíme konstatovat, že se v mnoha směrech začínají vzdalovat předpokládané realitě, ať už přehnaným důrazem na statistická a jiná analytická zjištění nebo ještě hůře neodpovídajícími vstupními daty. V prvním případě je možné z důvodů čistě statistických například nadhodnotit teoretické úvahy týkající se zkoumaného území¹ nebo úplně potlačit identitu zkoumaného území, nahrazenou řadou tabulek, grafů a rekonstrukcí. Druhý případ snad zůstane na úrovni orientačních zjištění, neboť výsledky takovýchto prací lze pro celou řadu nedostatků odsoudit pouze k výukovému a demonstračnímu využití².

Cílem této práce je tak mimo snahy o odhalení přírodních a sociálních aspektů, které ovlivňovaly život člověka v minulosti a jeho pobyt v krajině, také nastínění dalšího možného způsobu práce s archeologickými informacemi za pomoci geografických informačních systémů.

¹ Což můžeme spatřovat ve statistické práci o raně středověkém osídlení v Roztokách u Prahy (Kuna 2000).

² Nejlepším případem tohoto způsobu vedení práce nalezneme ve sborníku příspěvků k prostorové archeologii (Neustupný (ed.) 2003).

Část první

1. Vymezení území

Jak už bylo výše zmíněno, krajina v severozápadním sousedství nebyla zvolena náhodně.

Jedná se jednu z archeologicky nejvýznamnějších částí Středočeského kraje. Pramenný fond k této práci je obsažen především ve sbírkách Středočeského muzea v Roztokách³.

Zájmové území má svá specifika. Za prvé, nachází se v jedné z archeologicky nejhustěji prozkoumaných oblastí Čech, tudíž v oblasti s mimořádným množstvím starších archeologických nálezů. Za druhé, sledované území je v současnosti poznamenáno dlouhodobým stavebním boomem. Jedním z jehož výsledků je rychlý nárůst nových informací z kvalitních, velkoplošných předstihových výzkumů.

V uměle vymezeném území byla brána na zřetel celá řada faktorů. Prvním a nejzákladnějším byla samotná rozloha zpracovávaného celku – z původního rozsáhlého území se jednotlivými determinanty (časová náročnost, vycházející na délku několika let, nerovnoměrnost osídlení, zjištěného dosavadním výzkumem i nestejněmý zájem archeologů nebo spíše nedostatek podnětů pro výzkum mimo zvolenou část) vyčlenilo území, splňující požadavky, kladené pro efektivitu celého podniku. Území bylo na základě zjištěných skutečností v pravěku a raném středověku velmi hustě osídleno a počet archeologických zjištění je v současnosti nadprůměrný. Výpovědní hodnota tohoto území je tak pro zadání práce více než dostačující.

Území se nachází v severozápadním sousedství Prahy, jihozápadní části jsou již jejím okrajem. Celková rozloha činí cca 64km². Ze správního hlediska pokrývá celé nebo části katastrů následujících obcí:

Dobrovíz, Horoměřice, Kněževes, Kněžívka, Kamýk, Lichoceves, Noutonice, Praha - Přední Kopanina, Praha - Suchdol, Roztoky, Statenice, Středokluky, Svrkyně, Tuchoměřice, Tursko, Úholičky, Únětice, Velké Přílepy, Žalov.

Mimo pražské obce je celé ve správě Středočeského muzea, jehož dobrá komunikace se stavebníky dovoluje pokrývat naprostou většinu stavební činnosti; druhé pozitivum vyplývá z netříštění archeologických zjištění mezi různé instituce.

³ Zejména starší nálezy jsou uloženy v Národním muzeu v Praze, další lze najít v Muzeu Hlavního města Prahy a v soukromých sbírkách.

2. Historie bádání

Nálezky z daného regionu jsou zmiňovány již v první přehledné práci o pravěkých lokalitách v Čechách (Kalina 1836⁴) a od tohoto data můžeme sledovat rostoucí počet nálezů. Působením pátera V. Krolmuse získává zejména roztocký region na pozornosti, zároveň se objevuje celá řada amatérských zájemců o pravěké památky (Sklenář 1972). Jeho vykopávky se soustředily zejména na prokopávání mohylových pohřebišť, jeho pozornost přitahoval i starodávný Levý Hradec s blízkým Řivnáčem. Zajímavým momentem v Krolmusově aktivitách jsou jeho záchranné akce (první vysloveně záchranné archeologické dohledy v regionu) při stavbě císařské (velvarské) silnice, vedené z Prahy mimo jiné přes Černý Vůl nebo Velké Přílepy do Kralup nad Vltavou a dál do Severozápadních Čech v letech 1845 – 1846 (Sklenář 1972, 1992). Stavba znamenala citelný zásah do krajiny, což se také odrazilo v množství archeologických památek, ničených zejména v okolí zmíněných dvou obcí.

Zejména pro okolí Roztok bylo významné působení MUDr. Čeňka Rýznera (Skrůžný 1970). Necelý rok po prvním významném archeologickém počínu v roce 1879⁵ započal rozsáhlý archeologický výzkum pohřebiště mezi Úněticemi a Roztoky, po němž je pojmenována kultura starší doby bronzové (Rýzner 1880). Druhým jeho velkým počinem se stal výzkum na Řivnáči, obojí na svou dobu s nadstandardním publikováním výsledků⁶. V jeho výzkumu Levého Hradce s časovým odstupem pokračuje J. L. Píč (např. Píč 1908) a na jeho výzkum po 2. sv. v. navazuje I. Borkovský, který zároveň systematicky zachraňuje raně středověké pohřebiště v žalovské cihelně (Borkovský 1954, 1965). Kolem přelomu letopočtu a zejména ve 20. letech se rozvíjí archeologická záchranná činnost, spjatá převážně s Národním muzeem, i v dalších obcích zkoumaného území. V Horoměřicích se zájem soustředil na pískovnu a okolí na severním okraji obce (např. Hájek 1934), který pokračoval až do ukončení provozu v 70. letech. Podobně v cihelně v Černém Vole ničené archeologické objekty zachraňoval Čeňek Rýzner a po něm místo postupně navštívili přední badatelé první poloviny 20. stol. (např. Böhm 1916), pro něž však v této době byla ještě zajímavější cihelna pana Štěpánka na kraji Státnic (Stocký 1915, Hájek 1932) V Úholičkách se pracovníci NM pohybovali v severním okolí obce a při různých akcích dokumentovali polními pracemi narušované památky (např. Stocký 1921).

⁴ Jedná se o nálezky z Roztok u Prahy; více Sklenář 1992, Sankot 1991.

⁵ Mohyla za roztockým kostelem, v tzv. Horních Roztokách – Rýzner 1879.

⁶ Publikaci v Památkách archeologických lze považovat za první nálezovou zprávu (Sklenář 2000).

Takřka nejvýznamnější místo ve zkoumaném území zaujímá obec Velké Přílepy (a v jejím rámci obec Kamýk), kde pracovníci NM provedli celou řadu záchranných výzkumů (Felcman 1898, Schmidt 1899, Jakimowicz 1914, Neustupný 1933a,b).

Dalším významným obdobím v historii archeologického průzkumu území byla 50. léta. K většině zmíněných lokalit se přidávají další v Kněževsi (Kytlicová 1957, 1965) a Kněžívce, odhalené při výstavbě silnice Praha – Slaný (Soudská 1965, Rulf 1979, Moucha - Pleslová-Štiková 1987).

V této době je významné působení amatérského roztockého archeologa R. Košťála, přinášející rozšíření pramenné základny prostřednictvím systematického průzkumu roztockého regionu (Košťál 1967). Jeho vlastivědné úsilí bylo v roce 1957 korunováno vznikem Okresního vlastivědného muzea se sídlem v Roztokách u Prahy.⁷

V počátku jsou jeho sbírky naplňovány zejména dary a menšími záchrannými akcemi, mimo něž je nutné zmínit aktivní spolupráci s dalšími amatérskými archeology⁸. Mimo ojedinělých akcí archeologického ústavu však získává převahu v terénní archeologické činnosti archeologické oddělení muzea. Za první větší výzkum (spolupráci) muzea v regionu, a tím i postupné převzetí správy nad územím, lze považovat záchrannou akci vyvolanou v 70. letech dalším rozšiřováním cihelny v Černém Vole. 80. léta jsou již ve znamení početných archeologických výzkumů – ze zájmového území jmenujme dlouholetý výzkum levého břehu Vltavy před Roztoky u Prahy (Kuna – Sankot 1982, Gojda – Kuna 1985, nejnověji Kuna – Profantová a kol. 2005) nebo výzkum v Horoměřicích (Vojtěchovská 1998, Nový – Řídký 2005). Stavební boom, nastartovaný po roce 1989, pak znamená několikanásobné zmnožení záchranných akcí, které postihly plošně celé území. Mezi nimi vystupují do popředí archeologické výzkumy ve Velkých Přílepech (Smejtek-Vojtěchovská 1997a,b), Tuchoměřicích (Sankot-Veselá 1999, 2001), Úholičkách (Vojtěchovská 1999) v Kněževsi (Smejtek 1999a, 2001), nebo v Kněžívce (Smejtek 1999b). Na počátku 21. století tato situace pokračuje zejména na katastrech obcí Roztoky, Žalov, Horoměřice, Kamýk (Limburský – Vojtěchovská 2001, Limburský – Řídký 2002 - 2005), Statenice (Vojtěchovská 2002 – 2004) a Tuchoměřice. Z přehledu vyplývá značný a neklesající nárůst záchranných akcí od počátku 90. let a zejména od jejich druhé poloviny rostoucí plošný rozsah území zasaženého stavební činností⁹.

⁷ 1963 Oblastní muzeum, od 1975 Středočeské muzeum.

⁸ Mezi nimiž vynikají O. Tomek st. a O. Tomek ml.; zejména druhý jmenovaný shromáždil početný fond, skládající se jednak ze sběrů v rámci regionu, jednak ze záchranných výzkumů na početných stavbách – jeho dokumentace a zachráněné nálezy jsou často jedinými a cennými podklady pro studium některých nálezů.

Z hlediska nálezového fondu tak po ojedinělých nálezech, ukládaných do té doby zejména v Národním muzeu v Praze, dochází postupem času k jeho systematickému shromažďování do jediné muzejní sbírky (a tento stav trvá s výjimkami dodnes). Jejím základem (Sbírka Středočeského muzea v Roztokách u Prahy – podsbírká archeologická) jsou sběry amatérských spolupracovníků a zakladatelů muzea, doplněné převzatými sbírkami ze škol a od soukromníků¹⁰; teprve zhruba od 80. let dochází k citelnému nárůstu materiálu z vlastních výzkumů. Naproti tomu je nová sbírka (Archeologická sbírka Středočeského muzea v Roztokách u Prahy) spojena výhradně s akcemi archeologického oddělení od roku 2001.

O tom, že i takto hustě archeologicky prozkoumané území skrývalo a stále skrývá řadu nálezů, hovoří výmluvně nové lokality, zjištěné díky povrchovým sběrům a výzkumům uskutečněným během vytváření této práce¹¹.

3. Přírodní prostředí

3.1 Geologie území, reliéf

Při hodnocení geologické charakteristiky zkoumaného území je jeho výhodné umístění zužitkováno tím, že leží na okraji tzv. Velké Prahy. Území hlavního města byla a je věnována velká pozornost ze strany vědeckých institucí i jednotlivců, což se odráží v bohaté publikační činnosti. Proto se významnou pomůckou stala zejména publikace věnovaná geologii Prahy a jejího okolí (Kovanda a kol. 2001).

Celé zkoumané území se nachází na Pražské plošině, severovýchodním okrajovém geomorfologickém celku Brdské oblasti (příslušné k Poberounské subprovincii), téměř na půl rozdělené mezi Turskou plošinu na SV a Hostivickou tabuli na JZ (pomyslná dělicí linie probíhá zhruba v místech Horoměřic a Státnic). Charakteristickým tvarem reliéfu jsou zde rozsáhlé plochy zarovnaných povrchů plošinného až velmi mírně ukloněného reliéfu, do něhož se hluboce zařezává na východě údolí Vltavy i oba její přítoky. Proto má území značně členitý povrch, při výškové členitosti cca 177 m.n.m. při břehu Vltavy až cca 380 m.n.m. u pramenů Únětického potoka S od Jenče. Silně zahloubenými údolními rozčleněné území (hloubek téměř až 100 m – Úholičky - Podmoráň), často se skalními stěnami na strmých svazích, v těchto konkré-

⁹ Tento vývoj lze dokumentovat i na nárůstu počtu komponent, který nastal v období od vzniku práce M. Kuny a M. Slabiny (1987).

¹⁰ Zatím posledním významným přírůstkem se stala bohatá sbírka – pozůstalost po akademickém malíři M. Malinovi, dosud nezpracovaná.

¹¹ Důležité informace přináší zejména výzkumy na katastru Praha – Suchdol, Tuchoměřice a Žalov.

ních místech specifickým způsobem ovlivnilo pravěkého i raně středověkého člověka při výběru místa pro sídliště.

Převážná část území je tvořena kvartérními sedimenty, z nichž výrazněji vystupují skalnaté výchozy kralupsko – zbraslavské skupiny svrchního proterozoika. Tyto starohorní skalní útvary jsou oněmi skalnatými výchozy a strmými svahy, které určují jistý specifický ráz území. Oproti převaze drob, prachovců a břidlic se jeví z našeho hlediska zajímavější přítomnost významných reliéfních prvků v podobě suků (kamýků) a strukturních hřebítků na odolnějších partiích proterozoických a staropaleozoických hornin, jejichž rozměry, tvary a směr jsou závislé na strukturně tektonických poměrech a stupni denudace reliéfu. Ve sledovaném území (takřka výhradně Turská tabule) jsou vázány na silicity (bulžníky), které mimo rozeklané skalnaté břehy vodních toků tvoří v otevřené krajině charakteristické pahorky (Kozí hřbety, Kamýk aj.).

Ze starších nečtvrtohorních uloženin se na území významněji ještě vyskytují druhohorní křídlová souvrství, vystupující až k povrchu v oblasti Přední Kopanina – Statenice - Horoměřice. Jak už bylo řečeno, pohybujeme se v oblasti čtvrtohorního stáří. Mimo ostrůvky pleistocenních teras Vltavy, vyskytujících se v nejvýchodnější části území, zaujímají největší plochu sprašové pokryvy, přecházející na svazích do o nemnoho mladších deluviálních sedimentů. Vzhledem k tomu, že oblast spadá to suchého okrsku (viz. klima), zasahují sprašové pokryvy i nad 300 m.n.m. (Ložek 1988, 34). Spraše, sprašové hlíny, úlomkovité (či drťovité) spraše a smíšené uloženiny deluvioeolické jsou zastoupeny v podstatě dvěma typy - plošně rozsáhlými pokryvy, a to zvláště na morfologicky zarovnané pozici nad svrchní erozní bází kvartéru, a pak závějemi, usazenými na v. a jv. svazích, sklánějících se ke dnům údolí. Tyto závěje přispívají svojí existencí u S-J orientovaných údolí k vytvoření tzv. asymetrických údolí, u nichž naproti povlnným a plochým svahům s eoliky (na v. a jv. svazích) vystupují příkré svahy skalního podloží (na svazích přivrácených k západu).

Mocnosti hlinitých eolík jsou proměnlivé v závislosti na morfologii podloží, díky dnes již zaniklým cihelnám víme, že můžeme hovořit o mocnosti i několika metrů. Na území zkoumaných povodí nalezneme nejen ony sprašové pláně, ale i významnou závěj v Černém Vole.

Nejmladší holocénní minulost se nejmarkantněji promítla do údolí vodních toků nárůstem fluviálních a deluviálních sedimentů. Část Únětického potoka byla podrobena geologickému průzkumu, jehož výsledkem bylo mimo jiné zmapování mocnosti nivních sedimentů. Ve spodní části Únětického potoka jsou holocénní nivní sedimenty uloženy diskordantně (vertikálně se střídající jemně písčité, hlinité a jílovité s příměsí, čočkami či samostatnými horizonty přemístěných hrubých klastik zvláště v podobě štěrků) na písčitéch štěrcích v mocnostech

zpravidla od 1-3 m. O něco výše však byla zjištěna na dně Tichého údolí u Trojanova mlýna (pod Úněticemi) až 12 m hloubka, jejíž souvrství s celkem 20-ti makroskopicky odlišnými bylo datováno do středního a mladého holocénu (Kovanda a spol. 2001, Ložek, ústní sdělení).

3.2 Pedologie

Dominujícím půdním typem této oblasti jsou černozemě, vytvořené na spraších, případně karbonátových hlínách s vysokým podílem eolického materiálu, nebo vzácněji na slínovcích. Hnědozemě také vzniklé na sprašových materiálech jsou zastoupeny podstatně méně a zejména na jihu lemují souvislý pás černozemí. V místech zmiňovaných podložních křídových hornin se především vytvořily hnědé půdy, na pískovcích zrnitostně lehké, na opukách pak středně těžké až těžší. Pod lesy se na pískovcích, ale i na opukách, silicitech, případně na pískovcích v extrémních případech dokonce setkáme i s podzoly. Na výchozech opuk jsou vyvinuty i pararendziny, na slínovcích pak velmi těžké půdy - pelosoly. Plošně nepříliš významně zastoupené jsou mělké půdy - rankery, převážně na fyzikálních rozpadech pevných hornin (př. silicitech či křemencích). Tyto půdy se zpravidla vyskytují společně se surovými půdami na terénních elevacích: rankery na svazích, surové půdy na temenech. Větší toky zájmové oblasti jsou obvykle doprovázeny nivními půdami na aluviích a s nimi spřízněnými splachovými uloženinami, menší toky, zejména pak v černozemní oblasti, černicemi. Na závěr lze zmínit také gleje, které jsou význačné pro drobnější aluvia mimo černozemní oblasti (Kovanda a spol. 2001).

Bližší geologická a pedologická charakteristika bude rozvinuta spolu s ostatními geologickými faktory při výkladu jednotlivých lokalit.

3.3 Hydrologie

Pomyslnou osou území je levobřežní přítok Vltavy – Únětický potok. V současnosti pramení 0,5 km JV od Kněževse (další zdroje uvádí prameniště v obci) ve výšce 348 m.n.m., celková velikost jeho povodí se pohybuje okolo 53,5km² (oproti nyní udávané hodnotě současného toku 47,6 km²), současná délka toku činí 13,4 km (Vlček a kol. 1984, 281). Z jeho nejvýznamnějších přítoků jmenujme pravobřežní Kopaninský a Horoměřický potok. Mimo ně je třeba zmínit dvě v současnosti již krátké vodoteče (max cca 1km délky), a to bezejmenný levý přítok v Kněževsi a o něco větší přítok přitékající od Suchdola.

Severní část zkoumaného území odvodňuje Podmoráňský potok. Pramení na okraji Velkých Přílep – části Kamýk ve výšce 290 m.n.m., velikost jeho povodí činí cca 10,5km², současná délka toku činí zhruba 4,1km. Krátká vodoteč nepřibírá žádné větší přítoky,

z archeologického hlediska je důležitý bezejmenný levý přítok vlévající se do potoka v Podmoráni.

3.4 Podnebí

Podnební poměry jsou značně závislé na nadmořské výšce a utváření terénu. Sledované území spadá na rozhraní teplé a mírně teplé oblasti – Roztoky, Žalov a jejich okolí spadá do okrsků teplých oblastí, suchých s mírnou zimou a kratším svitem slunce, zatímco zbytek území do okrsků mírně teplých oblastí, suchých, s mírnou zimou. Pokud budeme tuto skutečnost demonstrovat na širším území, zjistíme, že jádro teplého území (Quitt 1971), které patří k nejteplejším oblastem Čech s ročním průměrem teplot mezi 8—9 °C, se nachází více severně a severozápadně a do okolí Prahy vysílá pouze své výběžky.

Průměrná roční teplota (průměr za léta 1901 – 1950) činí mezi 8-9°C. Průměrné roční srážky činily za stejné období průměrně mezi 500-550 mm; srážek přitom lokálně ubývá od severozápadu k jihu a jihovýchodu, na širším území je trend opačný a od severozápadu srážky klesají směrem k jihovýchodu (Mikyška a kol. 1968, mapová část; Ložek – Cílek - Kubíková a kol. 2003, podnebí).

4. Vývoj kulturní krajiny

Region v povodí obou vodních toků se nachází v tzv. Staré sídelní krajině (Beneš – Kuna - Peške a Zvelebil 1992, Zvelebil - Beneš a Kuna 1993 a další). Jeho tvář se měnila nejen přírodními pochody, ale nejpozději od mladší doby kamenné i výrazným přičiněním lidské ruky. Tyto změny trvající dodnes probíhaly v několika výraznějších a logicky i méně výraznějších etapách, které se dají více či méně vydedukovat. Pro naše bádání je pak zajímavých několik pohledů.

4.1 Krajinné revoluce

Z hlediska posouzení vlivu přírodních aspektů na strukturu osídlení je nutné věnovat první zájem otázce vývoje kulturní krajiny. Důležitým informačním zdrojem je pro nás, dá se říci, převratná knižní novinka kolektivu badatelů archeologického, přírodovědeckého a sociálního vědeckého zaměření (Sádlo a kol. 2005), která snad úplně poprvé shrnuje předpokládaný vývoj kulturní krajiny od pravěku po současnost. Slovíčko snad bude namístě v případě, že pomineme dílčí seriály ve specializovaných časopisech (Ložek 1999, Jankovská 1997) věnované přírodovědeckým oborům, navíc jen s okrajovou problematikou přítomnosti člověka

v krajině. Jedním z velkých přínosů je však převažující přírodovědecký, tím pádem archeologicky nezaujatý nebo spíše zkreslený pohled na vztah člověka a přírody. Jednotlivá následující zjištění tak velmi dobře korespondují se závěry knihy, která se tak stala hlavní citační literaturou kapitoly.

Již zanedlouho po dokončení této práce bude vymezení náplně podobných prací z chronologického hlediska nevyhovující. Začíná být čím dál tím víc jasné, že příchodem neolitického obyvatelstva¹² nezačíná zemědělský proces v krajině a její postupné „podmaňování“ člověkem (Sádlo a kol. 2005, 47). Proto budeme muset hledat jiná kritéria než počátky zemědělství.

Krajina rozvinutého atlantiku, kterou neolitický lid postupně obsazuje, byla krajinou prostupnou a připomínala mozaiku lesních a nelesních ploch (precizně vysvětleno in: Sádlo a kol. 2005, 23 a dál). Souvislé lesní porosty lze rekonstruovat ve vlhčích oblastech, mimo černozemních území, přírodovědné analýzy ze sídlištních objektů dokládají pro suchá území spíše opak (Ložek 1981, 178, 1999, č.8, 229). Vzhledem k faktu, že lid s lineární keramikou si pro sídlení vybíral často nejúrodnější¹³ oblasti našeho území, nemůže být řeč (alespoň pro na zkoumaných povodí) o nutnosti kácení lesa pro získání životního prostoru. Krajina se od tohoto okamžiku však vyvíjí ve dvou liniích, v linii ovlivněné člověkem a v linii bez jeho ovlivňování. Oblasti s lidskou přítomností až do další markantnější změny (nikoliv však náhlé nebo nečekané) na konci doby bronzové zažívají poklidný vývoj, za nějž se dotváří nám známé vegetační stupně a příroda získává krajinný ráz i botanickou druhovou skladbu podobnou současnosti. Ona další markantní změna je jakýmsi klimatickým předělem, obecně vykládaným jako zhoršení klimatických podmínek¹⁴. Počínající okyselení půd pozměňuje botanickou skladbu, pro člověka však přichází zásadnější problém se zhoršujícími se podmínkami pro zemědělskou činnost. Sám však stojí za retrográdním vývojem půd a zvýšenou erozní činností (Ložek 1999, č.8, 229; č.9, 260). Praveký styl naší krajiny funguje až do nástupu vrcholného středověku, kdy přichází další revoluční změny (Sádlo a kol. 2005, 139).

¹² Pro jednoduchost stále uvádím příchod neolitického obyvatelstva, i když i tato teorie začíná mít vážné trhliny, např. Pavlů 2005, 294.

¹³ V rámci daných podmínek, samozřejmě; ukazuje se ale, že v této době pro zemědělské obdělávání postačila i méně kvalitní půda a proto nemusí vypadat podivně ani sídliště na, z našeho pohledu, horších půdních typech nebo přímo v horších regionech – typickým by mohly být neolitické komponenty na Plzeňsku, např. Plzeň – Lítice (Braun – Sokol 1996, 2000; Braun 2001, Sokol 2001).

¹⁴ I v tomto případě nedostižný výklad nabízí Sádlo a kol. 2005, 96 a dál.

4.2 Proměny kulturní krajiny od počátku vrcholného středověku

Při zacházení se zkoumanou krajinou v současnosti dochází k podsouvání celé řady subjektivních vjemů, které často a nechtěně negativně vstupují do badatelské práce.

Jedním z nejvlivnějších je subjektivní vnímání přírodního prostředí, které se pak více či méně promítá do úsudku nebo může formulovat vznikající teorie a udávat směr myšlenek.

Pokud pak vstoupíme do zkoumaného regionu, takřka automaticky predikujeme případné komponenty. Nesmíme však zapomínat na změny, kterými krajina prošla od počátku velkých změn počínaje vrcholným středověkem. Možná i proto zůstal chronologický interval práce ohraničen dobou raného středověku, neboť velká středověká změna znamenala nejen pro přírodní a sociální prostředí vcelku zásadní okamžik (Sádlo a kol. 2005, 139 a dál)¹⁵.

Jak se tedy utvářel současný vzhled krajiny nejen zkoumaného regionu? První markantní změna se projevuje v rozloze lesních porostů, která se pomalu zmenšuje. Jak dalece se toto dotýkalo zkoumaného území lze jen stěží odhadnout, jak jsme již nastínili v předchozí části, obraz lesních celků zde není pravděpodobný, tedy alespoň ne v místech černozemních oblastí. S lesy však můžeme počítat na jejích okrajích, zejména stráních a březích obou potoků, v okolí skalnatých kamýků a jiných než černozemních oblastech¹⁶. Podstatu změn, k nimž dochází již od 13. století, které způsobily míru odlesnění podobnou té dnešní, vystihl například Z. Smetánka¹⁷. Mimo les se silně rozvíjejí křoviny, jejichž vzhled si není tak těžké představit, neboť dodnes bohatě doprovází polní cesty nebo ohraničují pole. Mozaika polí přibývá, stojíme u vzniku mnohých, bohužel z valné části dnes již zase neexistujících mezí. Pokud zmíníme ohraničení, není možné vynechat zásadní středověkou transformaci (Klápště 1994), přinášející s sebou v krajině víceméně neznámé pravidelné struktury urbanistických jednotek. Vznikají mimo jiné i pevné hranice, okolí sídel je plánovitě využíváno, rozmach zažívá panská majetková držba. Ústup lesa, křovinami lemované cesty, plánovitě stavěná sídla – ze všech popisovaných změn ta nejmarkantnější přišla hned na počátku. Vrcholný středověk provází i zvýšená činnost svahové eroze, vzhledem k povaze území bych chtěl zdůraznit její dopad pro potoční koryta¹⁸. Je to první ze dvou závažných změn, které ve sledovaném období pozměnily vzhled našich toků. Tato zejména erozní změna znamenala zarovnání dolních toků

¹⁵ Tímto nechci popřít svahovou erozi, která na některých místech značně pozměnila místní reliéf (Dreslerová 2004, 45 – 46), považuji však tento jev jako součást pravěké a raně středověké krajiny a jako takový bude i obsažen v diskusi.

¹⁶ Tuto hypotézu se vši pravděpodobností podporuje i zjištění při výzkumu raně středověkého sídliště v Roztokách (Sádlo – Gojda 1994), srovnej opačný názor – Dreslerová 1995.

¹⁷ Doslova : Lidé les „projedli, protopili a prostavěli“. Smetánka 1992, 15 a dál.

nebo až ústí potoků (v našem případě pouze Únětického potoka, dolní část Podmoráňského potoka prochází skalnatou soutěskou v rychlém tempu) a takováto údolí získávají nánosem sedimentů plochá dna¹⁹. Ve zkoumaném regionu nemůžeme demonstrovat dílčí změny krajiny, jaké známe z jiných částí republiky v průběhu dalších století. Nedošlo zde k opuštění vsí z důvodů špatné lokace, jaké známe například z Černokostecka (Smetánka – Klápště 1981), zásadněji nevtrhly do regionu ani husitské bouře nebo 30-letá válka, kdy by zůstala opuštěna nějaká ze vsí. Pak ovšem přichází období baroka a krajina se znovu mění.

Přichází druhá proměna zejména potoků, neboť dochází k maximálnímu rozšíření vodních mlýnů (Löw - Míchal 2003, 395)²⁰. Z krajinného hlediska vidíme změnu ve vzniku jezů - nadržení vody nad jezy znamenalo zpomalení toků a jejich zanášení, vzniku dlouhých náhonů – jejichž linie dodnes sledují koryta potoků; nesmíme zapomenout na snad největší zásahy do samotných údolí – nesčetné množství rybníků, které zejména na méně vydatných tocích zadržovaly vodu potřebnou na pohon mlýna²¹. Přestože se stále používá pojem barokní krajina i pro její současnou podobu, je více než zřejmé, že barokní krajina s obdobím baroka také zanikla²². V čem změna dále spočívala? Zvětšuje se velikost honů, čímž vznikají velké plochy polní krajiny. Louky získávají dnešní podobu; od svých předchůdkyň se liší zejména druhovou skladbou, neboli jinak - z nevhledných se například stávají rozsáhlé a květnaté. Sílicí odlesňování krajiny na sklonku baroka kulminuje. Ke konci 18. století dochází k odlesnění, které silně přesáhlo dnešní úroveň. Řešení se hledalo v umělém zalesňování²³. Podívejme se ještě na samotný vzhled lesa. Jeho první výrazná změna začíná v 17. století. To, co ovlivnilo a ovlivňuje naše vnímání lesa, to přináší až století následující. V druhé polovině 18. století došlo k převratnému zásahu do skladby našich lesů vysazováním nejprve borovice a pak i smrku. Již v první polovině 19. století došlo k téměř úplné přeměně původních smíšených porostů na lesy jehličnaté (Průša 2001, 27 a dál)²⁴.

¹⁸ U polohy současně na břehu řeky (Roztoky) bude připojeno specifické samostatné pojednání; více k erozi a akumulaci říčních údolí Dreslerová 2004, 34-39.

¹⁹ Jedním ze závěrů E. Opravila při sledování sedimentace povodňových hlín je zjištění, že povodně a tím i zanášení údolních den dosáhlo největší intenzity koncem středověku a pak bez přerušení pokračovaly až do současnosti (Opravil 1983, 72).

²⁰ Z celkového počtu 18 mlýnů ležících na Únětickém potoce se jich do dnešní doby mnoho nezachovalo (Klempera 2001).

²¹ S ohledem na zkoumaný region jsem nevzal v potaz jinde významnou účast rybníkářství.

²² V této části myšlenky vychází zejména z dvoudílné eseje otištěné v časopise Dějiny a současnost, Sádlo – Hájek 2004.

²³ „Josefské mapování, pořázené ve třetí čtvrtině 18. století, ukazuje například krajinu mezi Prahou a Litoměřicemi skoro úplně holou, zcela podřízenou obilnářství.“, Sádlo – Hájek 2004; Situace se mění až za průmyslové revoluce, kdy dochází k nahrazování palivového dřeva uhlím a tlak na produkci dřeva klesá (Průša 2001, 31).

²⁴ Zatímco například bukové dřevo, využívané na produkci dřevěného uhlí, ztrácí na významu, na ceně získává dřevo jehličnanů, využívané na výdřevu dolů (Ložek, Cílek, Kubíková a kol. 2003: kap. Lesy).

Některé změny v krajině přichází i jako důsledek předchozích dějů. Týká se to změn ve složení půd, podmíněných erozí nebo například odlesněním, které se následně promítly do pokryvu rostlinného. Tak bychom zde mohli obecně vzpomenout situace, kdy například odlesněním svahových lesů, které pokrývaly půdy mimo přímý dosah podzemní vody, docházelo k celkovému vysušení půd a krajiny. Na druhé straně v aluviálních polohách v blízkosti pramenných výchozů způsobilo odlesnění zamokření až zabahnění dřive jen trvale vlhkých půdních profilů nebo jejich oglejení. Na takovýchto stanovištích pak odlesnění a vůbec přeměna původně lesních půd v zemědělské půdní typy, dále pasení v lesích a vyhrabávání opadanky z lesů vedlo k takové degradaci půd a k takovým stanovištním změnám, které vedly k nahrazení klimaxové vegetace (Rybníčková – Rybníček 1976, 148)²⁵. V jiném pojetí můžeme zmínit jev, označovaný jako retrográdní vývoj půd – v místech odvápněných půd hnědozemní řady (na spraších) se vlivem eroze dostal k povrchu vápnitý substrát, umožňující šíření xerothermní vápnomilné vegetace; podobné procesy vyvolávala i například stržová eroze v zářezech cest (Ložek 1988, 35). Mimo lesní plochy existoval další fenomén – z historických map jasně vyplývá, že česká krajina (minimálně ještě v 18. století) byla krajinou cest a cestiček²⁶. Na tuto skutečnost lze opět navázat textem esejí, kde je tento moment hodnocen z hlediska prostupnosti krajiny. Tato situace přetrvávala v již tenčící se míře ještě do přelomu 19. a 20. století, kdy stále ještě fungoval systém polních pěšin, pravidelně využívaných²⁷. Erozní a sedimentační procesy, ale i technologie orby nakonec vedly ke vzniku dalšího krajinného prvku – mezí; vedle zvýraznění velkých, již středověkého stáří, vznikla jemnější struktura mezí menších (Löw - Míchal 2003, 392). Období baroka tak můžeme také zakončit závažným zjištěním, že znamenalo proměnu krajiny do podoby (jak jsme si zvykli říkat) krajinné mozaiky – vymezením okrajů, hranic a ostrých rozhraní vytváří podoby ostře vymezených jednoúčelových ploch.

Následné období průmyslové revoluce přináší další vlnu citelných zásahů do půdního krytu.

Přichází v předchozí části již zmíněná hluboká orba, ale erozi dále napomáhají tentokrát nově zaváděné plodiny²⁸.

²⁵ V diskusi na str. 150 – 151 se můžeme dočíst jaký dopad pro rekonstruovanou vegetaci mělo odlesnění a degradace půd například v Pošumaví.

²⁶ Tato skutečnost dala vynikajícím způsobem vyniknout například na mapách, vystavených v rámci výstavy Středočeského muzea v Roztokách u Prahy „Kapitán Müller a ti druzí“, jejichž výběr se dostal na CD-ROM „Krása map XVIII. Století“.

²⁷ Otázka cest bude rozebrána dále. Lze mít námitky proti relevantnosti řešení této otázky v souvislosti se změnou krajiny, pro utvoření si představy o pravěké a raně středověké krajině. Ale mimo nesporného místa v popisu vývoje krajiny, stojí takovéto komunikace za terénními útvary, které mnohdy dodnes dotváří krajinu a v neposlední řadě některé z nich mají minimálně raně středověké kořeny.

²⁸ Jsou to zejména půdu nekryjící řepa nebo brambory a jejich pěstování na svažitých pozemcích (Löw - Míchal 2003, 437; Ložek 1973, 260).

Poslední období (bez dnešních změn, které již za několik let budeme při podobných úvahách brát v potaz), které zmiňuji, je období započaté v 50. letech.

Na začátku století v české krajině převažující mozaika drobné držby sedláků a chalupníků byla necitelnými dopady kolektivizace zemědělství zlikvidována. Asi nejznámější proces - zcelování polí, zhusta doprovázený oráním mezí, odstartoval v krajině nejintenzivnější erozní procesy od konce doby ledové. Další zásahy společně s nevhodnými plodinami vedly k zesteplení odtokových poměrů v horních částech povodí, k zanášení drobných vodotečí a k zásadním změnám povodňových režimů v nivách, které se změnily v mokřady a bažiny (Löw - Míchal 2003, 453 a dál). „Rovnováhu“ změnám dodávalo rovnání vodotečí a jejich poutání do umělých regulování koryt. Připočteme-li k těmto zásahům ještě například meliorace a četné rekultivace (zavážení úvozů²⁹, roklí nebo jen navyšování ornice na polích), zjistíme, že v dnešní době vstupujeme do krajiny, která si uchovává pouhý zlomek své pravěké a raně středověké paměti.

4.3 Ztráta paměti krajiny z pohledu počtu komponent

Množství pravěkých a (nejen) raně středověkých komponent uložených pod povrchem země se každým dnem zmenšuje. Odmyslíme-li si devastační vliv stavební činnosti, podílí se tomto procesu celá řada dalších faktorů.

K první redukci keramických indikátorů komponent³⁰ docházelo mimo okamžitého počátku rozpadu vlivem povětrnostních podmínek u artefaktů na povrchu už při druhé návštěvě jednou využitého místa, což se stalo již období kultury vypíchané. Při založení kopaničářského políčka fragmentarizace a eroze dosahuje již pod povrch, ale stále nepředstavuje nebezpečí pro zahloubené objekty, a to ani s pozdějším použitím rádlu, taženého dobyt看em. Tato situace trvala pravděpodobně s výjimkami³¹ v průběhu zemědělského pravěku, minimálně do mladší doby bronzové. V této době v souvislosti s vyvrcholením klimatické změny a citelných zásahů lidské populace dochází ke spuštění erozních pochodů na jedné straně určitě ničící některé exponovanější komponenty (rozrušení objektů, vystavení artefaktů erozi), na straně druhé jejich „vymazání“ z povrchu nebo jejich zakonzervování pod vrstvou sedimentů³².

Další etapu ničení starších komponent můžeme předpokládat v mladší době železné, související se zdokonalením orby. Přírozeným růstem půdního horizontu pravděpodobně byly ochrá-

²⁹ Zavážení pochopitelně nezačíná až ve 20. století, existují i písemné doklady o takovýchto pracích z 19. století (Severin, K. 2001).

³⁰ Komponenty sídlištní a pohřební, ve struktuře osídlení zohledňujeme takřka výhradně tyto komponenty.

³¹ Doklady eroze a tím i destrukce pravěké komponenty popisuje např. E. Neustupný na příkladu tušimické porcelanitové kupy (Neustupný 1965); tento případ je však spíše výjimkou, neboť se jedná o exponovanou polohu.

něny nejstarší komponenty, pokud nebyly obnaženy nepříznivými faktory v předchozím období. Otázku růstu půd není stále možné uspokojivě vyřešit, nicméně z ojedinělých pozorování víme, že nárůst půdního horizontu se mohl pohybovat řádově v centimetrech (Dreslerová 2004, 39). Proto orba mohla postihnout minimálně komponenty starší doby železné³³.

Zbylé období mladšího pravěku zásadnější změnu nepřináší. Proto se z dnešního pohledu jeví následné změny v reliéfu krajiny, které nastaly v době vrcholného středověku, jako takřka zkázonosné. Masivní odlesnění krajiny a zejména nevhodná orba způsobily ekologickou katastrofu, jejímž důsledkem byla obecně rozsáhlá eroze a následná sedimentace v dolních částech odvodňujících vodních toků.³⁴ Opět tak zaznamenáváme další moment, který mohl být konečným pro některé starší komponenty, jiné zůstávají naopak nepoškozeny, leč pohřbeny pod až několikametrovými sedimenty.

Následné období „klidu“, doprovázené jen běžnou poměrně mělkou stavební a orební činností končí na prahu průmyslové revoluce 19. století. Ne náhodou zaznamenáváme v této době markantní nárůst archeologických nálezů³⁵. Pro archeologii od této doby zaniklo mnoho keramických (a pravděpodobně i některé nekeramické) komponent, které doplatily na vylepšené zemědělské technologie, zejména na zavedení hluboké orby a chemického hnojení (Löw - Míchal 2003, 437,452)³⁶. Jak tato situace mohla vypadat si snadno představíme na příkladu dvou ze zkoumaných lokalit. V Úholičkách od počátku 20. století výrazně stoupl výskyt archeologických nálezů. Při akceptování výše uvedeného nás pak nepřekvapí zjištění, že se tato doba shoduje s intenzivním pěstováním na hlubokou orbu náročné řepy³⁷; krátce po výzkumech Čenka Rýznera v roce 1882 v cihelně v Černém Vole byly „četné řady jam ... parními voračkami zničeny“ (Kinský 1999, 5). Nakonec je třeba k těmto faktorům připočítat i další nárůst eroze, jejíž negativní vliv jsme již zmínili (Löw - Míchal 2003, 452).

³² Několik příkladů svahové eroze představila například Dreslerová 2004, 45 – 46.

³³ Je nutné připomenout roli reliéfu. Například při dokumentaci profilů starší doby železné v Praze – Podbabě byl zjištěn markantní nárůst půdního horizontu během života jediného sídliště. Mírně svažité terén ležící na úpatí vrchu Baba je příhodným pro ukládání svahových sedimentů. Mohutný nárůst půdního horizontu (způsobený lidským zásahem do svahů vrchu?) způsobil, že starší halštatské objekty zmizely pod narůstajícím povrchem a při dokumentaci se nacházely v tmavé několik desítek centimetrů mocné vrstvě. Za informaci děkuji Mgr. M. Kostkovi.

³⁴ Demonstračním příkladem může být přírodovědecko-archeologicky datovaný případ sedimentů dolního toku Jizery a jejího ústí do Labe (Dreslerová a kol. 2004); pro příklady však nemusíme chodit daleko, v kapitole věnované proměnám krajiny je popsána sedimentační činnost Únětického potoka.

³⁵ Přítomnost rozoraných objektů na polích neunikla oku amatérských archeologů, za všechny jmenujme pátera V. Krolmuse; pro současné bádání jsou tyto informace zvlášť zajímavé, neboť se může jednat o dnes již nezachytitelné zničené komponenty.

³⁶ Při úvaze o povrchových sběrech se mimo jiné zabývá S. Vencl otázkou životnosti keramiky v ornici (Vencl 1995). Uvedené závěry potvrzují nutný zánik takto narušených lokalit a pokud komponenta nebyla zničena úplně, není v dnešní době prakticky možná revize její existencemalé procento jejich současné existence.

³⁷ Nový 2005, historická data čerpána z <http://www.obec-uholicky.cz/> - historie obce.

Přichází 20. století a s ním smutná kapitola kolektivizace zemědělství.³⁸ Její dopad na snížení počtu zachovaných komponent snad předčila jen likvidace tradiční krajinné mozaiky políček, remízků, polních cest.

Za posledním a stále současným velkým úbytkem komponent (a teď už nejen keramických) nebo alespoň jejich primárních poloh stojí stavební boom. Na rozdíl od předchozích historických momentů však drží navíc jeden primát – v tomto případě není rozlišována orná, lesní nebo například nivní půda, ubývání komponent probíhá plošně, v případě industriálních zón dokonce totálně. Jedinou útěchou nám může být fakt, tuto „likvidaci“ archeologie dokumentuje zatím nejlépe.

4.4 Komunikace pravěku a raného středověku³⁹

Pod vahou archeologických nálezů je možné se domnívat, že již od mladší doby kamenné se zdá být dálková nebo alespoň významná komunikace ustanovena v rovnoběžném východozápadním směru - jejím pochopitelným klíčovým místem se stal brod přes Vltavu. Na základě prospekce a studia map, ale i dle výsledků současného archeologického bádání se zdá být logické umístění tohoto místa do prostoru okolí ústí Únětického potoka v dolních Roztokách. O dalším průběhu pravěké komunikace mohou svědčit dvě vzájemně si podobná obrovská naleziště v Černém Vole na levém a v Přemyšlení na pravém vltavském břehu. Tyto sprašové závěje vykazují podobné husté osídlení jako poloha Pod hájem v blízkosti zmíněného ústí potoka v dolních Roztokách. Velmi silnými argumenty pro podporu existence dálkové komunikace se jeví objevy zejména dvou depotů bronzových předmětů na Kozích hřbetech (Böhm 1928, Divac – Sedláček 1999). Další depot z mladší doby bronzové - depot bronzových nástrojů a zbraní byl nalezen před polovinou 19. stol i v lese mezi Horoměřicemi a Stanicemi (Sklenář 1992).

Druhá tentokrát severojižní komunikace, kterou již můžeme považovat za prokazatelně dálkovou, procházela se vši pravděpodobností v blízkosti nynější Kněžívky a Tuchoměřic. Podobně jako u předchozí komunikace máme pro toto tvrzení jisté důkazy - jako první můžeme zmínit tři významné sídelní aglomerace v povodí Únětického potoka. Ve směru od jihu k severu připomeňme výšinu nad soutokem únětického potoka a jeho pravobřežním přítokem v Kněževsi (Smejtek 1999a), dále o něco větší areál začínající pod severním úpatí této výšiny a pokračující na sever již na katastru Kněžívky (Smejtek 1999b). Snad nejdůležitější lokalita se nachází v místech za špýcharem patřícím církevnímu areálu v Tuchoměřicích (Sankot – Vese-

³⁸ Mj. nejintenzivnější erozní procesy od konce doby ledové, Löw - Míchal 2003, 453 a dál.

³⁹ Kapitola vychází z obsahu přednášky autora pro Vlastivědný klub v Roztokách u Prahy dne 16.3. 2005.

lá 1999, 2001). Díky několika archeologických výzkumů bylo odkryto polykulturní pohřebiště a sídliště, z něhož pochází i keramické nálezy středomořské provenience⁴⁰.

Na počátku raného středověku již zřejmě nebyla náhoda, že první Slované osidlující naše zemi vybudovali své osady znovu v okolí ústí Únětického potoka do Vltavy. Nejrozsáhlejší dosud vykopaná sídelní aglomerace pražského typu ve střední Evropě (Kuna – Profantová a kol. 2005) opět poukazuje na výjimečnost tohoto místa, o něco později zdůrazněnou založením prvního hradiště v poloze Bohnice – Šárka (např. Hájek – Moucha 1983, 1985, 1986, 1988). Nejprůhodnější místo pro vybudování opevněného sídla na levém vltavském břehu si opět v blízkosti přechodu řeky, na ostrohu obtékaném Žalovským potokem, vybrali i Přemyslovci (Tomková 2001)⁴¹.

Památkou na staleté využívání přechodu řeky se zdá být mohutný úvoz cesty, v současné době spojující Roztoky se Suchdolem. Její stáří minimálně raně středověké lze zatím nepřímou odvodit od jejího respektování dvou hrobových nálezů - cesta svou levou zatáčkou v podstatě obkružuje pozemek, na němž byl učiněn nález hrobu bojovníka z doby stěhování národů (Svoboda 1965); při jejím rozšiřování ve 40. letech 19. stol. se opět v oné zatáčce uhodilo na řadové hradištní pohřebiště (Sklenář 1992). Je důležité připomenout, že raně středověké osídlení se neomezilo jen na Roztoky, jeho pozůstatky byly objeveny i v dnešních Klecánkách a na Tříkrálce u bohnického hradiště⁴². Jsou to místa, která se nalézají v nejprůhodnějších místech překonání hlubokého vltavského údolí. Dodnes zde nalezneme pozůstatky úvozových cest.

Další identifikovanou komunikací se stala tzv. Přemyslovská stezka, spojující hradiště Levý Hradec s Pražským hradem. Její dochované pozůstatky najdeme ve svazích údolí Únětického potoka v okolí Trojanova mlýna, kde stezka toto údolí příčně překonává.

Spojnice Levého Hradce se západním a severním okolím probíhala v těsné blízkosti Řivnáče do Úholiček. O jejím pokračování můžeme vést diskusi, nejzajímavější se jeví směr na hradiště Budeč – po zajímavém systému úvozů se v tomto směru se nachází na kraji Velkých Přílep objevený úsek nejméně raně středověké komunikace (Smejtek – Vojtěchovská 1997⁴³). Poslední významnou komunikací, doloženou písemnými prameny, je tzv. Magna Via (blíže

⁴⁰ Nепublikováno, za informace děkuji P. Sankotovi.

⁴¹ Do třetice vzniká velmi neobvykle blízko Hradci Levému hradiště v Klecanech, jehož funkce je zatím v rovině spekulací. Jednou z nich však mohla být ochrana blízkého brodu. Význam roztockého brodu patrně klesal velmi pomalu, což bych se nebál doložit i vznikem vrcholně středověké kamenné tvrže opět při ústí Únětického potoka.

⁴² Z tohoto místa pochází i nálezy pohřebiště – Profantová 1996.

k tématu Vávra 1978).. O jejím vedení z Prahy ke Kozím hřbetům nejsou rozpory. Po jejich překonání dochází k rozchodu názorů – zatímco v terénu dokumentované stopy spíše hovoří pro směr Únětice - Úholičky⁴⁴, Z. Smetánka soudí na její pokračování v trase Velvarské silnice. Pro tuto variantu však nejsou podklady. Terénní průzkum nicméně v této problematice může přinést zásadní informace.

5. Vývoj klimatu

Poslední práce z pera J. Bouzka (2005) na jeho někdy až zásadní vliv na strukturu osídlení poukazuje zcela dostatečně. Přes kritické poznámky (Beneš 2005 a Dreslerová 2005, připojené za článek) lze charakterizovat článek jako další posun vpřed i z hlediska okruhu zdrojových dat. Protože zacházení se zjištěnými informacemi je poněkud nešťastné⁴⁵, stala se východí prací pro tuto kapitolu práce V. Ložka (1999). S využitím předchozí a připojením dalších syntéz a postřehů lze naznačit stručný vývoj klimatu, který bude využit i při řešení problematiky této práce⁴⁶.

Lid s lineární keramikou přichází na naše území v době, kdy zde panovalo velmi teplé období, provázené zvýšenou úrovní srážek. V konkrétních číslech hovoříme o teplotě o 2-3 °C a až o 100% vyšší hodnotách srážek. Ve středním neolitu dochází k náhlému ochlazení, doprovázeného markantním úbytkem srážek (takřka k dnešní úrovni), další vývoj (kultura s vypíchanou keramikou) pak ale provází jen mírné klesání teplot a mírně zvýšené srážky. Výraznější ochlazování pokračuje během časného a starého eneolitu, doprovázené nárůstem srážek. Během trvání kultury bádenské (kanelované) tento nepříznivý vývoj vrcholí v podobě výraznějšího ochlazení (až na dnešní stav) a naopak úbytkem srážek (poprvé pod dnešními hodnotami). Kolem roku 3000 př.n.l. zaznamenáváme teplou a vlhkou oscilaci, osídlení konce eneolitu spadá do další podobné oscilace a poslední méně výrazná je kladena do starší a části střední doby bronzové. Ve starším období kultury knovízské proběhlo jedno z nejsušších období pravěku, doprovázeným oproti dnešku jen mírně zvýšenými teplotami. Štítkarský stupeň je provázen podobným klimatem, na jeho konci přichází výraznější ochlazení - od starší doby železné

⁴³ Zatímco autoři se k nějakému přesnějšímu datování neuchýlili, je jasné, že horní datum využívání komunikace je dáno překrytím vrcholně středověkých svahovin, překrývajících i osídlení doby římské a stěhování národů.

⁴⁴ Prvním ohledáním k těmto stopám řadím výrazný útvar v Úněticích a na jižním okraji Úholiček.

⁴⁵ Již D. Dreslerová v dodatku poukazuje na nekritické a nepodložené přenášení zjištění ze všech částí Evropy na domácí problematiku.

⁴⁶ Konkrétně se jedná o knihu kolektivu autorů (Sádlo a kol. 2005), Pleiner a kol. 1978, dílčí příspěvky a přílohy náleзовých zpráv

nastává studený a vlhký výkyv s dílčími kolísáními (v mladším stupni bylanské kultury znamenáváme oteplení, končícím kolem roku 400 př.n.l., dalším zhoršení se klima vrací na předchozí úroveň, trvající do konce opidálního období doby laténské). Po změně letopočtu průměrné roční teploty dosahují až o 1 °C méně než dnes s vlhkostí dosahující poloviny eneolitických oscilací. Oteplení, přinášející i snížení srážek, přináší až střední doba hradištní a tento stav trvá zhruba do počátku vrcholného středověku.

Část druhá

6. Práce s daty

6.1 Získání dat

Základními zdroji informací se staly archivy nálezových zpráv Středočeského muzea v Roztokách u Prahy, Muzea Hlavního města Prahy a zejména Archeologického ústavu ČSAV. Čím dále do minulosti však zaznamenaná akce sahá, tím klesá přesnost zaměření i popis celých akcí, proto bylo v druhé fázi přistoupeno ke konfrontaci s terénními pozorováními, katastrálními mapami (několikrát nastala i situace, kdy došlo v novější době k přečíslování katastrů), mapami stabilního katastru a tzv. indikačních skic.

Celá řada nálezů, v několika případech i nalezišť, nebyla před započítáním práce lokalizována. Toto se podařilo až po promítnutí celé řady jednotlivých informací do mapových podkladů. Nemalou měrou se na této rešeršní fázi podíleli i obyvatelé žijící ve zkoumané oblasti. V těchto případech bylo přistoupeno k většinou úspěšnému ověřování dat v jednotlivých obcích prostřednictvím kronikářů, starostů apod. (Nový 2005, 2006c). Nepostradatelným zdrojem informací zejména pro nejstarší období byla též literatura, jak odborná, tak i populárně laděná, přinášející zajímavé detaily (v podobné pozici se ocitly i informace publikované na internetu⁴⁷). Je nutné zmínit i postup opačný, při kterém se studovala literatura, která teoreticky mohla obsahovat informace o lokalitách nebo s nimi související; výsledkem bylo zjištění, že bylo dosaženo vysoké procento jistoty, že jsou podchyceny všechny komponenty a nálezy z lokalit⁴⁸.

Další způsob, jakým byla doplněna síť nalezišť, bylo využití povrchových sběrů.

Po uzavření databáze lokalit na konci roku 2004 se v roce 2005 uskutečnily další poměrně závažné archeologické výzkumy, spolu s dalšími dohledanými komponentami výrazněji ovlivňující celkový obraz osídlení - mimo dohledanou polohu na katastru Úholiček⁴⁹ byly

⁴⁷ Např. informace z kroniky obce Přední Kopanina, zveřejněné krátký čas na internetu, pomohly odhalit přibližnou polohu pohřebiště kultury se zvoncovými poháry.

⁴⁸ Jedná se například o literaturu, která by mohla obsahovat informace týkající se území, např. Zprávy ČSSA při ČSAV a ČAS při ČAV; v rámci seznamu literatury v závěru práce tuto však nepublikuji, stejně ani z archivu vycházející BZO.

⁴⁹ Poloha Na homolce, identifikování díky archívu NM v Praze.

identifikovány a odkryty nové polohy na katastrech Tuchoměřic, Statenic a Praha - Suchdol⁵⁰. Proto byla databáze komponent uzavřena až v únoru 2006.

Pro získání dat posloužili tyto zdroje:

Archiv nálezových zpráv ARÚ AVČR

Archiv nálezových zpráv SM v Roztokách u Prahy

Archiv nálezových zpráv Muzea hl. města Prahy

Archiv nálezových zpráv NM v Praze

Databáze Archiv 2.0 a 2.1

Archeologické nálezy uložené ve sbírkách (i mimo ně) SM v Roztokách u Prahy

Archeologické nálezy archeologické sbírky Oddělení prehistorie a protohistorie NM

Archeologická literatura jako zdroj jinak nedoložitelných dat (převážně informace z 19. stol.)⁵¹

Archeologická literatura jako zdroj, s jehož pomocí se ověřovaly archivní informace (interpretace, podrobnosti, souvislosti,...)

Mapy stabilního katastru (Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha 8)

Indikační skica stabilního katastru (Národní archiv, Praha 6)

Katastrální mapy (Český úřad zeměměřický a katastrální; část starších katastrálních map zachycujících situaci před přečíslováním katastrů)

6.2 Terminologie

Jako v každé takto zaměřené práci bylo nutné zvolit vhodné názvosloví, které bude věcně a přesně vystihovat sledovanou problematiku. Proto se seznámme s použitou terminologií, která byla zvolena zejména pro nejsnazší technické uchopení zkoumaných dat a znemožnění záměn a různých výkladů⁵².

Komponenta – nejmenší používaná jednotka, sloužící pro pojmenování zachycené stopy lidské přítomnosti - i když se jedná o umělý pojem, výborně doplnil, alespoň při analýzách, ná-

⁵⁰ Tuchoměřice - poloha Pod hájem, Za kostelem; Černý Vůl, Žalov – zvětšen rozsah komponent; Praha – Suchdol – rozšíření komponenty z povodí Lysolajského potoka i do povodí potoka Únětického (nepublikováno) + nové komponenty.

⁵¹ Zde bych rád vyzdvihl obrovský přínos prací K. Sklenáře, znamenající markantní usnadnění v orientaci a práci s literaturou 20. a zejména 19. století.

⁵² Je nutné se však ohradit vůči pomalému převádění nalézáných pozůstatků přítomnosti našich předků v krajině na záznamy, jednotky, statistické údaje atd. (např. Neustupný (ed.) 2003)

zvosloví, které bylo do vzniku tohoto moderního výrazu ztelně nedostačující (k pojmu Ku-
na a kol. 2004, 21)

Referenční bod - tento termín zastupuje komponentu v rámci analýz, prakticky se jedná o bod,
který byl na základě všech dostupných informací vyhodnocen jako reprezentační pro danou
komponetu

Naleziště – místo nálezů archeologických památek, jiným odpovídajícím pojmem je lokalita

Poloha – místo, geograficky vymezující jedno nebo více nalezišť

Sídliště = sídlištní komponenta – v rámci shromažďovaných dat nebyla sledována žádná jiná
sídelní aktivita, než sídlištní komponenta, v rámci zjednodušení bude v textu vystupovat tento
pojem⁵³

Pohřebiště = pohřební komponenta – zjednodušená alternativa pohřební komponenty

V rámci analýz již nebude pracováno (jako se zdrojovou informací) s žádnou další kompen-
tentou. Jako zatím diskutabilní považuji tzv. sídelní areál (Neustupný 1986). Za jeho vítězným
tažením archeologickými pracemi bezesporu pravděpodobní stojí možné nedostatky
v názvosloví i fakt, že donedávna bylo okolí archeologických lokalit na okraji vědeckého
zájmu. Pojem sám vznikl více pro potřeby teoretických bádání než reakcí na pozorování od-
vozená z terénního výzkumu. Kritické připomínky k teorii jsem připojil k závěrečné diskusi.

6.3 Přehled nalezišť

V souladu s úvodními informacemi bude přehled nalezišť řazen dle katastrálních území,
v jejichž rámci se nalézají. V případě, že se naleziště rozkládá na více katastrech, je popsáno
v rámci katastru s největší územní rozlohou. V rámci práce jsem při vytváření soupisu nálezů
v první fázi upustil od všech jiným pojmů (např. lokalita), čímž jsem se chtěl vyvarovat zatí-
žení nalezišť interpretacemi. Při hledání způsobu publikování se mi jeví jako nejvýhodnější
následně použitý způsob. Na základě přirozených geografických hranic a absencí nálezů do-
ložených „neosídlených“ území byla vyčleněna území, pracovně označená jako polohy. Polo-
hy jsou zároveň jakousi množinou nálezů - referenčních bodů, zastupujících geograficky za-
měřené komponenty. V rámci těchto poloh se pak vyskytují místa označovaná jako lokality,
jejichž označení vzniklo například na základě jedné akce (Tuchoměřice - Pod hájem) nebo
naopak periodických akcí v jednom místě (Statenice – cihelna p. Štěpánka, Úholičky - Ho-

⁵³ v práci nepoužívám pojem obytná komponenta, který jsem nechal zastoupit komponentou sídlištní; nebyla
prokázána žádná čistě výrobní komponenta, kterou by bylo nutné odlišit od výrobních komponent, integrova-
ných do komponent sídlištních (železářské pece na sídlišti, přítomnost strusky v sídlištních objektech, ...)

molka) apod., přičemž výraz není možné jednoznačně (rozsahově) uchopitelný. Některé lokality naopak svým přirozeným geografickým vymezením nebo vymezením skrze neosídlené území představují polohu celou (Roztoky – Pod hájem, Žalov – Levý Hradec).

Přehled katastrů je řazen od západu k východu, u každé polohy je připojeno číslo referenčního bodu a přehled literatury (ostatní informace viz. kapitola Získání dat).

Kněžves (PZ)

I. Poloha Parcela p. Čermáka (1,2)

se rozprostírá na této parcele a okolí na JZ okraji obce. Na severu, východě a jihovýchodě okraj tvoří zaniklé části toku a přítoků Únětického potoka. Výzkumy v těchto místech odhalily osídlení ve 40. a 50. letech.

Lit. Kytlicová 1953, 1956

II. Poloha Nade vsí (7,10)

je položena výšinně v JV sousedství obce, téměř ze všech stran ohraničené Únětickým potokem a jeho levobřežním přítokem. Její bohaté osídlení bylo prokázáno až na konci minulého století.

Lit. Smejtek 1999a, 2000, 2001

III. Poloha Za humny (3, 6, 9)

bude popsána na katastru obce Kněžívka.

Kněžívka (PZ)

III. Poloha Za humny (4, 5, 8, 11)

z větší části leží na tomto katastru, jižní část již patří katastru Kněžves. Východní a jižní hranici tvoří Únětický potok, na severu je pravděpodobně ohraničena roklí zaniklé vodoteče, západní okraj na planině není determinován. Lokalita byla porušena stavbou rychlostní silnice Praha – Slaný, nicméně ojedinělé nálezy a hlášení jsou datovány už do počátku 20. století (NM v Praze). Na záchranné práce v šedesátých letech navazuje výzkum v jižní části vybíhajícího výběžku katastru obce v 90. letech.

Lit. Justová 1968, Rulf 1979, Moucha - Pleslová-Štiková 1987, Smejtek 1999b, Sankot 2001, Tomková 2001b

IV. Poloha Za kůlnou (16, 17, 20, 25, 26, 27)

se nachází na protějším vyvýšeném břehu potoka na mírně se k SZ sklánějící plošině. Poprvé byla porušena na svém JZ okraji již zmíněnou stavbou silnice, její rozsah a počet komponent v devadesátých letech byl rozšířen povrchovým sběrem. Poslední akcí byla dokumentace liniového výkopu protínajícího lokalitu od jihu k severu.

Lit. Soudská 1965, Moucha - Pleslová-Štiková 1987, Turek – Daněček 1997, Milítký - Veselá 2000, Sankot 2001, Tomková 2001b

V. Poloha U Potoka (18)

zastupuje osamocenou komponentu nalezenou v těsné blízkosti Únětického potoka nalezenou v Potoční ulici. Její geografické omezení odhaduji, podobně jako v Kamýku, na blíže neurčitelný pás břehu potoka.

Lit. Limburský 2003

VI. Poloha Za špýcharem (12, 13, 14, 15, 19, 21, 22, 23, 24)

tvoří bezprostřední sousedství Tuchoměřic a SZ sousedí s bývalým jezuitským konventem – jelikož katastr v těchto místech zasahuje až k intravilánu Tuchoměřic, bývá často lokalita uváděna pod Tuchoměřicemi. Rozsah polohy není znám, jediný okraj lze klást do míst právě konventu. Nacházejícím se na okraji strmých svahů a z míst jeho špýcharu pochází nálezy ze 60. let. Můžeme předpokládat, že ostatní nálezy, spojené s komerční zónou – sezóny 1997 – 2000 představují jádro osídlení, vymezené zástavbou v klínu mezi silnicí Tuchoměřice – Středokluky a železniční tratí.

Lit. Sankot – Veselá 1999, 2001, Sankot 2001

Tuchoměřice (PZ)

VI. Poloha Za špýcharem (28)

je popsána na předchozím katastru.

Lit. Soudská 1966, Sankot 2001

VII. Poloha Za modlitebnou (29, 31, 32, 33, 34, 35)

se v současnosti nachází na poměrně příkrém J svahu na V konci obce, na jihu ohraničená Únětickým potokem, na severu ještě příkřejším svahem, východní i západní okraj není determinován. Je známa od 60. let, kdy v její JZ části prozkoumal zaměstnanec muzea parcelu pro RD. Na počátku 70. let byl při zástavbě parcely 321 získán další materiál (ulož v SM). Po

částečném upadnutí v zapomnění byla lokalita vzkříšena výzkumem, probíhajícím od minulého roku.

Zcela specifickou část této polohy tvoří nálezy na jejím severním okraji, dokumentované v 60. a devadesátých letech.

Lit. Sankot 2001, Tomková 2001b

VIII. Poloha Pod hájem (30)

je situována přímo proti předchozí poloze na obdobném tentokrát severním svahu. Byla porušena při stavbě kolonie RD v roce 2005.

Lit. -

Praha - Přední Kopanina (PH)

IX. Poloha U mostu (36, 37)

zaujímá poměrně příkrý levý břeh Kopaninského potoka pod obcí, po obou stranách mostu přes potok. Její rozloha není determinována, zatím nebyla prokázána na pravém břehu.

První nálezy z lokality pochází z povrchové prospekce v 80. letech, jejich zjištění potvrdila další prospekce J. Musila (ústní sdělení).

Lit. Frolík – Smetánka 1984, Omelka 2004

X. Poloha Pod Preláty (39)

se nachází na zvýšeném levém břehu mírné levé zátočiny Kopaninského potoka, vymezená do úzkého pobřežního pásu prudkými svahy okolního terénu. Takto je vymezena na východní, jižní i západní straně, na sever bude pravděpodobně pokračovat do míst chatové osady až k ukončení plochého údolí. Poloha byla nalezena na počátku 21. století.

Lit. Omelka 2004

XI. Poloha U křižovatky (56)

je volně umístěna do blízkosti křižovatky silnic JV od obce, do míst mírné vyvýšeniny mezi ní a obcí. Její rozloha není přesněji vymezena. Jediný nález odtud pochází z doby před rokem 1850, kdy byla upravována cesta směrem na Prahu⁵⁴.

Lit. Sklenář 1992, Omelka 2004

⁵⁴ Přírodní a sociální aspekty struktury pravěkého a raně středověkého osídlení Únětického a Podmoránského potoka

Kamýk (PZ)

XII. Poloha U hřiště (41, 42, 43, 45, 46, 47, 50, 54)

tvoří severozápadní okraj Kamýka. Jižní hranici tvoří Podmoráňský potok, z východu a severu lokalitu ohraničoval přítok potoka, přesná hranice na východě není určena (na poloviční vzdálenosti vsi a polohy na Vrškách se nacházely tzv. Dandovi vršky, možná okrajové naleziště). S Dandovými vršky a okolím je spojena prospekce V. Krolmuse v polovině 19. stol. Další nálezy přichází na počátku 20. stol. Zatím poslední nálezy odtud pochází z výzkumu, prováděného od roku 2001 v místech za hřištěm.

Lit. Felcman 1908, Sklenář 1972, Vojtěchovská - Smejtek 1997b, Limburský – Vojtěchovská 2001, Limburský – Řídký 2002 – 5

XIII. Poloha Za skálou (40, 44, 48, 51, 55)

zaujímá prostor v jádru vymezený skalnatým kamýkem nad obcí prudším svahem se spojující s výšinou Hajnice, která tvoří východní okraj. Na jihu bude hranicí pravděpodobně rozvodím zkoumaných povodí vodních toků, na západě může zasahovat do okolí další skalnaté vyvýšeniny. První nálezy zde byly uskutečněny v rámci záchranného archeologického výzkumu v 50. a 70. letech. Rozsah lokality potvrdil i povrchový sběr po roce 2001 (Limburský, ústní sdělení).

Lit. Vojtěchovská - Smejtek 1997b, Turek – Skružný - Vojtěchovská 2000

XIV. Poloha U potoka (49, 52, 58, 61, 63, 69, 91, 94, 96)

je vměstnána do úzkého pásu na břehu potoka, pod předchozí lokalitou. Její vymezení není zásadně možné, neboť nálezy se nachází na obou březích potoka na obou katastrech (Kamýk, Velké Přílepy – napříč celou obcí), dvěma výběžky doložená v Polní ul.229 a v ulici Pod hájem. První nálezy z této lokality jsou datovány záchranou akcí V. Krolmuse v roce 1846. Další nálezy pochází z kamýcké strany z 20. let minulého století, dále dohledy v 70. letech, 90. letech a nejnověji v roce 2004 nebo 2005.

Lit. Sklenář 1972, 1992, Stocký 1922, 1923, 1925, Vojtěchovská – Smíšek 1999a,b, Vojtěchovská 2002a, Limburský – Řídký 2005

XV. Poloha Pod Hajnicí (71, 73, 74, 75, 76, 84, 86, 88, 89, 90, 95)

zabírá nejvyšší terénní partie rozvodí na jz okraji obce, po obou stranách silnice Praha – Velké přílepy. Na západě a severozápadě tvoří hranici skalnatý zalesněný výchoz, na sever pozvolna vyznívá ve svahu nad Podmoráňským potokem, na východ není zatím ohraničena, na

jih se dá předpokládat její ukončení za nejvyšším místem rozvodí (pomyslnou hranicí by mohla být zaniklá vodoteč, níže vymežující sprašovou závěj v Černém Vole).

Nejstarší zmínkou vztahující se k lokalitě je záchranná akce V. Krolmuse na nejvyšším místě zmíněné silnice před polovinou 19. stol. Od druhé poloviny téhož století začíná ničení lokality při polních pracích, záchranné práce v největší míře provedli pracovníci a spolupracovníci NM v Praze. V poloze následně proběhl výzkum až v 90. letech minulého století při stavbě kolonie RD (H-systém, např. Smejtek – Vojtěchovská 1997).

Lit. Schmidt 1899, Jakimowicz 1914, Neustupný 1913, Neustupný 1933a,b, Neustupný, J. 1933b, Sklenář 1972, Sklenář 1972, 1992, Smejtek - Vojtěchovská 1997a, b, 1998, Droberjar – Smejtek – Vojtěchovská 2000

Velké Přílepy (PZ)

XVI. Poloha U skály (57, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 72, 77, 79, 80, 82, 83, 85)

se nalézá v severním okolí obce, opět zasahující na sousední kamýcký katastr. Rozsáhlá poloha je na jihu ohraničena zvýšeným břehem Podmoránského potoka se skalnatým výchozem, na severu a východu je ohraničena zaniklou roklí vodoteče, ústící do Podmoránského potoka. Na západě bude hranicí pravděpodobný zaniklý přítok potoka v místech fotbalového hřiště. Byla poprvé porušena také při stavbě silnice Praha – Kralupy nad Vltavou, na kterou dohlížel V. Krolmus. Další nálezy přichází až ve 20. století jednak prostřednictvím ojedinělých nálezů, nálezů učiněných při liniové stavbě, povrchových sběrů a výzkumů při stavbě RD.

Lit. Felcman 1898, Sklenář 1972, 1992, Havel 1985, Buchvaldek – Moucha – Popelka – Vojtěchovská 1997, Droberjar - Vojtěchovská 2000, Droberjar - Vojtěchovská 2001, Šulová 2003 - 4, Klementová 2005a, Nový 2006c

XVII. Poloha Pod Tejřínem (78, 81)

navazuje v severním sousedství na předchozí lokalitu, oddělená zaniklou roklí na jihu, vršky Na tejříně na severu a severozápadě, na východě není hranice determinována. I zde byl první nález učiněn V. Krolmusem při stavbě silnice Praha – Kralupy nad Vltavou. Jediný další pochází zatím poněkud níže ze záchranného archeologického výzkumu v roce 2004.

Lit. Sklenář 1972, 1992, Klementová 2005b

Statenice (PZ)

XVIII. Poloha Kopaninský mlýn (včetně Štěpánkovi cihelny) (59, 60, 62)

se nachází na JZ okraji obce; Z část tvoří tzv. Štěpánkova cihelna, z níž pochází nálezy od roku 1913, další nálezy pochází ze sběrů v jejím okolí. Po jejím uzavření z lokality až do roku 2004 nepocházely žádné nálezy, v letech 2004- 5 však stavební činnost odhalila druhou, východní část rozkládající se taktéž nad silnicí Statenice – Tuchoměřice, po 100 metrech ohraničenou roklí.

Lit. Stocký 1915, 1922, Hájek 1932, Daněček 2005

XIX. Poloha Za panským špýcharem (87)

je zastoupena jediným nálezem, uskutečněným již v roce 1842 páterem V. Krolmusem.

Lit. Sklenář 1972, 1992

XX. Poloha U háje Chotola (98, 99, 100, 101, 102)

byla objevena v průběhu 60.let amatérským archeologem O. Tomkem ml. a jeho sběry jsou od roku 2001 doplňovány výzkumem při stavbě RD. Rozkládá se na severním svahu nad Únětickým potokem, v dolní části začínající v místech za kovárnou (obecní cesta), jižní okraj probíhá v okolí vodárny, zatímco západní okraj je přirozeně vymezen lomem svahu, západní okraj není spolehlivě vymezen (předpokládat můžeme možné vymezení dnes již neexistující roklí, znatelné ještě v dolní části v místech někdejší kovárny).

Lit. Tomek 1972, Profantová 2002, Vojtěchovská 2002c, 2003, 2004a

Statenice - Černý Vůl (PZ)

XXI. Poloha Brčkola (97, 103, 104, 106, 112, 113, 117, 119)

je jediným zatím známým místem nálezů z obce. Poloha je vázána na sprašovou závěš v současné době na jihu, jihozápadě a západě zhruba vymezenou silnicí Praha – Velké Přílepy, na ostatních stranách příkrými břehy zaniklé vodoteče. První nálezy odtud pochází z dohledů pátera V. Krolmuse při stavbě zmíněné komunikace a od této doby cihelnou zanikající lokalitu navštívila řada badatelů (Rýzner, Böhm, Stocký). Na klasický archeologický výzkum lokalita čekala do 70. let, kdy byla prozkoumána východní část (pozemky p. Chundely). V posledních letech se stavební činnost do těchto míst opět vrátila a při inženýrských sítích a stavbě RD byly zdokumentovány situace ještě dále východněji navazující na tento výzkum.

Lit. Stocký 1914, Steklá 1956, Vojtěchovská. 2004b

Horoměřice (PZ)

XXII. Poloha při cestě ke sv. Julianě (93)

je zatím sporadicky doložená sběry z let 2003 – 2004 (Nový). Její nevelká plocha se rozkládá v zaniklém prameništi Horoměřického potoka pod lesem, vedle staré úvozové cesty.

Lit. Nový - Řídký 2005

XXIII. Poloha Chotol (Chotol a okolí) (105, 107, 108, 109, 110, 111, 115, 122)

má za sebou již téměř stoletou historii. Mezi nejstarší nálezy patří nálezy J.A. Jíry a o něco málo starší zpráva spolupracovníka J.L. Píče V. Landy. Od této doby se stala zejména tato část lokality na úpatí návrší cílem návštěv amatérských i profesionálních archeologů, proběhlo zde však i několik archeologických výzkumů. V roce 1962 dokumentuje na západním okraji polohy (jižním svahu návrší) E. Plesl rýhu pro vodovod, v roce 1974 provedli výzkum dvou jam v pískovně p. Fencl, Boukal a Vodolánek, I. Vojtěchovská v roce 1984 provádí záchranný archeologický výzkum při stavbě bytovek přibližně uprostřed mezi již zmíněnými místy. Nové nálezy jednak doplňují severní rozsah polohy – výzkum RD L. Šulové a zejména výzkum společnosti Archeos (2003) na temeni návrší. Východním směrem není prokázáno propojení s polohou Komerční zóna, pokračování severním směrem za bývalou pískovnou není doloženo, jižní hranici zřejmě tvoří horní tok Horoměřického potoka.

Lit. Hájek 1934, Steklá 1956, Vojtěchovská 1998, Šulová 2003b, Nový – Řídký 2005

XXIV. Poloha Za Humny (118)

je zastoupena jediným nálezem hrobu v roce 1948; rozsah lokality není znám, SV část by mohla být indikována ojedinělým nálezem se stejného období (Boukal – pole na východním okraji obce)

Lit. -

XXV. Poloha Komerční zóna (137, 140, 141, 142, 144)

se nachází v SV okolí obce, její rozsah bude s každým rokem přibývat, stejně tak i počet komponent. První prokazatelně zde lokalizované nálezy byly získány až v letech 2003 – 2004. Její současný rozsah začíná skrze povrchové sběry a dokumentaci liniového výkupu na polích západně před zastavěným areálem – skladem potravin, na jihu zasahuje na břeh potoka, severovýchodní hranice se každým novým výzkumem posouvá směrem k silnici Praha – Velké přílepy.

Lit. Řídký – Šulová 2004, Šulová 2004a,b, Hložek – Šulová 2005, Nový - Řídký 2005

(V přehledu nefiguruje nejnověji zjištěná poloha U Hlásku, nacházející se na jižní části katastru, ale již v povodí Šáreckého potoka)

Úholičky (PZ)

XXVI. Poloha Na Krakově (116, 120, 124, 132)

se nalézají v severním okolí obce, dále na sever je ohraničena bezejmennou vodotečí (za níž navazuje poloha XXVII.). Není vymezena západní hranice, naopak východní a jižní okraj je dán nejprve svažitém a následně prudkým klesáním k Podmoráňskému potoku. Z této polohy pochází (mimo možné objevy Krolmusovy) první nálezy až díky činnosti O. Tomka ml. (sběry a dokumentace liniových výkopů), doplněné další dokumentací liniové stavby M. Gojdou v 90. letech. V rámci této polohy vystupuje i označení Nade dvorem a to na jejím jihozápadním svahu a západním okraji.

Lit. Tomek 1970

XXVII. Poloha Sedliště a Homolka (114, 123, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 135, 136, 138)

se rozkládá v severním sousedství pramenné pánve levého bezejmenného přítoku Podmoráňského potoka. Východním směrem je oddělena krátkým neosídleným pásem od předchozí polohy, na severu pozvolna vyklíňuje v místech dnešní skládky komunálního odpadu, na jihu hranici tvoří zmíněný přítok. Západní hranici nelze determinovat, dá se ale předpokládat, že dosahuje maximálně k vyvýšenině Hřivnáč. Zde je také součástí nejstarší známé místo nálezů „Na homolce“. Z přelomu 19. a 20. stol. a následných desetiletí získává Národní muzeum v Praze nálezy z rozorávaných archeologických situací a pokusných výkopů. Další nálezy pochází z liniové stavby v letech 90. Poslední akcí jsou záchranné archeologické výzkumy před stavbou a rozšiřováním velkokapacitní skládky.

Lit. Stocký 1921, Buchvaldek – Moucha – Popelka – Vojtěchovská 1997, Vojtěchovská 1999.

XXVIII. Poloha Na chlumci (133, 134, 139, 143)

již leží na pravém břehu potoka, na JZ od obce. Její pomyslnou osou je odbočka do Úholiček od silnice Roztoky – Velké Přílepy, severozápadní okraj tvoří mírná terénní vlna v místech Na habří, na severu navazující na k potoku se prudce svažující terén. Na jihu lokalita zřejmě nepřechází přes rozvodí vedle zmíněné silnice, na východ není hranice determinována, ale z míst za terénní depresí (Na ladech) ještě pochází nečetné nálezy (pokud by terén naznačoval ohraničení v podobě zaniklé vodoteče, získala by tato poloha samostatné postavení). Mimo nedatovatelné anonymní nákresy objektů z lokality nejstarší nálezy pochází ze sběrů O. Tom-

ka ml., ojedinělý záchranný výzkum provedla I. Vojtěchovská. Poslední nově zjištěný materiál pochází z povrchových sběrů v rámci terénní části této práce.

Lit. Tomek 1970, Vojtěchovská 1998

XXIX. Poloha Oraný les (146)

zaujímá severovýchodní okraj katastru na planině směrem k Tursku, kde se rozprostírá v okolí výběžku vysokého Moránského břehu Vltavy k osadě Podmoráň. Datování prvních nálezů je jistým oříškem, neboť jejich objevitel páter V. Krolmus je vztahuje k osadě Podmoráň, která je však doslova vmáčknuta do skalní průrvy, kudy protéká potok. Můžeme tedy předpokládat, že tyto nálezy z poloviny 19. stol. lze vztáhnout k lokalitě nad osadou. Všechny poznané komponenty v této poloze byly objeveny při dohledu na liniových stavbách v 60. letech.

Lit. Tomek 1970

Únětice (PZ)

XXX. Poloha Stříbrník 1 (145)

se nachází na JZ od obce, mezi silnicí Únětice – Horoměřice a Černým Volem. První zpráva je datována před rok 1880 a vztahuje se k amatérskému výzkumu mohyly, místo o více než 25 let znovu objevil E. Štorch, později amatérský archeolog p. Jenč; poté upadá lokalita v zapomnění.

Lit. -

XXXI. Poloha Pod kapličkou (148, 150)

tvoří malé naleziště v jižním sousedství předchozí lokality, které je vymezeno na V, J a Z straně příkrými srázy ostrožny, spojené s okolím pouze na severní straně. Z této polohy pochází prokazatelné nálezy až z výzkumu v roce 2004.

Lit. Nový – Daněček 2005

XXXII. Poloha Nad Kapličkou (149, 151, 152, 153, 154)

je součástí pásu osídlení na jižním svahu okraje Únětic. Jedná se o jeho západní část, kde je víceméně ohraničena hlubokým zářezem úvozové cesty. Jižní okraj tvoří příkré břehy Únětického potoka, severně není ohraničena. Není jisté, zda není spojena se sousední polohou v okolí kravína. První nález z konce 50. let pochází z místní části U Fořtu. Na pozůstatky síd-

lišť a pohřebišť se poté narazilo až na konci 90. let při záchranném výzkumu spojeným se stavbou kolonie RD v místní části Nad kapličkou (U sv. Jana).

Lit. Limburský – Trefný - Vojtěchovská 2001, Vojtěchovská 2002b, Sankot – Vojtěchovská 2002

XXXIII. Poloha Kravín (158, 159, 162, 164, 165, 166)

navazuje na předchozí polohu a zaujímá severní až východní okolí obce, kde končí na úpatí Holého vrchu. Jižní okraj je opět vymezen příkrými břehy potoka. K poloze je přiřčleněna i část roviny, rozkládající se nad jejími svahy, kde byl učiněn nejstarší nález v této části únětického katastru. Mimo ojedinělé nálezy lokalitu uvádí do povědomí záchranné akce v 50. letech a v 60. letech přichází nálezy ze staveniště kravína a teletníku a liniového výkopu. Zatím poslední nálezy pochází z malé ostrožničky pod Holým vrchem, nalezené v rámci terénní části této práce.

Lit. Hnízdová 1954, Tomek 1969, Sláma 1977, 167

XXXIV. Poloha Pod Kozími hřbety (155, 156, 157, 161)

se nachází v jižním sousedství obce, na východ zasahuje do ostrožny nad únětickým rybníkem, od Kozích hřbetů je oddělena hlubokým údolím Horoměřického potoka; jižní a západní okraj není determinován. První nálezy z pochází ze sběrů a dohledu liniového výkopu O. Tomka ml. v 60. letech; druhá akce byla potvrzena na počátku 90. let dokumentací dalšího liniového výkopu, první povrchovým sběrem v rámci terénní části této práce.

Lit. -

XXXV. Poloha Holý vrch (175, 178)

zabírá východní okraj katastru, její jádro se nachází mezi Holým vrchem a výšinnou Na vršcích. První nález z cca 80. let 19. století předznamenal výzkum a proslavení lokality Čeňkem Rýznerem. Od této doby z lokality pochází mimo ojedinělé nálezy - např. povrchové sběry v 60. letech, porušené objekty z pískovny p. Šťastného (již na katastru Roztok) a z liniového výkopu z konce 80. let.

Lit. Rýzner 1880, Nový 2006b

Žalov (PZ)

XXXVI. Poloha Stříbrník 2 (147)

je situována v nejzápadnějším výběžku katastru nad osadou Podmoráň, nedaleko na mírném svahu stejnojmenného vrchu. Jediný nález v těchto místech zaznamenal Č. Rýzner v druhé polovině 19. stol.

Lit. Rýzner 1889.

XXXVII. Poloha Řivnáč (163, 167)

zaujímá stejnojmenný vrch nad Vltavou a jeho předpolí, západně od obce. První výzkum zde na konci 19. století provedl Č. Rýzner, který lokalitu téměř celou (centrální část) prokopal. Mimo malé sondáže I. Borkovského již místo nebylo zkoumáno, ve sbírkách Středočeského muzea figurují pouze nálezy z tzv. starých fondů a sbírky R. Košťála ze 60. let. 20. stol.

Lit. Rýzner 1883, Tomková 2001a, 189, Nový 2006a

XXXVIII. Poloha Žalov (171, 173, 174, 177, 180, 182, 183, 187, 189, 190, 191, 192, 196, 198, 199)

se rozprostírá v místě stejnojmenné obce a míst jižně od ní. Její vymezení udává břeh Vltavy mimo Řivnáč a Levý Hradec na severu, na východě a jihu koryto Žalovského potoka - v horním toku (směrem k silnici) občasného a v jižní části zaniklého, ale kopírovaného silnicí Roztoky – Velké Přílepy. Východní hranice pravděpodobně probíhá někde jižně od Řivnáče. V rámci tohoto vymezení vystupují části Na Panenské I. II. a žalovská cihelna.

Nejstarší nálezy jsou mimo ojedinělé nálezy spjaté s otevřením žalovské cihelny, kde bohužel zahájil záchranný výzkum až I. Borkovský. Od té doby proběhlo několik menších akcí, které jsou podobně jako Levý Hradec sledovány pracovníky SM a ARUP. V roce 2000 proběhl archeologický výzkum v místech Panenská I a od roku 2003 je zkoumáno předpolí obce Na Panenské II.

Lit. Borkovský 1954a, b, Martinec 1968, Stárka 1971, Tomková – Vojtěchovská 1998, Vojtěchovská.- Smíšek 1999c, Zápotocký 2000, Sankot 2002

XXXIX. Poloha Levý Hradec (184, 195)

se nachází na severním okraji obce, na poměrně úzkém ostrohu nad Vltavou, s okolím spojeném zúženou šíjí. Podobně jako příkrými srázy omezuje lokalitu Vltavský břeh, je po celém východním obvodu lemována hlubokým údolím Žalovského potoka. Zhruba uprostřed je roklí rozdělena na dvě části – dle nejmladšího osídlení označené jako předhradí a akropole. První

archeologické průzkumy jsou spojovány s osobou pátera V. Krolmuse (od roku 1853). S archeologickým výzkumem započal před koncem 19. stol. Č. Rýzner a na něj navázal J.L.Píč. Po působení J.A. Jíry, J. Böhma zahájil dlouhodobý systematický výzkum I. Borkovský. Od té doby je lokalita narušována drobnými terénními zásahy, dokumentovanými pracovníky SM v Roztokách ve spolupráci s Archeologickým ústavem.

Lit. Rýzner 1890, Píč 1889, 1908, Sklenář 1972, 1992, souhrnně Borkovský 1965, Tomková 2001a, Tomková – Vojtěchovská 1998

Suchdol (PH)

XL. Poloha Výchledy (169, 170, 172, 176, 181, 186, 194)

je nejméně vyhraněnou polohou nejen v rámci Suchdola. Rozkládá se jak v areálu ČZU, ale rozptýlenými nálezy pokrývá celou tuto čtvrť. Žádným směrem nelze determinovat hranice, naopak nejnovějšími nálezy (již mimo tuto práci) dokládají přesah rozsáhlé komponenty z vedlejšího povodí Lysolajského potoka (křižovatka ulice Kamýcká a Internacionální). Celé území vykazuje pouze ojedinělé nálezy. Do této polohy lze přiřadit i nálezy z míst nad Hamouzovým statkem (povrchový sběr). Areál zmíněného statku díky svému stáří figuruje v rámci přehledu nalezišť a jako takový představuje specifickou součást této polohy.

Lit. Lutovský – Smejtek a kol. 2005

XLI. Poloha U drůbežárny (168, 179, 185, 188)

zaujímá levý břeh Suchdolského potoka, který zároveň tvoří její jižní a východní hranici, prudký sráz břehu Únětického potoka vytváří hranici severní, směrem k východu osídlení vyznívá pod Kozími hřbety. Starší nálezy v okolí zrušené drůbežárny doplňují povrchové sběry a výzkum Muzea hlavního města Prahy v areálu kolonie RD.

Lit. Lutovský – Smejtek a kol. 2005

XLII. Poloha u školy (197, 200, 201, 202, 204)

zaujímá rovnou terasu nad Suchdolským potokem a starým Suchdolem. Strmý svah tvoří severní hranici, převýšení ohraničuje polohu i na západě, nejasné jsou hranice na východě a jihu, dané pouze územím bez známých nálezů. Lokalita nebyla zkoumána řádným výzkumem, nálezy pochází z individuálních akcí.

Lit. Lutovský – Smejtek a kol. 2005

XLIII. Poloha Nad Trojanovým mlýnem (203)

je tvořena ostrožnou nad soutokem Únětického a Suchdolského potoka. Starší nálezy O. Tomka ml. v 70. letech byly nově potvrzeny povrchovým sběrem souvisejícím s touto prací.

Lit. -

Roztoky (PZ)

XXXV. Poloha Holý vrch (193)

je popisována na katastru obce Únětice.

Lit. –

XLIV. Poloha Velký háj (208, 212, 214)

je tvořena ostrožnou, vybíhající směrem od Suchdola do Roztok. K poloze může náležet i ojedinělý nález za okrajem háje v Suchdole. Nejstarší nálezy opět souvisí s prospekci V. Krolmuse okolo poloviny 19. stol. Další nálezy pochází již z 20. stol., jedná se však o ojedinělé akce spojené s existencí pískovny.

Lit. Filip 1956, 383, Bayer 1966, Sklenář 1971, 1992, Sankot 1991

XLV. Poloha Na vrškách (209, 210)

je rozsahem menším územím okolo stejnojmenné vyvýšeniny nad Tichým údolím (osou je ulice Legií) s rozsahem k údolí Únětického potoka. Z místa pochází pouze dva starší nálezy.

Lit. Košťál 1965, Sankot 1991

XLVI. Poloha Solníky (205, 206, 207, 216, 218)

se rozprostírá na roztocké terase v mladší části obce, kde má pouze strmými svahy nad levo-točivým obloukem Vltavy vymezený východní a severní okraj a velmi volně až údolím Žalovského potoka hranici západní, na jih není ničím omezena. Mimo ojedinělé nálezy z 19. století (Krolmus, Rýzner), pochází z těchto míst nálezy zejména z výzkumu Ústavu archeologické památkové péče v novodobé čtvrti Solníky.

Lit. Rýzner 1879, Sklenář 1992

XLVII. Poloha Dolní Roztoky (213, 215, 222, 223, 226, 227, 229, 232, 233, 234)

zahrnuje levý břeh ústí Únětického potoka s výběžkem do Tichého údolí. Podobně jako následnou polohu ji na východě ohraničuje Vltava, na jihu Únětický potok a na západě i severu příkré srázy roztocké terasy (v Tichém údolí vyznívá spolu se zužováním údolního dna).

Poloha je známa díky nálezům na zámeckém dvoře od poloviny 19. století. Od té doby až po současnost byla poznávána pouze ojedinělými akcemi (Rýzner, Košťál, Tomek, Profantová a další).

Lit. Kalina 1836, Rybová 1956, Košťál 1967, Sankot 1991, Nový 2006b

XLVIII. Poloha Pod hájem (217, 219, 220, 221, 224, 225, 228, 230, 231)

se nalézá na úzkém pobřežním pásu Vltavy (název vztahuje i na část při řece, vystupující pod názvem Na kovárně). Řeka tvoří východní hranici, na jihu je místo uzavřeno skalnatými srázy spadajícími do řeky, na západní hranici tvoří příkré svahy ostrohu Velký háj, na severu je ohraničena Únětickým potokem.

Pomineme-li nelokalizovatelné nálezy z 19. století, patří první nálezy až 20. století. Prvním výzkumem lokalitu zkoumal v 60. letech N. Mašek z Muzea hlavního města Prahy. Po povrchových sběrech R. Košťála a O. Tomka ml. a lokálních dokumentacích obdělávání polí narušených objektů), byla lokalita zkoumána rozsáhlým výzkumem v 80. a na počátku 90. let. Lit. Felcman 1909, Pleiner 1960, Košťál 1967, Hájek 1968, Sankot 1991, Kuna – Sankot 1982, Gojda - Kuna 1985, Svoboda 1965, Kuna 1991, Kuna 2002, Kuna – Profantová a kol. 2005

Obr.1 – Zkoumané území (černě ohraničené) s vyznačenou geomorfologií, vodními toky a referenčními body

6.4 Úprava dat

Získaná vstupní data byla vedena v databázi Microsoft Excel. Názvosloví jednotlivých okolností nálezů vychází z již osvědčeného názvosloví používaného v programu Archiv – Systém archeologické databáze Čech (Kuna – Křivánková – Krušinová 1995). Data byla současně promítnuta do map 1:10 000. Pro základní definici zaměření nálezů byl zvolen souřadnicový systém PIAN (opět převzat z uživatelské příručky Archiv), jednoduchý a praktický způsob evidence archeologických nálezů. I když začíná být pod vlivem moderních technologií tento způsob zaměřování na ústupu (Kuna a kol. 2004, 383), pro naše účely je stále plně vyhovující. Nejpresnější zaměření – přesnost 1 nebylo, alespoň v rámci statistických výpočtů, samostatně použito a data, která by této klasifikaci odpovídala byla sloučena s daty mírně nepřesnějšími s přesností 2. Na obhajobu tohoto kroku je nutné zmínit, že z našeho hlediska je ve výsledku výpovědní hodnota takřka stejná a jak bude ukázáno dále, často i správnější (z pohledu shromážděných dat se jeví toto rozdělení jen jako technické ne jako odrážející nějaký minulý stav); navíc násobící se nepřesnosti jednotlivých zaměření, převodů a dalších postupů jen tomtu rozhodnutí dává za pravdu. Množina dat, kterou pak lze použít k potřebným analýzám, je tvořena víceméně pouze daty s přesností zaměření 2 a 3. Jedná se o poměrně přesné zaměření, u kterého chybový interval nečiní více než 25m (přesnost 2) a nebo maximálně činí 250m (přesnost 3); takováto množina bodů ale víceméně obsahuje nálezy, u kterých většinou není jistota, že by se vytyčený bod mohl vejít do předchozí tolerance. Jejich lokace je většinou vztahována na lokalitu (obecné označení v rámci nálezových zpráv), kterou je již možné přesněji vymezit. Zaměření s přesností 4 – katastr figuruje pouze v celkovém výčtu dat, neboť pro zjišťování přírodních aspektů struktury osídlení by vedlo jejich zařazení mezi ostatní údaje ke zbytečnému zkreslení⁵⁵. Jejich informační hodnot je možné využít v dalších interpretacích výsledků práce (u komponent, jejichž existenci jinak nemáme doloženou).

Jak už bylo naznačeno, bylo rezignováno na rozlišování přesnosti 1 a 2. Máme za to, že takovéto zpřesňování má váhu pouze při lokalizaci jednotlivých nálezů, ojedinělých nálezových celků. V naší práci se ovšem snažíme postihnout přímo vztah celých komponent, jejichž velikost se pohybuje i v řádu stovek metrů, čímž přesné zaměření (například s odchylkou 1m) ztrácí na důležitosti.

⁵⁵ Je nutné zdůraznit, že počet takto zaměřených nálezů se po ukončení rešeršní části práce významně snížil.

Při převádění komponent na referenční body bylo zpravidla dodržováno pravidlo přisuzování jednoho bodu jedné akci⁵⁶. V případě, kdy se jednalo o plošný archeologický průzkum nebo povrchový sběr, byl referenční bod přisouzen středu takto zjištěné komponenty.

Z uvedených zdrojů bylo nashromážděno celkem 470 jedinečných komponent ve 234 referenčních bodech. Tento stav zachycuje vypreparované komponenty bez duplikátů a komponent zachycujících depoty. Pro získání co nejpřesnějších výsledků byly pro následné analýzy vybrány pouze komponenty určené jako sídlištní nebo pohřebištní a u kterých je známa přesná datace. Proto budu nadále pracovat s konečnými 439 komponentami ve 214 referenčních bodech (tab. 1); samostatných sídlištních 330 komponent tvoří 157 referenčních bodů (tab. 2) a 113 komponent pohřebních 89 referenčních bodů (tab. 3). Počty sídlištních a pohřebních komponent v jednotlivých sledovaných časových obdobích ukazuje tabulka 4.

Katastr	Referenčních bodů	Komponent
Horoměřice	16	33
Kamýk	29	42
Kněžves	7	24
Kněžívka	19	36
Praha-Přední Kopanina	4	4
Praha-Suchdol	13	15
Roztoky	29	73
Statenice	16	63
Tuchoměřice	8	14
Úholičky	19	32
Únětice	20	25
Velké Přílepy	17	31
Žalov	18	51
Celkem	214	439

Tab.1 - Počet referenčních bodů a komponent podle katastrů

Při práci je nezbytné zaujmout stanovisko k možnostem použití zaměřených komponent, respektive referenčním bodům. Při podobně zaměřených pracích bývá dle mého často chybováno při zacházení s komponentami. Pozitivní akce, vzdálené i více než sto metrů od sebe, mohou zachycovat buď pouze jedinou komponentu nebo její jednotlivé mírně posouvané fáze, které pak v přehledech osídlení navyšují skutečný počet komponent. Dalším problémem je

⁵⁶ V několika případech však bylo účelnější vytvořit průměr i několika akcí zachycujících stejnou komponentu – např. pískovna Na vrškách a okolí.

rozsah komponent při samotných analýzách, kdy není jasné, jaká část komponenty byla zkoumána a zaměřena. Nekritické použití takovéto informace pak může vést ke zkreslení skutečných geografických aspektů. Tyto poznatky budou ještě dále diskutovány. S ohledem na vyřčená rizika proto bylo přistoupeno k vyhodnocování všech referenčních bodů samostatně a k těmto rizikům bude přihlédnuto v diskusi.

Katastr	Referenčních bodů	Komponent
Horoměřice	12	23
Kamýk	23	30
Kněževes	7	19
Kněžívka	13	29
Praha-Přední Kopanina	3	3
Praha-Suchdol	7	8
Roztoky	19	52
Statenice	15	56
Tuchoměřice	6	8
Úholičky	13	24
Únětice	15	16
Velké Přílepy	14	19
Žalov	10	43
Celkem	158	330

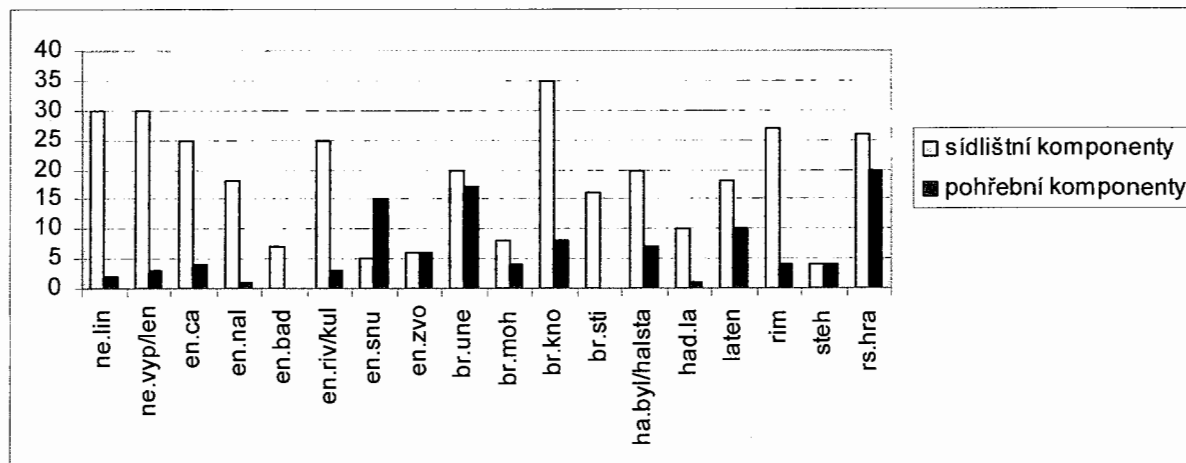
Tab. 2 - Počet sídlištních referenčních bodů a komponent podle katastrů

Katastr	Referenčních bodů	Komponent
Horoměřice	8	10
Kamýk	10	12
Kněževes	3	5
Kněžívka	6	7
Praha-Přední Kopanina	1	1
Praha-Suchdol	7	7
Roztoky	12	21
Statenice	6	7
Tuchoměřice	5	6
Úholičky	7	8
Únětice	8	9
Velké Přílepy	8	12
Žalov	8	8
Celkem	86	109

Tab. 3 - Počet pohřebních referenčních bodů a komponent podle katastrů

Kultura/období	Sídlištní	Pohřební
ne.lin	30	2
ne.vyp/len	30	3
en.ca	25	4
en.nal	18	1
en.bad	7	0
en.riv/kul	25	3
en.snu	5	15
en.zvo	6	6
br.une	20	17
br.moh	8	4
br.kno	35	8
br.sti	16	0
ha.był/halsta	20	7
had.la	10	1
laten	18	10
rim	27	4
steh	4	4
rs.hra	26	20
Celkem	330	109

Tab. 4 - Počet sídlištních a pohřebních komponent ve sledovaných obdobích

Graf.1 – porovnání počtu sídlištních a pohřebních komponent ve sledovaných obdobích

Z období kultury s lineární keramikou neznáme pohřebiště, jen hroby na sídlišti. Pro období kultury s vypíchanou keramikou trvá velmi nízký počet pohřebních komponent, nicméně již známe pohřebiště, nacházející se v těsné blízkosti sídliště. Jeho velmi nízká rozpoznatelnost – žárové pohřebiště na opukovém podloží (poloha Chotol) – signalizuje, že žárové hroby kultu-

ry s vypíchanou keramikou zřejmě mohou zanikat bez archeologické evidence. Tato nepříznivá situace trvá až do období řivnáčské kultury. Za obratem stojí budování mohyl, které řivnáčské komponenty výhradně představují, jejichž zachování nebo lépe zprávy o jejich ničení v poměrně nedávné době (19. stol – poč. 20. stol) evidujeme. Mladším a pozdním eneolitem začíná poměrně výrazný úsek dějin, z něhož pochází oproti ostatním poměrně velké množství pohřebních komponent. Kulturou se šňurovou keramikou počínaje evidujeme dokonce jejich trojnásobné množství oproti pozůstatkům sídlišť. Kultura zvoncovitých pohárů spolu s následnou únětickou kulturou mají vzácně vyrovnaný poměr mezi sledovanými komponentami (počet únětických pohřbů na sídlišti je ve sledovaném území zanedbatelný). Klesání pohřebních komponent vrcholí v mladší době bronzové, kdy se poměr knovízských komponent vrací na úroveň neolitu a starého eneolitu; pohřební komponenty navíc rozšiřují pohřby na sídlištích. Absence štítarských pohřebních komponent bude mimo pokračování předchozího stavu dána i tím, že štítarský stupeň nemusel být mezi knovízskými hrobovými nálezy rozpoznán. V době železné se s výjimkou přechodného období počet pohřebních komponent blíží k polovině komponent sídlištních. Stav podobný mladší době bronzové se objevuje v době římské. Nevýrazný počet komponent z doby stěhování národů je pak ve vzácné shodě. Pohřební komponenty raného středověku dosahují čtyř pětinu počtu komponent sídlištních, za čímž stojí zejména hojné (a jednotlivé) nálezy z mladší části tohoto období, suplující v grafu období starší bez hrobových nálezů.

Tento zachycený stav ukazuje celou řadu nerovnovážných situací, z nichž mnohé se staly námětem diskusí. Na vybraném příkladu knovízské kultury, která byla předmětem podobné

Obr. 2 – Rozložení knovízských sídlištních a pohřebních komponent

úvahy (Jiráň 2002) můžeme demonstrovat jeden z důvodů tohoto stavu (obr.2). Bílé body na obrázku znázorňují referenční body sídlišť, tmavé pohřebišť. Zejména situace v Praze – Su-

chdole (zakroužkovaná oblast) poukazuje na možnost existence 1 pohřebiště pro dvě znázorněné komponenty (shluk bodů a oddělený bod). Můžeme se pak domnívat, že vysoký počet knovízských sídlišť pak může mimo nadsazeného čísla, daného například velkým rozsahem sídlištních komponent a tím jejich možným neúmyslným dělením, způsobovat neměnná pozice pohřebišť vůči pohybujícím se sídlištím.

7. GIS

Pomocí software Idrisi32 byla definována hranice rozvodí, nutná pro vymezení zkoumaného území.

V rámci dalších analýz byly provedeny výpočty, jejichž výsledkem bylo zjištění vzdálenosti referenčních bodů od vodního toku, nadmořské výšky, svažitosti a orientace terénu v místě jejich umístění. Výsledné koordináty byly pomocí programu CoordTrans nejprve převedeny do souřadnicového systému S42, který využívají GIS (Geografické informační systémy). Ze seznamu referenčních bodů definovaných těmito souřadnicemi pak byl vytvořen textový soubor, z něžž byl vytvořena vrstva referenčních bodů. Teprve takovýto soubor dat je připraven pro následné zpracování software GIS.

7.1 Analýzy

K odečítání hodnot mezi referenčními body a jednotlivými rastrovými vrstvami byl použit příkaz EXTRACT ze statistických analýz Idrisi. Odečtením z vrstvy výškopisného modelu území (rastr 10x10m) byly u referenčních bodů získány hodnoty nadmořské výšky. Po jeho přemodelování do vrstvy sledující svažitosti území (konverze 10m) byly odečteny hodnoty svažitosti, po jiné modelaci na vrstvu sledující orientaci svahů (konverze 10m) byly získány hodnoty orientace svahů. Výpočtem byly získány hodnoty vodních toků (vodní toky od velikosti povodí 1 km²) a po jejich převedení na rastr byla vymodelována vrstva odstupňující okolní terén se vzrůstající vzdáleností od jejich průběhu – z ní byly odečteny hodnoty vzdálenosti referenčních bodů od vodního toku.

Zjištěné hodnoty byly převedeny do programu Microsoft Excel, kde byly zpracovány pomocí analytické funkce Histogramy a nakonec zpracovány do podoby grafů.

7.2 Výsledky analýz

Půdní a geologické aspekty

Již v kapitole věnované vývoji kulturní krajiny byla nastíněna zásadní myšlenka vzhledu území z pohledu vegetačního pokryvu. V této myšlence dominuje stepní a lesostepní vegetace. Její podporu nalezneme mimo jiné právě při studiu půdních aspektů. Jako hlavní faktor, dokládající existenci a přetrvání otevřených stepních poloh slouží rozšíření černozemí (Tomášek 2000, 43 a další). Zmapování jejich současného rozšíření⁵⁷ nám pak dává představu, jak rozsáhlý mohl otevřený prostor ve zkoumaném území být. Existují však indicie, že tento stav nemusí být konečný, jak například indikuje rozšíření hnědozemí na sprašovém podkladu ve stejné geografické i klimatické oblasti. Jejich vznik je spojován s porostem původních dubohabrových hájů, nicméně i degradaci černozemí po nahrazení stepních společenstev společenstvy listnatých lesů (Moravec a kol. 1994⁵⁸, 187; dále např. skriptu Fakulty lesnické a environmentální ČZU). Ve prospěch druhé varianty hovoří i terénní situace, neboť hnědozemně se vyskytují v oblastech typicky černozemních (300 – 350 m.n.n., nízké množství srážek)⁵⁹.

Mocnost takovýchto půd je stále diskutována a nenalezl jsem zatím žádný publikovaný závěr. Jedním z řešení by byl archeologicko-pedologický výzkum sídliště lidu s lineární keramikou, které by bylo v mladších obdobích překryto vrstvou svahových sedimentů a bylo tak ochráněno od přeorávání a pomíchání svrchních půdních horizontů, uchovávající možnou informaci o původním povrchu v době založení sídliště. Ve sledované oblasti se tato možnost nabízí pouze na svahu návrší Chotol v Horoměřicích, ale více na úpatí táhlého návrší pod silnicí Praha – Slaný v Kněžívce.

Další vývoj půdního povrchu není soustavněji sledován, jisté je, že půdní horizont narůstal a v závislosti na vegetačním pokryvu se i měnil. Jak už bylo řečeno na počátku, na stepních polohách (zahrnující i polní a jim podobná místa, jako například dnešní Pálava) pokračuje vývoj úrodných půd, pod lesními porosty, které ve sledovaném území tvořili listnaté lesy, na straně jedné degraduje černozem na hnědozem, na straně druhé probíhá vývoj přímo hnědozemí a hnědých půd. Situace navyšování půdního horizontu není ve většině případů sledovatelná, situace pod svahy a jiných místech akumulace terénu odráží zejména onu akumulaci, v jejímž rámci je přirozený půdní nárůst složitě odlišit. Výjimečná situace nastává v pozdní době bronzové, kdy je zdokumentována vrstva pohřbených půd, dokládající omezené časové

⁵⁷ Rozuměno stav k r. 1984 na Půdních mapách ČR.

⁵⁸ Na str. 274 je nicméně zmíněna myšlenka o zachování nebo i vzniku pod specifickými teplomilnými doubravami.

období jejich přirozeného vývoje (Ložek 1981, 180, 1999, 259). Další příklad rychlosti nárůstu půdního profilu demonstruje D. Dreslerová na výzkumu objektů zahluobených do mladoholocenní terasy Labe (Dreslerová a kol. 2004, 166). Zde je důležité připomenout i další faktor způsobující změny půdního pokryvu. Jak už bylo řečeno, černoze degraduje při změně vegetačního porostu, její degradaci ale způsobuje i samotné zvlhčení klimatu. Podobně jako u jiných půd způsobuje zvlhčení vymývání vápníku z vrchních horizontů. Ačkoliv tato situace nastala před obdobím pozdní doby bronzové několikrát, bývá tento proces degradace – acidifikace zvýrazněn až s počátkem klimatické deteriorace na přechodu doby bronzové a železné (Sádlo a kol 2005, 96). Poslední výrazná změna proběhla v důsledku vrcholně středověké eroze, zvyšující úroveň břehů vodních toků a spolu se zvýšením hladiny spodní vody způsobující vznik nivních půd, pohřbívajících starší osídlení suchých břehů a tím vytvářející umělou představu jejich osídlení v pravěku a raném středověku (k tématu Opravil 1983, Neustupný 1987 a další).

Odečtením příslušných hodnot z pedologických map (Půdních map ČR) jsem získal přehled půdní situace v místě komponent. Vzhledem k tomu, že tento aspekt zcela jistě nehrál roli při výběru polohy pro umístění pohřebiště (viz graf), pro podrobné analýzy půdního aspektu jsem vybral pouze komponenty sídlištní. Jejich soubor je tvořen pouze přesně datovanými (kultura) a víceméně přesně lokalizovanými (max. pian 3) komponentami.

Kultura s lineární keramikou nepreferuje žádný ze sledovaných typů půdy, orientuje se ale na úrodnější typy. U kultury s vypíchanou keramikou černoze mírně převažuje nad ostatními typy. V časném eneolitu se tato situace mění a převažuje zájem o nečernoze, což se u kultury nálevkovitých pohárů mění zpět na stav podobný mladému neolitu. U badenské kultury nelze pozorovat nějaké zásadní rozdíly, pro analýzu by bylo třeba zařadit další komponenty. Ve středním eneolitu i podle charakteru výšinných sídlišť byla očekávána jiná, než černoze orientace, což analýza dokázala a nejvíce žádaná byla hnědoze. Přestože u kultur mladého a pozdního eneolitu nedisponujeme potřebným množstvím sídlištních komponent, prokázaly analýzy zajímavou schodu v půdních nárocích kultury se šňůrovou keramikou a se zvoncovými poháry. Zcela nevyužita zůstala oblast černoze a sídlištní komponenty se nalézaly

⁵⁹ Zcela mimo tato zjištění uvádím nesrovnalosti na pedologických mapách, které se stanou předmětem samostatného komentáře v rámci dalších studií regionu; jedná se o terénní zjištění černoze půd v místě vymapované jako oblast půd hnědoze – situace dokumentovaná v roce 2005 v Černém Vole.

spíše na nejméně úrodných hnědých půdách a rovnoměrně hnědozemích a dalších méně úrodných půdách (z dnešního hlediska).

Únětická kultura pak podobně jako kultura s lineární keramikou nepreferuje žádný typ nejúrodnějších půd. U středodunajské mohylové kultury a kultury knovízské lze vyzorovat větší zájem o úrodné černozemně a hnědozemně, zajímavě vysoké zastoupení získávají i ostatní půdy. Tento trend se výrazněji profiluje v pozdní době bronzové, zajímavé je velmi vysoké zastoupení ostatních půd (konkrétně dnešní nivní půda).

Bylanská kultura takřka výhradně obsazuje úrodnější půdy, mezi nimiž nedělá rozdíl, ale už krátce na to, v halštatsko laténském období, opět výrazně stoupl zájem o nejúrodnější půdy.

V době laténské tato situace trvá, jistou převahu mají spíše hnědozemě a hnědé půdy. V době římské se poprvé a naposled nachází největší počet komponent pod označením ostatní – tyto hodnoty tvoří výhradně zastoupení současných nivních půd. Z dalších sledovaných půd pak nejvíce komponent leží na černozemi. Doba stěhování národů je zastoupena malým množstvím komponent, které z větší části sledují černozemní oblast. Poslední zkoumané území raného středověku výrazně preferuje hnědé a, podobně jako doba římská, nivní půdy, tvořící jediné zastoupení v rámci sloupce ostatní.

Tato pedologická zjištění můžeme dále konfrontovat s analýzami, sledující závislost komponent na geologickém podloží.

Vzhledem k tomu, že grafy takovýchto závislostí se příliš u jednotlivých kultur či období neliší, bude zajímavé vybrat pouze odlišnosti. První takovou jsou kultury mladého a pozdního eneolitu, jejichž sídliště se nalézají napříč spektrem zastoupených podloží. V době římské bylo nejvíce komponent umístěno na podloží tvořeném fluviálními sedimenty, nižšímu počtu komponent na sprašovém podloží se blíží počet komponent na podloží drobů, prachovců a břidlic. V raném středověku se situace částečně opakuje, neboť zde opět nalzáme nejvyšší počet komponent na fluviálních sedimentech, navíc se zde objevuje poměrně vysoký počet komponent na deluviálních sedimentech.

Další analýzy již probíhaly pomocí software GIS. Na základní analýzy byly vyselektovány pouze sídlištní komponenty, jejichž přírodní determinanty v práci sledujeme. Pohřební komponenty budou diskutovány v rámci sociálních aspektů.

Nadmořská výška a členitost

Vliv nadmořské výšky není možné v rámci takto malého území posoudit. Graf nálezů v interval nadmořské výšky 190 – 350 m.n.m. vykazuje jisté dělení na 190 m.n.m. a část 240 – 350m.n.m., je však nutné tyto údaje korelovat s terénním pozorováním. Tak zjistíme, že nižších hodnot dosahuje osídlení při ústí Únětického potoka, kde je jediné vhodné místo pro založení sídliště. Další vhodná místa na obou tocích se nachází na horních tocích, jejichž nadmořská výška již odpovídá svahům a místy i přímo terasám na vysokých březích lemujících jejich dolní části. Sídlíště jednotlivých kultur jsou pak rozmístěna po celé délce vodních toků. Hodnoty bude možné využít v rámci analýz, které se zabývají srovnáním v jednotlivých regionech nebo ještě větších územních celcích.

Vzdálenost od vody

Při řešení problematiky vodních toků je nutné akceptovat několik základních pravidel. Není možné bez odečítat vzdálenost od současného stavu vodního toku bez dalších korelací postihujících jeho délku nebo průběh. Stejně tak není možné se spolehnout na údaje poskytující výpočty GIS - dle reliéfu dopočítané průběhy vodních toků i v místech, kde dnes již díky zemědělské činnosti povrchový tok neexistuje nebo je tokem občasným, aniž by jejich modelace byla podložena např. empirickým pozorováním. Proto v této práci používám variantu vycházející z obou těchto přístupů.

Vzdálenost od vody byla posuzována od toků, zhruba odpovídající dnešnímu období s tím, že jejich skutečný průběh a průběh v GIS se liší pouze v detailech. Porovnáním situace s I. Vojským mapováním (1764-1768 a 1780-1783 - rektifikace) zjistíme, že se tento (potažmo dnešní) stav liší pouze v délce obou zkoumaných toků. Vzhledem k tomu, že se k těmto rekonstruovaným částem toků nevztahují žádné evidované referenční body, není nutné brát tuto rekonstrukci na zřetel. Zcela bylo upuštěno v rámci základní analýzy od používaného modelování vodních toků (přítoků) s povodím pod 1km², neboť existence (rozuměj existence stálé vodoteče nebo vodoteče v existující v nějakém konkrétním časovém úseku) byla empirickým pozorováním vyvrácena⁶⁰. Při analýze dále nebyl modelován průběh potoka z pohledu přesouvání jeho koryta (meandrování, přenašení v důsledku povodní apod.). Není možné pro

⁶⁰ Na základě terénních pozorování a geologických analýz (RNDr. J. Zavřela) byly ve sledovaném období bezpečně vyvráceny existence vodotečí, představovaných v současnosti terénními depresiemi napojenými na vodní toky – zaniklá vodoteč ve Velkých Přílepech, ohraničující polohu Pod skálou a zkoumaná v pokračování za silnicí Velké Přílepy – Tursko nebo podobná zaniklá vodoteč v Praze – Suchdole zkoumaná v poloze Výhledy jsou ve svých horních částech pozůstatky krátkých vodních toků, existujících pouze ve starších čtvrtohorách; jejich koryta vykazovala mocné tmavé „sedimenty“ ve skutečnosti představující pouze okolním terénem zarovnanou terénní nerovnost.

konkrétní období doložit změněný průběh oproti dnešnímu stavu a tímto rozhodnutím lze za-
mezit nárůstu nepřesností. Jediná a zásadní změna potočního koryta byla způsobena jeho za-
nesením a tím i zvýšení i zvýšení dna údolí v důsledku eroze okolní krajiny.

V práci nebyl sledován aspekt převýšení nad vodním tokem. Jsem toho názoru, že tato pro-
měnná se odvíjí od geografického rázu krajiny a jako takový není určujícím faktorem hrajícím
roli při výběru polohy sídliště. Navíc je nepřímě obsažen v kombinaci sledovaných aspektů
vzdálenosti od vodního toku a svažitosti.

Na grafu, znázorňujícím vzdálenost komponent všech sledovaných období od vodních toků, je
patrné, že interval obsahující většinu vypočítaných vzdáleností má rozpětí hodnot 100 – 350m
s vrcholem okolo 150m.

Kultura s lineární keramikou je charakterizována intervalem od 100 – 250m s postupným vy-
zníváním do 400m a osamocenými komponentami ve vzdálenosti 550m. Kultura
s vypíchanou keramikou v celkovém pohledu vykazuje podobné hodnoty. V časném eneolitu
se nejbližší vzdálenost posouvá o 50m dále, ale jinak zůstává podobné schéma. Hodnoty u
kultury s nálevkovitými poháry se vrací k hodnotám kultury s lineární keramikou, nicméně po
vrcholu na 200m se nalézá vyrovnaný počet komponent v intervalu 250 – 450m
s osamocenou komponentou na 550m. Početně menší počet komponent bádenské kultury vy-
kazuje interval 150 – 350m. Naprosto odlišný obraz nabízí graf u středního eneolitu, kde mi-
mo lokální maximum na 150m se komponenty nachází v rozsahu 100 – 550m, do 400 se stou-
pající tendencí. Kultura se šňůrovou keramikou a zvoncových pohárů se svými hodnotami
opět vrací do intervalu 150 – 350m s většinou komponent nacházejících se při dolní hranici.
Ve starší době bronzové kultura únětická nabízí podobné hodnoty jako kultura nálevkovitými
poháry. Od vzdálenosti 100m se plynule počet komponent zvyšuje k maximum kolem 300m a
poté zhruba polovičním počtem rovnoměrně až k hodnotám 550m. Středodunajská mohylová
kultura nabízí opět odlišné hodnoty grafu – jejich interval začíná maximum na 150m a poté
rovnoměrně pokračuje do 300m, samostatné komponenty se nachází na 500 a 550m. Kulturou
knovízskou se jednotlivé hodnoty vzdáleností zapojují do širokého intervalu 100 – 600m
s nejvyššími hodnotami v části 100 – 350m. V pozdní době bronzové se tato šíře intervalu
rozšiřuje už na 50m, ale po 350m následuje už jen osamocená komponenta na 600m. Graf pro
starší dobu železnou je v hodnotách velmi podobný kultuře knovízské. V halštatsko – latén-
ském období se spodní hranice opět posunula na 50m a vyrovnaným počtem končí maximum
na 450m. V mladší době železné je interval hodnot tvořen rozpětím 50 – 300m s maximum
okolo 150m, samostatná komponenta se nachází ve vzdálenosti 450m. Další výraznější změna

je dokumentována grafem pro dobu římskou. Jeho hodnoty jsou v rozmezí 0 – 350 s markantním maximem 100-150m. Malý počet komponent v době stěhování národů vykazuje skupinu ve vzdálenosti 100 – 150m a 350m. Hodnoty grafu pro raný středověk jsou velmi podobné hodnotám doby římské. Interval s hodnotami od 0 (zaokrouhleno) do 350 plynule stoupá k hodnotě 200m a dále opět plynule klesá, samostatná komponenta se nachází ve vzdálenosti 600m.

Svažitost

Lid s lineární keramikou vyhledával polohy se svažitostí do čtyř stupňů, nejčastěji pak mezi 2 a 4 stupni, několik komponent však překročilo 6 stupňů. Sídliště lidu s vypíchanou keramikou pak vyrovnaně zaujalo polohy se svažitostí 1 – 8 stupňů. V časném eneolitu nejvíce komponent zaujalo interval 1 – 4 stupně, druhá menší koncentrace zaujímá interval 6 – 8 stupňů. Kultura s nálevkovitými poháry nápadně kopíruje rovnoměrným rozložením hodnoty vypíchané kultury. Bádenská kultura osídlila svahy se sklonem 1 – 6 stupňů. Ve středním eneolitu se hodnoty svažitosti pohybují v rozmezí 1 – 7 stupňů, se sestupnou tendencí od nejnižších hodnot. Malé množství komponent kultury šňůrové a kultury se zvoncovými poháry jistě podává celkově méně reprezentativní výsledky, nicméně u první jmenované spadá většina do intervalu 1 – 3 stupně, u druhé do intervalu 1 – 2 stupně a osamocených komponent se sklonem 6 a více stupňů. Únětická kultura starší doby bronzové nabývá hodnot 2 – 6 stupňů, mohylová kultura 1 - 4 stupňů, kultura knovízská mladší doby bronzové i štítarský stupeň zaujímají podobný interval 1 – 9 stupňů, u první jmenované s maximem do 4 stupňů. Ve starší době železné se tento interval mění pouze zvýšením dolní hranice na 2 stupně, maximum komponent halštatsko – laténského období spadá do intervalu 1 – 5 stupňů. Komponenty laténské kultury využívají svahů víceméně od 1 – 9 stupňů. V době římské zjišťujeme interval většiny komponent 1 – 7 stupňů, jako jediné období však vykazuje malou kompaktní skupinu komponent na svazích o sklonu 10 a více stupňů. Malé množství komponent z doby stěhování národů vytváří nesouvislý interval od 3 do 9 stupňů. Komponenty raného středověku vykazují hodnoty velmi podobné hodnotám knovízské kultury – svažitost maxima komponent v intervalu 1 – 9 stupňů s maximem 2 – 4 stupně.

Z celkového grafu svažitosti vyčteme velmi široký interval, zahrnující většinu komponent do hodnot 1 – 12 stupňů s maximem na 2 stupních a největším počtem v hodnotách 1 – 4, po kterých má graf sestupnou tendenci. Osamělý nárůst na 11 stupních tvoří jedno polykulturní naleziště.

Orientace svahu

U tohoto faktoru lze předpokládat zastoupení orientací všech stupňů, proto budeme sledovat spíše převažující hodnoty.

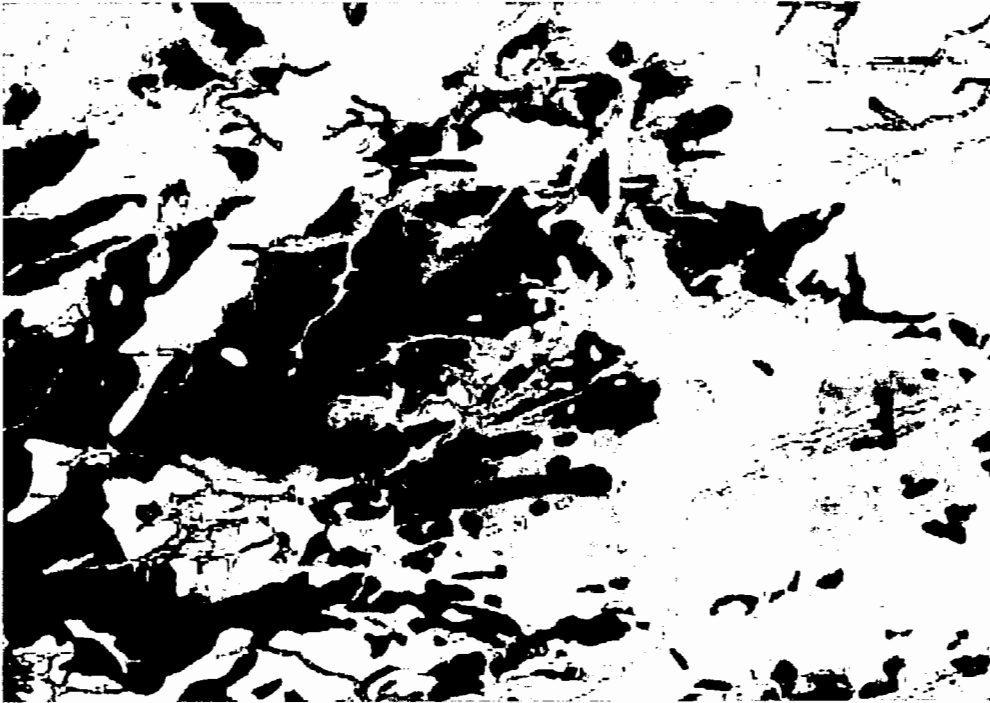
Kultura s lineární keramikou i kultura s keramikou vypíchanou zaujaly nejvíce svahy orientované na východ až jih, s maximem na jihovýchod. V časném eneolitu se tato orientace rozšířila i na severovýchod, kultura s nálevkovitými poháry však svůj zájem obrací směrem velmi podobným neolitickým kulturám. Bádenská kultura mimo východní svahy zaujala i svahy západní a severní. Ve středním eneolitu je zájem opět soustředěn na severovýchodní až jižní svahy. Kultura se šňůrovou keramikou v orientaci svahu nedělá rozdíly, kultura se zvoncovými poháry oproti předchozí navíc mírně preferuje východní orientaci. Únětická kultura již takřka výhradně zaujímá severovýchodní až jižní svahy, podobně činí i mohylová kultura. Knovízská kultura toto vymezení nesleduje, většina komponent spadá do orientace severovýchod – západ, ve štítarském stupni ale opět sledujeme víceméně pouze severovýchodní až jižní orientaci. Přestože komponenty starší doby železné zaujímají všechny orientace, nalezneme jistá maxima na severovýchodních a jižních svazích. Komponenty halštatsko – laténské období již mají pouze jedno takové maximum na jižní orientaci. V době laténské opět nabývá na preferencích severovýchodní – jižní orientace, trávající i v době římské. Několik komponent z doby stěhování národů zaujímá svahy orientované na severovýchod a jihovýchod/jih. V raném středověku se opět prosazuje orientace severovýchod – jih, zajímavá je jistě i skupina komponent na severně orientovaných svazích.

8. Diskuse

8.1 Přírodní aspekty struktury osídlení

Provedené analýzy posuzující vliv přírodních aspektů na strukturu pravěkého a raně středověkého osídlení přinesly mnohá zajímavá odhalení. Porovnáním umístění sídlištních komponent ve vztahu k půdním poměrům překvapivě nebyla zjištěna koncentrace na černozemních územích. Sledované území se přitom nachází v části středních Čech, kde se (ještě v dnešní době) černozemě a hnědozemě s hnědými půdami nachází v rovnováze.

Zajímavá situace na počátku neolitu již byla vysvětlena v rámci příslušných kapitol. Její základní význam tkví ve zjištění, že v této době nebyly přednostně vyhledávány nejúrodnější půdy. Další vývoj nepředstavuje významnější odhalení, zajímavý moment představuje situace v mladém eneolitu, kde osídlení regionu spíše vyvrací moderní názor o zemědělském

Obr.3 - Půdní poměry centrální části středních Čech (upraveno), šedá barva označuje spraše.

Podle Kovanda a kol. 2001

charakteru pohárových kultur (např. Turek 1995, 96). Naopak zajímavý zájem o nejúrodnější půdy ukazuje graf osídlení od střední doby bronzové. Tato situace trvá po zbytek doby bronzové, důležitý moment představuje nárůst osídlení v mladší a pozdní době bronzové v současných nivách. Tato situace se téměř opakuje v době římské. Velkým překvapením byly výsledky tohoto porovnání u komponent raného středověku, kde výrazná preference hnědých a současných nivních půd indikuje významný vliv dalších aspektů.

Souhrmně lze konstatovat, že po celé pravěké a raně středověké období nelze na sledovaném území sledovat závislost na nejúrodnější černoze. Dalším zajímavých zjištěním je „nezájem“ mlado a pozdně eneolitických kultur o černoze a vysoké zastoupení komponent v územích současných nivních půd v pozdní době bronzové, římské a raném středověku.

Jak jsem již avizoval v rámci úvodních kapitol, toto území je třeba vnímat zcela specificky. Na doklady eroze a následné akumulace půdního pokryvu poukázal již E. Neustupný (1987), poznatky z následné práce J. Rulfa (1994) považují za výchozí hledisko při zacházení s osídlením dnešní nivy. Na základní vlastního bádání jsem dospěl k obdobným zjištěním i v povodí obou zkoumaných toků, z nichž nejvýraznější doklady překrytí břehů sedimenty lze doložit ve Velkých Přílepech na Podmoránském potoce (Smejtek – Vojtěchovská 1997a) a

v Roztokách na Únětickém potoce⁶¹. Další příklady eroze a akumulace, které uvádí J. Beneš (1995, stejně Smrž 1994b), pouze rozšiřují skupinu takovýchto dokladů, bohužel je tato skupina kontaminována i zjištěními, které nejsou správně pochopeny.⁶² Z uvedeného vyplývá, že pro práce zabývající se osídlením starším než vrcholný středověk bude nutné upustit od používání pojmu nivní půdy.

Po provedení porovnání s geologickými podmínkami můžeme konstatovat shodu s těmito zjištěními.

Již v rámci analýz bylo naznačeno, že provádění analýz nadmořské výšky má v rámci takto malého regionu pouze orientační význam. Strukturu osídlení limituje pouze členitost území, jehož specifický ráz udávají zejména hluboce zařízlá údolí vodních toků.

Tento aspekt bude zřejmě často určujícím při volbě umístění sídlišť z pohledu jejich vzdálenosti od vodních toků. Převažující hodnoty grafů - interval obsahující většinu vypočítaných vzdáleností má rozpětí hodnot 100 – 350m s vrcholem okolo 150m - vykazují shodu s výsledky podobných prací.

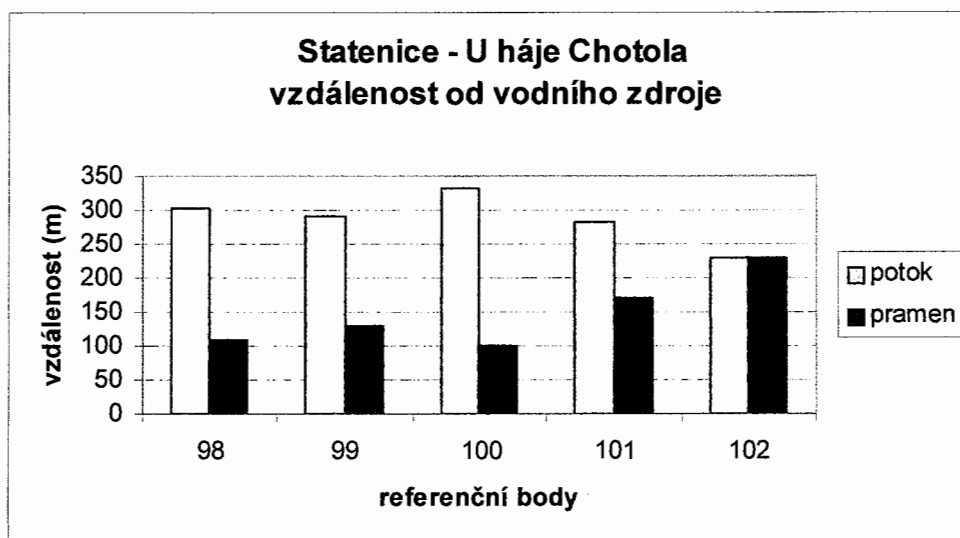

Obr. 4 – Vzdálenost referenčních bodů od vodního toku

⁶¹ Zdejší situace, zatím nepublikovaná, navíc klade vznik sedimentů až do období od vrcholného středověku dále, když mimo situace z doby římské překryla i pozůstatky mladohradištního osídlení.

⁶² Doklady eroze z doby římské, převzaté od E. Neustupného, považuji za doklady přemísťování koryta potoka vlivem srážek – jev probíhající i v současné době; příklady mohou být použity nepřímo pro doklad ekologické nestability okolní krajiny.

Toto konstatování je bohužel stále pouze názorem na vysokou roli vzdálenosti vodního zdroje od sídliště. Jak bylo poukázáno, tato situace se může změnit dvěma pohledy. První lze aplikovat při využití znalosti terénní situace a hydrogeografických poznatků, kdy je možné tuto vzdálenost korelovat alternativními vodními zdroji jako jsou prameny. Příkladem může být vodní pramen na katastru Statenice, pravděpodobně odhalující podstatu silně osídlené polohy U háje Chotola. Nad touto polohou se nalézá vydatný pramen, jehož existenci lze doložit minimálně pro dobu římskou⁶³, jeho mohutný vývěr a přítomnost rokle, spojující vývěr s údolím potoka, dokládají jeho vyrovnanou existenci minimálně v mladším pravěku. Na grafu je znázorněna vzdálenost od vodního toku a od pramene na pěti komponentách, nacházející se ve sledované poloze. Jako ve zkoumaném území neprokázanou zatím nevidují hypotézu využití umělých vodních nádrží nebo studní.

Graf. 2 – Korelace vzdálenosti od vodního toku

Druhý pohled již byl částečně diskutován při samotné analýze. Jedná se o druhou empirickou korelaci, kdy je možné se pokusit modelovat délku nebo vůbec samu existenci vodních toků v průběhu holocénu. Výsledkem nekritických přístupů k této metodě mohou být nepravdivé výsledky, jak již bylo naznačeno při pokusu o datování zaniklé vodoteče ve Velkých Přílepech v poloze Pod skálou a jinde. V tomto jsou například stále slabá místa prací pracujících s GIS, kdy zejména u větších území je téměř jisté, že není diskutována situace občasných toků, majících výrazné a dostatečně dlouhé koryto (znamenající programem automatické vložení

⁶³ NZ Statenice 2001, archiv archeologického oddělení SM v Roztokách u Prahy.

vodního toku)⁶⁴. Korelace je dle mého závislá na studiu vývoje klimatu, jehož velmi stručný nástin je obsažen v úvodních částech práce. Jednotlivé vlhčí periody zřejmě dovolují přijmout hypotézu o alespoň dočasném zvodnění terénních depresí (erozní rozbrázděných svahů apod.) nebo prodloužení vodních toků⁶⁵. Tuto teorii je však nutné dále ověřovat.

Velice zajímavé informace podávají grafy svažitosti. Maximum hodnot odpovídá často opakovanému pravidlu, předpokládající území výhodné (vhodné) pro založení sídliště se sklonem do 4 stupňů (Neustupný 1984; Smrž 1994a, 374 další). S ohledem na specifický reliéf břehů vodních toků byly očekávány výsledky na tento aspekt reagující. Jejich charakter částečně signalizuje nalezení oněch „příhodných“ mírně svažitých poloh v blízkosti vodního zdroje, nicméně existence hodnot grafu po „mezni“ 4 stupňové hranici, byť sestupné tendence, dokládá adaptaci sídlištních staveb na strmějších svazích⁶⁶. Je však v této souvislosti nutné poopravit vysoké hodnoty nad 10 stupňů, dané započítanou konverzí v GIS, kdy propočítávané území mohlo zasáhnout prudký svah nebo zlom, který navýšil celkovou svažitost místa⁶⁷. Nicméně široké spektrum hodnot svažitosti přesahující i sklon 4 stupňů přece jen ve svém výsledku jistou adaptaci sídlištních komponent na poměrně strmé svahy vodních toků představuje.

Obr. 5 – Umístění referenčních bodů z pohledu svažitosti terénu

⁶⁴ V mé práci nastala podobná situace zřejmě v poloze Brčkola, kat. Statenice - výsledky analýzy vzdálenosti od vodního toku zachycují vzdálenost od občasného (regulovaného?) bezejmenného přítoku Únětického potoka; není však jisté, zda-li není jeho občasný tok způsoben až v rámci úprav ve 20. stol.

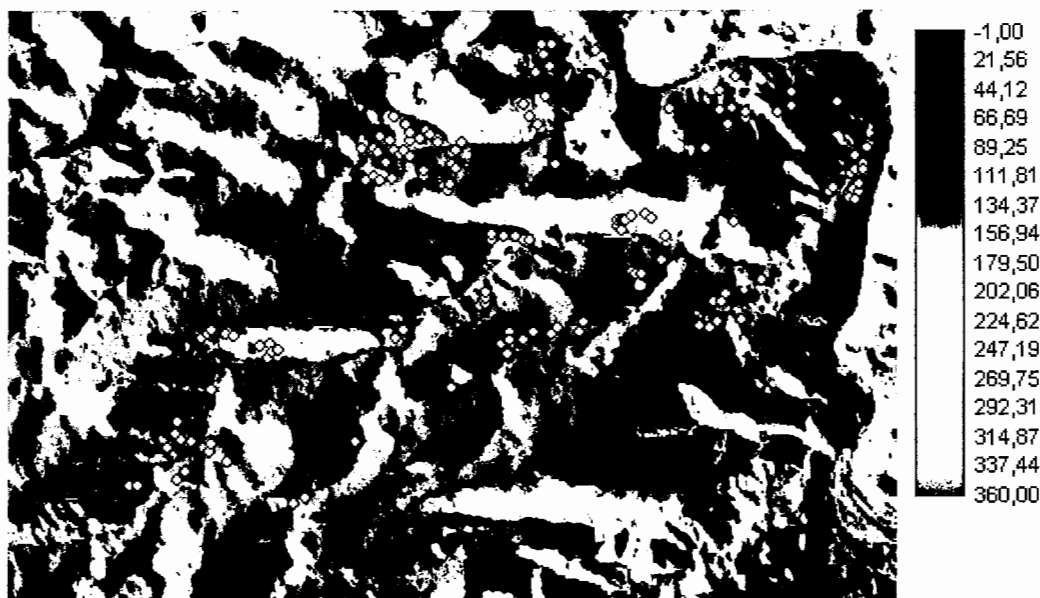
⁶⁵ Za konzultace děkuji Ing. Radku Vlnasovi z Českého hydrometeorologického ústavu, pracovníku úseku Hydrologie - oddělení podzemních vod.

⁶⁶ Příkladem mohou být komponenty v poměrně úzkém údolí Kopaninského potoka v Přední Kopanině.

⁶⁷ Další nepřesnost může vzniknout rozdílem mezi mapovými podklady a digitalizovanou mapou, kde se dá předpokládat mírné posunutí zaznamenávaných komponent; např. velké množství komponent na svahu se sklonem 11 stupňů pak tvořilo jedno bohaté naleziště v bývalé Štěpánkově cihelně na kraji Static.

Při posuzování tohoto aspektu vystupuje do popředí vliv eroze na reliéf svahů. V dnešní době vysoké hodnoty svažitosti u komponent ležících na jižních svazích Únětického potoka mezi Statenicemi a Tuchoměřicemi (Nad Kopaninským mlýnem – 10,1 - 8,4 – 8,5 a Za modlitebnou 4,2 - 5,7) mohou být dány i změněným reliéfem svahu. Zatímco je toto u první polohy pouze předpokládáno (ale hodnota svažitosti by klesla jen zhruba o 1 – 2 stupně), u druhé polohy byla na základě terénního výzkumu vyzorováno zvlnění svahu – v době existence sídliště v mladší době bronzové byla v největší míře využita mírně terasovitá konfigurace svahu, nabízející jen mírně nakloněnou plošinu směrem k potoku přecházející do prudšího svahu. Zvlněný svah byl již od mladší fáze knovízské kultury pomalu zanášen svahovinou a v dnešní době není na povrchu znát⁶⁸.

Z celkového přehledu týkajícího se aspektu orientace svahu vyplývá maximální a vyrovnaný zájem o svahy orientované severovýchodně až jižně a malý zájem o orientace ostatní, mezi nimiž však přece dominuje severní orientace.

Obr. 6 – Umístění referenčních bodů z pohledu orientace svahů

Je nutné zdůraznit, že při studiu takto malého regionu nemá vliv orientace svahů tak pádné výsledky jako při jejich srovnání s jinými regiony nebo zpracováním v rámci většího území

⁶⁸ Podobně jako v Horoměřicích (Nový – Řídký 2005, 117) i zde se tato situace projevila množstvím keramického materiálu v ornici na této hraně, kde se naopak díky erozi dostávají výplně objektů blíže k povrchu; děkuji

(podobně jako nadmořská výška). Orientace je nejvíce dána směrem vodního toku, v našem případě převažující směr západ – východ zvýhodnil jižně orientované svahy na úkor východních (podobně Smrž 1994a, 362). Maximum severovýchodních až jižních hodnot přesto poukazuje na oblibu slunných a tím i teplých svahů⁶⁹. Méně příhodné severní svahy byly využity zejména ve dvou případech – v poloze s vývěrem pramene (Statenice – U háje Chotola) a ve Velkých Přílepech, kde pravěké a raně středověké osídlení pokrývá celý intravilán a blízký extravilán obce. Více komponent stejné kultury (snad i časového horizontu) tak postihuje více poloh a tím i většinu svahových orientací (tab.5).

Referenční bod	Datace	Orientace
50	en.bad	74
67	en.bad	249
95	en.bad	355

Tab.5 - Katastr Velké Přílepy + Kamýk. V rámci současné spojené vsi Velké Přílepy evidujeme 3 komponenty ze staršího eneolitu, rozmístěné na svazích zhruba východní, jihovýchodní a severní orientace.

V posledních zhruba dvou desetiletích vzniklo na podobné téma několik prací⁷⁰. Při jejich studiu dojdeme ke zjištěním, která lze více méně shrnout do následujícího:

většinu osídlení ve zkoumaných (mikro) regionech lze soustředit do přírodními aspekty definovaných území, které lze nazvat „ideální zónou“ (k pojmu Dreslerová 2001). Tyto zóny se nachází v blízkosti vodních toků (většinou do 300m), na svazích omezených sklonem 4°.

Porovnáním zjistíme, že zkoumaná povodí Únětického a Podmoráňského potoka svými výsledky tato zjištění částečně popírají. Spíše než touto formulací bych situaci vysvětloval faktem, vycházejícím ze specifické geomorfologie tohoto území, které je oproti územím ve výše uvedených pracích mnohem více členitější a profil údolí vodních toků mnohem více uzavřenější. Ačkoliv tyto přírodní faktory způsobily posunutí/rozšíření této „ideální zóny“, lze sledovat podobné principy jako v ostatních pracích. Je to tedy pouze nedostatek podobných prací, které by přinesly další pozorování.

Mgr. J. Hložkovi za umožnění studia terénní situace, podobné závěry vyplývají i z geologické zprávy RNDr. J. Zavřela.

⁶⁹ Odlišnosti jižních a severních svahů můžeme dodnes sledovat na vegetaci Tichého údolí, zpracované a graficky zobrazené např. u Kubíková – Molíková 1980, Kubíková 1986 a dalších.

Podobně jako na sledovaném území i v jiných pozorováních nenajdeme výrazné preference světových stran nebo naopak vyhýbání se některým orientacím svahů. Je však nutné přistoupit k důslednějšímu využívání terénních poznatků, aby podobné práce neplnily funkce statistických položek.

8.2 Sociální aspekty struktury osídlení

Vliv sociálních aspektů nebyl prováděn v rámci analýz. Tato druhá část byla záměrně nechána do rámce konečných diskusí, neboť sociální aspekty chápu jako aspekty, které mohou (ale nemusí) objasnit některé momenty předchozích výsledků analýz.

Nemůžeme tvrdit, že většina dalších aspektů patří do skupiny aspektů sociálních (pokud to nebyly právě ony, kdo byly základním aspektem při výběru místa pro založení sídliště). Pokud pomineme nepostižitelné magické obřady a znamení, zůstává stále ještě bohatá skupina možných vlivů.

Jedním takovým může být snaha získat přehled o určitém území, získat vizuální kontakt mezi sídlišti nebo pouze výhled na některá důležitá místa. Tato snaha pak vysvětluje možnou existenci sídlišť na nepříhodných místech, která se při neempirickém způsobu zdá snadno vysvětlit snahou přiblížit se například vodnímu toku, získat ochranu skalních srázů apod. V takovýchto případech lze přírodní aspekt vyvrátit jiným přírodním aspektem. Jako příklad může sloužit poloha Solníky na okraji Roztok u Prahy. V případě komponenty únětické kultury bylo zjištěno zvláštní postavení v porovnání s ostatními komponentami (en.ca, rs.hra, ha.by1⁷¹), neboť se jako jediná více přimyká k zřejmě někdejšímu korytu Žalovského potoka (viz. analýza vzdálenosti od vodního toku). Tato skutečnost však vzhledem k daleko vzdálenějšímu umístění dalších komponent přestává být zajímavější (můžeme předpokládat podobné hydrologické poměry) poté, co zjistíme, že se komponenta posouvá na nejvyšší bod terasy i za cenu hloubení objektů do zvětralého skalního podloží, vystupujícího zde nezvykle vysoko k povrchu. Toto detailní pozorování můžeme podložit obecnějším zjištěním na poloze Chotol v Horoměřicích, kde osídlení na jejím úpatí v mladší době kamenné vystupuje k jeho temenu, aby zde v mladším období vyvrcholilo stavbou rondelu. Zcela specifickou polohu na vrchu Řivnáči u Žalova podobně obsadily mimo kultur s výšinnými polohami spojovanými i kultury, pro něž je toto přinejmenším nezvyklé – kultura s lineární a vypíchanou keramikou, kultu-

⁷⁰ Například Smrž 1981, 1987, 1994, 1995, Rulf 1983; Čtverák 1997, Smejtek 1987, 1994, Beneš – Koutecký 1987; Dreslerová 1995.

⁷¹ Poslední zjištěná komponenta v této poloze na jaře 2006.

ra se šňůrovou keramikou, zvoncových pohárů a další. Díky strategickému významu spojenému mimo jiné s pozorovacími možnostmi byl Řivnáč obsazen i v raném středověku⁷².

Asi nejvýraznějším zjištěním vlivu jiného než přírodního aspektu na volbu umístění sídliště je spojení významného osídlení v poloze Pod hájem v Roztokách u Prahy. První prokazatelné sídliště lze v této poloze doložit pro starší neolit a díky více či méně bohatému nálezovému fondu lze sledovat linii osídlení až do současnosti. Následující myšlenka již byla několikrát nastíněna (naposledy Kuna – Profantová a kol. 2005), nicméně se domnívám, že vysvětlení existence tohoto místa, zejména na základě raně středověkých nálezů, je možné pouze ve spojení s přechodem Vltavy (viz. kapitola 4.4). Podobná úvaha se zdá být nasnadě i v případě zajímavé polohy Za špýcharem v Tuchoměřicích. Vyvýšenina nad potokem tvoří zároveň rozvodí Únětického a Zákolanského potoka, čímž se ocitá ve velké vzdálenosti od vodního zdroje. Koncentrace sídlištních a pohřebních komponent je s tímto zjištěním jakoby v rozporu. Při bližším zájmu o výčet sídlištních komponent v poloze zjistíme zajímavou souvislost mezi zjištěnými komponentami a vývojem klimatu. Zastoupeny jsou zde víceméně pouze kultury, spadající dle rekonstrukce vývoje klimatu do vlhčích období (sídliště a pohřebiště kultury s lineární keramikou, jordanovské kultury, řivnáčské kultury, únětické kultury, středodunajské mohylové kultury, bylanské kultury, halštatsko-laténské a laténské kultury). Přestože toto zjištění otvírá diskusi například na téma existence vlhčím klimatem aktivovaného pramene, není možné pominout i další zajímavé poznatky. Například středomořská provenience keramických zlomků z mladšího pravěku přináší u této polohy (zajímavou například i nezvyklým vysunutím sídliště kultury s lineární keramikou z nižších poloh) námět k zamyšlení, jak velkou roli zde sehrál například výhled (nejširší zjištěný v rámci povodí). Tento aspekt mohl spolu s jinými v místě převážet nad z hlediska přírodních aspektů méně vhodnou polohu. Jak už jsem zmínil v kapitole o starých komunikacích, je možné uvažovat i o bodu na dálkové komunikaci.

Jak již bylo vysvětleno u přehledu terminologie, při práci se strukturou osídlení jsem upustil od pokusů o výklad popsaných komponent za použití teoretických modelů. Některé z poloh se svou rozlohou a charakterem blíží modelu sídleních areálů, jiné by bylo možné dát do souvislosti s částí takovýchto areálů. Myslím, že ztotožnění sídleních areálů s nějakým krajinným úsekem je možné, nicméně není bez rizika. Model sídelního areálu může být jistou ideální představou uchopení zasazení sídlištní komponenty do krajiny. Je třeba zdůraznit slovo ideální. Sledováním strukturou osídlení se zabývajících prací zjišťuji, že obliba aplikací sídelních areálů se vyskytuje ve třech podobách. Buď je nekriticky již součástí úvodních teoretických

⁷² K tomuto viz část komunikace a dále Nový 2006.

úvah („metodika stanovení rozlohy jednotlivých sídelních areálů“ Smejtek 1994, 97), kdy se autoři snaží vymezit sídelní areál podobně, jako rozsah černoze nebo příhodné či nepřítodné svahy. Druhá podoba představuje snahy výsledky analýz naroubovat na teorii sídelních areálů, jako jediné možné teorie uchopení krajiny (Venclová 2001, 76). Nejpříjatelnější pak spatřuji v mechanickém vymezení, nejistá je pak dle mého situace, kterou vymezení odráží (Kuna 1994, 89). Snad nejmarkantnější je už samo označení „sídelní areál pravěkých zemědělců“, unifikující jeho podobu pro celou řadu generací našich předků, bez ohledu na jejich možný a velmi pravděpodobný odlišný pohled na krajinu a její využití. Za pochybení při definování takového umělého pojmu spatřuji fakt, že se snažíme podsouvat dnešní subjektivní dojmy do myšlení našich předků a co víc, při snaze převést jejich okolní krajinu do stále modernější terminologie pomalu ztrácíme kontakt s původním hmatatelným subjektem⁷³. V současnosti chybí práce na téma proměn a specifík sídelních areálů⁷⁴, tedy v případě, že budeme ochotni tento pojem na takto definovanou část krajiny přijmout. Ještě více však chybí práce, která by vyvolala diskusi a představila další možnost práce s krajinou, čerpající z terénních pozorování a detailního studia krajiny. Nedostatky spatřuji i v aplikaci stacionárních sídelních areálů pro delší časová období. Na základě rozmístění jednotlivých komponent je jisté, že jejich rozmístění v rámci poloh odráží subjektivní, nikoliv obecné představy o využívání okolní krajiny. Pokud bych pokračoval dále, není ani empiricky podložena úvaha o stejném využití/rozvržení jednotlivých areálů v okolí pro kultury, jejichž sídlištní komponenty se svou lokací kryjí⁷⁵. Pod tíhou těchto myšlenek, které zatím nelze propojit s dostatkem terénních zjištění neaplikují na strukturu osídlení diskutovanou teorii sídelních areálů.

V práci používané „polohy“, zahrnující shluky sídlištních komponent, jsou blízké úvahám Z. Smrže (1994a, 375). Tato území, nezřídka se zastoupením všech sledovaných kultur/období, byla vhodná pro obsazení sídliště, okolní území nikoliv⁷⁶.

V tomto okamžiku je vhodné zmínit další postřeh, který také nebyl diskutován. Přijmeme-li myšlenku výše uvedené „ideální zóny“, odrážející nejčastěji pro založení sídliště vyhledávané

⁷³ demonstrujeme si tuto myšlenku například na lese u vsi - byl její nedílnou součástí (nebo minimálně jejího okolí), byl zdrojem dřeva na otop, pastvy a krmení pro domestikovaná zvířata, zdrojem potravy a mnoha jiného; v teorii sídelních areálů však vystupuje již jako výrobní jednotka s pevným umístěním a pevnou definicí; minimálně při takovémto posunu začíná mizet lidský faktor, který je však tím nejcennějším, archeologie se tak pomalu stává vědou, od historie zblhající k matematice a statistice, příkladem pak mohou být zejména práce E. Neustupného.

⁷⁴ Ačkoliv již vznikají práce, zabývající se detailní podobou takového areálu pro konkrétní období (Dreslerová 2005).

⁷⁵ Ale například pohřební komponenty se lokací rozcházejí, př. poloha Chotol .

⁷⁶ nebo byla méně vhodná, případně byla stejně vhodná, ale nebyla z neznámého důvodu obsazena/z důvodu nízkého počtu tehdejší populace nebyla potřebná; z opačného hlediska mohla být vhodnější pro ostatní aktivity a umístění sídliště ustoupilo v žebříčku priorit na druhé místo

území, odhalíme daleko složitější mechanismy těchto voleb. Samotný fakt, že umíme odhadnou (predikovat) tato území (Neustupný 2000, 320), totiž neznamená, že jsme zjistili důvody umístění jednotlivých komponent. Cestou k pochopení těchto mechanismů je oproštění od snah o vymezení „ideální zóny“⁷⁷, které pravděpodobně neodráží nějaké obdobné snahy v minulosti – na základě jmenovaných prací lze usuzovat, že způsob hledání příhodného místa pro založení sídliště byl dílem intuice a že rozhodování o jeho založení probíhalo pouze a jenom v rámci těchto zón. Přijetím této úvahy dojdeme k závěru, že umístění komponent v krajině bylo dílem sociálních aspektů. Komponenty nacházející se mimo „ideální zóny“ pak mohly být formovány specifickými nároky, nadřazenými přírodním aspektům stanoviště.

V pracích zabývajících se sídelní problematikou je často diskutována tzv. kontinuita osídlení⁷⁸. Porovnáním způsobů jejího zjišťování zjistíme, že se tak děje na základě nejméně tří modelů. První, probíhající na podkladu katastrálního území nechávám mimo další úvahy, neboť jeho zjištění jsou z pohledu osídlení staršího, než vrcholně středověkého, nepoužitelná (Neustupný (ed.) 2003). Další a nejrozšířenější způsob pracuje s podkladem sídelních areálů. Již zde byly diskutovány nedostatky sídelních areálů, nicméně výsledky těchto analýz již orientační pohled do problematiky poskytují. Při vyvozování dalších teorií z těchto výsledků pak nabádám k opatrnosti, neboť může snadno dojít k vytvoření umělé kontinuity sídlišť, které spolu prostorově nesouvisí a jejich osídlení je spojeno pouze rámcem sídelního areálu. Stejně připomínky platí i pro model poslední, kdy se pracuje s nalezišti a makrolokalitami (např. Smrž 1994). Ačkoliv se mi jeví způsob těchto analýz nejlepší⁷⁹, alespoň z hlediska hledání kontinuity, je nutné dodržovat jistá pravidla. Nejvíce opatrnosti je třeba věnovat samotnému rozsahu makrolokalit, neboť seskupíme-li dostatečný počet nalezišť do makrolokalitu, lze docílit opět časté, ale umělé kontinuity osídlení.

Domnívám se, že základem takovýchto prací by mělo být zkoumání kontinuity osídlení v rámci osídlení jednoho a téhož místa, kde se dá kalkulovat s teorií místa osvědčeného nebo jinak významného pro výběr umístění sídliště. Rozšiřováním takového území bychom získávali další informace, jejichž výsledky se již někteří autoři pokusili formulovat – „prostor pro založení obytných areálů byl pravděpodobně omezený a v důsledku toho se často areály kultur překrývají (Dreslerová 2001, 56) nebo „že posuny obytných areálů byly omezené, neboť

⁷⁷ myšleno přeskočit tento moment při úvahách, vymezení následujících

⁷⁸ někdy je kontinuita řešena i v čistě takto zaměřených pracích – Smejtek 1994

⁷⁹ pojem naleziště je blízký pojmu poloha

při stabilitě polí se obytné areály posouvaly jen tak, aby zůstávaly v ekonomicky nejvýhodnější vzdálenosti od zemědělské půdy.“ (Kuna 1994, 88).

Doklady kontinuity osídlení v povodí zkoumaných toků demonstrují na území poloh (viz. přílohy). Z tabulek je jasné, že konkrétní kontinuita v rámci takovýchto území existuje, její interpretaci je však nutné opřít o další bádání⁸⁰.

Pokud se zabýváme kontinuitou osídlení, je na místě si všimnout samotného rozmístění komponent v krajině. Již jsem vysvětlil důvody práce s referenčními body, které nepostihují reálné množství komponent v terénu, což bude jedno z nejdůležitějších pokračování této práce. Je však předběžně možné krátce zmínit první postřehy týkající se jejich vzájemných vzdáleností nebo zajímavého rozložení, kterého jsem se dosud dotkl pouze u jejich vztahu k tzv. ideální zóně.

Od začátku sledovaného období se zdá být ustanovené rozmístění sídlišť podél vodních toků. Na počátku neolitu lze pozorovat více méně pravidelné rozložení sídlišť u kultury s lineární keramikou podél Únětického potoka, dodržující mezi sebou vzdušnou vzdálenost zhruba 1 – 2km (mimo vzdálenější polohu Pod hájem). V místech, kde to přírodní aspekty dovolily se sídliště rozrostla do několika hektarových areálů (Kněžívka, Černý Vůl, Horoměřice). S tímto pozorováním ostře kontrastuje situace na potoce Podmoráňském, kde dosud nebyla zjištěna komponenta žádná. Tuto situaci pozoroval a komentoval již J. Řídký (Řídký 2003) a zdá se pravděpodobné, že v tomto případě stojíme před silným sociálním aspektem, který způsobil neosídlení tohoto jinak příhodného území. Kultura s vypíchanou keramikou pak toto „tabu“ již nerespektuje.

Od neolitu mizí pravidelnější uspořádání a zdá se, že jakési shluky komponent (nebo přímo poloh), pozorovatelné na obrázku celkového území, jsou dány zejména postupem zemních prací a intenzitou stavebních prací v rámci jednotlivých obcí. Nějaké pravidelnější struktury zatím nebyly sledovány.

Na závěr diskusí bych rád krátce zdůvodnil absenci analýz pohřebních komponent. V první řadě stojí za rozhodnutím fakt, že byla sledována struktura osídlení ve smyslu struktury sídlišť. Na začátku analýz jsem zmínil, že z mého pohledu se jeví jako primární snaha o založení sídliště, od níž se teprve odvíjely další aktivity. Z předchozích řádků však částečně vyplynulo možné poopravení této myšlenky, bez konkrétních důkazů ji však není možné zamítnout. Struktura pohřebišť v prvním pozorování taktéž nejevila nějaké hlubší vazby, mimo tři mo-

⁸⁰ již v předchozí diskusi bylo nastíněno, které faktory hráli význam pro umístění sídliště a případná kontinuita je pak odvozena od takovéto diskuse

mentů. Prvním je vazba několika raně středověkých pohřebišť na zázemí hradiště Levý Hradec, což samo o sobě o žádným převratným zjištěním není, důležité bude jejich vyhodnocení v rámci chronologie, sociálního a pohlavního rozložení, které by mohlo přinést zajímavé poznatky i o životě hradiště a jeho zázemí.

Druhým momentem je odhalení pásu mohylových pohřebišť, sahajícího od Suchdola po Úholičky, které bezpochyby kopíruje vysoký vltavský břeh, čímž byl opticky umocněn kultovní efekt těchto monumentů⁸¹.

Asi nejzajímavější momentem bylo zjištění nápadné vazby pohřebních komponent na skalní suky – kamýky, vystupující v krajině. Postupnou rekonstrukcí krajiny jsem navíc tyto vazby odhalil i v místech, kde tyto kamýky již neexistují. Mimo osamocený Holý vrch v povodí Únětického potoka a Řivnáče se jedná výhradně o povodí potoka Podmoráňského⁸². Další bádání se taktéž soustředí na vztahy mezi samotnými sídlištními a pohřebními komponentami.

9. Závěr

V předložené práci byla nastíněna jedna z podob studia struktury osídlení a jeho možného ovlivnění přírodními a sociálními aspekty. V jednotlivých kapitolách byly vysvětleny způsoby uchopení informací, které současná krajina ke studiu nabízí. Pojem současná krajina je velmi důležitý, neboť několik kapitol bylo věnováno krajinnému vývoji a způsobu uchování informací o jeho osídlení. Ukazuje se, že pod vlivem celé řady faktorů je nutné při našem bádání nejdříve správně uchopit informace krajinou nesené a teprve poté s nimi pracovat. Prvním přínosem práce je lokalizace co velkého počtu dříve nelokalizovatelných komponent. Celkový přehled pak podává aktuální stav pravěkého a raně středověkého osídlení. Důležité jsou i jednotlivé publikované postřehy v rámci jednotlivých prováděných analýz. Jak vyplývá ze závěrečné diskuse, představené výsledky se zásadně neliší od výsledků podobných prací. Toto zjištění může znamenat správnost pracovních postupů, nicméně nabízí zamyšlení nad dalším postupem, který nutně přináší otázku, nakolik jsme schopni proniknout do zkoumané problematiky. Zda-li jsme ve studiu nedospěli do okamžiku, kdy další posun znamená nalézt další zákonitosti a souvislosti, nebo zda-li takovéto podobné výsledky znamenají odhalení hledaných základních principů, na kterých je struktura osídlení postavena.

⁸¹ myšlenku jsem prvně nastínil v kapitole knihy o Roztokách, kde diskutuji rozsah tohoto pohřebiště (Nový 2006a)

⁸² tato situace však může být změněna hlubší rešerší v okolí neexistujícího výchozu v Tuchoměřicích – konventu a dále např. Stanicích nad cihelnou p. Štěpánka, kde se jeví podobná situace; stav je dán i výraznou převahou takovýchto skalnatých pahorků v povodí menšího potoka

Literatura:

- Bayer, J. 1966: Archeologický nález ve Velkém Háji u Roztok. Zpravodaj vlastivědného klubu okolí Prahy II., 102.
- Beneš, J. 1995: Erosion and accumulation processes in the late holocene of Bohemia, in relation to prehistoric and medieval landscape occupation. In: Kuna, M. – Venclová, H. (eds.), Whiter archaeology? Papers in honour Evžen Neustupný, Praha, 133 – 144.
- Beneš, J. 2005: Klimatické změny a enviromentální archeologie: poznámky k článku Jana Bouzka. Archeologické rozhledy LVII, 529 – 533.
- Beneš, J. – Koutecký, D. 1987: Die Erforschung der Mikroregion Lomský potok – Probleme und Perspektiven. In: Černá, E. (ed.): Archäologische Rettungstätigkeit in den Braunkohlengebieten und die Problematik der siedlungs-geschichtlichen Forschung, Prag. 31 – 38.
- Beneš, J. - Kuna, M. – Peške, L. – Zvelebil, M. 1992: Rekonstrukce staré kulturní krajiny v severní části Čech: československo-britský projekt po první sezóně výzkumu. Archeologické výzkumy 44, 374 – 386.
- Böhm, J. 1928: Poklad bronzových dýk na Kozích hřbetech, Památky archeologické XXXVI, 1-14.
- Borkovský, I. 1954a: Únětická hrobka v Žalově u Prahy, Archeologické rozhledy V, 736-7.
- Borkovský, I. 1954b: Předkřesťanské pohřebiště na Žalově. Archeologické rozhledy VI, 46 – 47, 62 – 63.
- Borkovský, I. 1965: Levý Hradec. Nejstarší sídlo Přemyslovců. Praha
- Bouzek, J. 2005: Klimatické změny ve středoevropském pravěku. Archeologické rozhledy LVII, 493 – 528.
- Braun, P. 2001: K osídlení kultury s lineární keramikou u Litic, okr. Plzeň – město. In: Otázky neolitu a eneolitu našich zemí – 2000, Plzeň, 102 - 106.
- Braun, P. – Sokol, P. 1996: K neolitickému osídlení na katastru Litic, okr. Plzeň – město, Sborník Západočeského muzea v Plzni, Historie XIII, Plzeň, 5-15.
- Braun, P. – Sokol, P. 2000: Charakter neolitického sídelního areálu v Plzni – Liticích na základě letecké a povrchové prospekce. Památky archeologické – Supplementum 13, 55-59.
- Buchvaldek, M. – Moucha, V. – Popelka, M. – Vojtěchovská, I. 1997: Katalogy šňůrové keramiky v Čechách XI-XIV. Kladensko, Slánsko, Kralupsko a Praha- západ. Praehistorica XXII – Varia Archaeologica 7, 113-256.
- Čtverák, V. 1997: Poříčany, okr. Nymburk. Struktura pravěkého až raně středověkého osídlení (Poříčany, distr. Of Nymburk. Prehistoric and early medieval settlement structure). Archeologie ve středních Čechách 1, 7-33.

- Daněček, D. 2005: Státenice – Kopaninský Mlýn, k.ú. Státenice. In: Středočeský vlastivědný sborník 23, 119.
- Daněček, D. – Nový, P. 2005: Únětice – Pod kapličkou, k.ú. Únětice. In: Středočeský vlastivědný sborník 23, 119 - 120.
- Divac, G. – Sedláček, Z. 1999: Hortfund der altbronzezeitlichen Dolche von Praha 6 – Suchdol. *Fontes archaeologici Pragenses – Supplementum* 1. Praha.
- Dreslerová, D. 1995: A settlement-economic model for a prehistoric microregion: settlement activities in the Vnoř-stream basin during the Hallstatt period. In: Kuna, M. – Venclová, H. (eds.), *Whiter archaeology? Papers in honour Evžen Neustupný*, Praha, 145-160.
- Dreslerová, D. 2001: Využití GIS při zkoumání struktury mikroregionů. in: J.K. Kozłowski & E. Neustupný, *Archeologia przestrzeni. Metody i wyniki badań struktur osadniczych w dorzeczech górnej Łaby i Wisły*, Kraków, 55 – 68.
- Dreslerová, D. 2004: Dynamika povrchu krajiny v holocénu. In: Kuna, M. a kol.: *Nedestruktivní archeologie*, Praha, 31 – 48.
- Dreslerová 2005: Klima v pravěku – mýtus a skutečnost. Několik poznámek k článku Jana Bouzka. *Archeologické rozhledy* LVII, 534 – 548.
- Dreslerová, D. – Břízová, E. – Růžičková, E. – Zeman, A. 2004: Holocene environmental processes and alluvial archaeology in the middle Labe (Elbe) valley. In: Gojda, M. (ed): *Ancient Landscape, Settlement Dynamics and Non-Destructive Archaeology*, Praha, 121-171.
- Droberjar, E. – Smejtek, L. – Vojtěchovská, I. 2000: A germanic grave from the period of Marcomanni wars (?) at Velké Přílepy (central Bohemia). *Sborník Národního muzea A*, LIV 1-4, 37-46.
- Droberjar, E. - Vojtěchovská, I. 2000: Kostrový hrob mladé ženy ze starší doby římské z Velkých Přílep. *Archeologie ve středních Čechách* 4, 211 - 225.
- Droberjar, E. - Vojtěchovská, I. 2001: Žárový hrob mladší doby římské z Velkých Přílep, okr. Praha-západ. *Archeologie ve středních Čechách* 5, 447 - 483.
- Felcman, J. 1898: Pohřebiště se skrčenými kostrami v Kamýku. *Památky archeologické* XVIII, 27 – 28.
- Felcman, J. 1908: Hroby se skrčenými kostrami v Kamýku, okres Smíchovský. *Památky archeologické* XXIII, 237 – 250
- Felcman, J. 1909: *Archeologický výzkum v roku 1906 až do roku 1908. Památky archeologické* XXIII, 555 – 557.
- Filip, J. 1956: *Keltové ve střední Evropě*. Praha.

- Frolík, J. - Smetánka, Z. 1984: K raně středověkému osídlení Přední Kopaniny. *Archaeologica Pragensia* 5, 369-372
- Gojda, M. – Kuna, M. 1985: Časně slovanský sídelní areál v Roztokách (okr. Praha – západ) – Stav výzkumu a jeho perspektivy. *Archeologické rozhledy* XXXVII, 152 - 169
- Gojda, M. 1989: Příspěvek povrchové prospekce (sběrů) k topografii raně středověkých sídelních poloh v mezoregionu dolního Povltaví. *Archeologické rozhledy* 41, 614 – 628.
- Hájek, L. 1932: Drobné nálezy nordické keramiky. *Památky archeologické* XXXVIII (nová řada II), 42-43.
- Hájek, L. 1934: Střep se stylisovanou postavou z Horoměřic. *Památky archeologické* XXXX (nová řada IV), 91-93.
- Hájek, L. 1968: Kultura zvoncovitých pohárů v Čechách – Die Glockenbecherkultur in Böhmen. *Archeologické studijní materiály* 5, 109, 119.
- Hájek, L. – Moucha, V. 1983: Nálezy ze Zámků u Bohnic v Národním muzeu v Praze I. *Archaeologica Pragensia* 4, 19 – 115.
- Hájek, L. – Moucha, V. 1985: Nálezy ze Zámků u Bohnic v Národním muzeu v Praze II. *Archaeologica Pragensia* 6, 5 - 76.
- Hájek, L. – Moucha, V. 1986: Nálezy ze Zámků u Bohnic v Národním muzeu v Praze III. *Archaeologica Pragensia* 7, 5 - 70.
- Hájek, L. – Moucha, V. 1988: Nálezy ze Zámků u Bohnic v Národním muzeu v Praze IV. *Archaeologica Pragensia* 9, 23 - 56.
- Havel, J. 1985: Slovanský hrob z Velkých Přílep, *Archaeologica Pragensia* 6, 167-171.
- Hložek, J. 2005: Tuchoměřice, k.ú. Tuchoměřice. In: *Středočeský vlastivědný sborník* 23, 123.
- Hložek, J. – Šulová, L. 2005: Horoměřice – Komerční zóna 2004, k.ú. Horoměřice. In: *Středočeský vlastivědný sborník* 23, 121 – 122..
- Hnízdová, I. 1955: Neolitický nález z Únětic u Prahy, *Archeologické rozhledy* VI, 530-531.
- Jakimowicz, R. 1914: Nordická jáma kulturní v Kamýku. *Památky archeologické* XXVI, 166 - 167
- Jančo, M. 2002: Dva germánské kostrové hroby z Roztok u Prahy. *Památky archeologické - Supplementum* 13. Praha, 136-142
- Jankovská J. 1997: Vývoj vegetace střední Evropy od konce poslední doby ledové do současnosti. *Lesnická práce* 11, 409 – 412.
- Jiráň, J. 2002: Knovízská kultura – další příklad kultury s chybějící komponentou v Čechách. In: *Archeologie nenalézaného*, 52 – 62.

- Justová, J. 1968: Nálezové Zprávy AÚ ČSAV 1955 – 1964. Praha.
- Kalina, M. 1836: Böhmens heidnische Opferplätze, Gräber und Alterthümer. Abhandlungen der k. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften, Bd. IV/5, Prag.
- Kinský, V 1999: Statenice a Černý Vůl. Historie a současnost. Statenice.
- Klápště, J. 1994: Změna – středověká transformace a její předpoklady. *Mediaevalia archaeologica bohemica* 1993 (Památky archeologické – Supplementum 2), 9 – 59.
- Klementová, J. 2005a: Velké Přílepy, k.ú. Kamýk. In: *Středočeský vlastivědný sborník* 23, 125.
- Klementová, J. 2005b: Velké Přílepy, k.ú. Velké Přílepy. In: *Středočeský vlastivědný sborník* 23, 125 - 126.
- Klempera, J. 2001: Vodní mlýny v Čechách III. Praha.
- Košťál, R. 1967: Pravěké Roztoky. *Vlast* 1, 6-7.
- Koutecký, D. 1983 : Bylanské pohřebiště v Tuchoměřicích, okr. Praha-západ, *Archeologické rozhledy* XXXV, 241-252.
- Kovanda, J. a kol. 2001: Neživá příroda Prahy a jejího okolí. Praha
- Kruťová, M. 2002: Kulturní vrstva a stopy nenalezené minulosti. in: Neustupný, E. (ed.), *Archeologie nenalezaného, Praha – Plzeň (ARÚ, KAR ZČU)*, 108 – 118.
- Kubíková, J. 1985: Tiché údolí. *Nika* 8, 22.
- Kubíková, J., Molíková M. 1981: Vegetace a květena Tichého údolí, Roztockého háje a Sedleckých skal na severozápadním okraji Prahy. In: *Bohemia centralis* 10, 129-206.
- Kuna, M. – Sankot, P. 1982: Archeologický výzkum v Roztokách 1980 – 1982. Praha.
- Kuna, M. – Slabina, M. 1987: Zur Problematik der Siedlungsareale (in der Bronzezeit). In: Černá, E. (ed.): *Archäologische Rettungstätigkeit in den Braunkohlengebieten und die Problematik der siedlungs-geschichtlichen Forschung*, Prag, 263 – 278.
- Kuna, M. 1991: Archeologický výzkum neolitického sídliště v Roztokách 1980 – 1985. Historie výzkumu, popis lokality a sídlištních objektů. In: *Muzeum a současnost* 10/I, Roztoky u Prahy.
- Kuna, M. 1994: Archeologický průzkum povrchovými sběry. *Zprávy ČAS – Supplément* 23, Praha
- Kuna, M. 2000: Kvantitativní aspekty raně středověkého osídlení v Roztokách. *Památky archeologické - Supplementum* 13, Praha, 205 - 217.
- Kuna, M. 2002: Intruze jako doklad „nenalezených“ fází osídlení, in: Neustupný, E. (ed.), *Archeologie nenalezaného, Praha – Plzeň (ARÚ, KAR ZČU)*, 119-132.

Kuna, M. – Křivánková, D. – Krušinová, L. 1995: Archiv 2.0. Systém archeologické databáze Čech. Praha.

Kuna, M. a kol. 2004: Nedestruktivní archeologie, Praha.

Kuna, M. – Profantová, N. a kol. 2005: Počátky raného středověku v Čechách. Archeologický výzkum sídelní aglomerace kultury pražského typu v Roztokách, Praha.

Kytlicová, O. 1957: Hrob se šňůrovou keramikou z Kněževse. Archeologické rozhledy IX, 571 - 573, 519.

Kytlicová, O. 1965: Neolitické a mohylové sídliště v Kněževsi. Archeologické rozhledy XVII, 777 - 782, 812.

Limburský, P. 2003: Stavba přípojky RD – Tuchoměřice, Potoční 308 – k nivě Únětického potoka. In: Středočeský vlastivědný sborník 21, 188.

Limburský, P. – Řídký, J. 2002: Výzkum polykulturní lokality na stavbě obytného okrsku Velké Přílepy – Kamýk. In: Středočeský vlastivědný sborník 20, 85 - 87.

Limburský, P. – Řídký, J. 2003: Pokračování výzkumu polykulturní lokality na stavbě obytného okrsku Velké Přílepy – Kamýk. In: Středočeský vlastivědný sborník 21, 188 - 189.

Limburský, P. – Řídký, J. 2004: Velké Přílepy 2003 – rodinné domky. In: Středočeský vlastivědný sborník 22, 126 - 127.

Limburský, P. – Řídký, J. 2005: Archeologické výzkumy Archeologického ústavu AV ČR Praha v lokalitě Velké Přílepy. In: Středočeský vlastivědný sborník 23, 127 – 129.

Limburský, P. – Trefný, M. - Vojtěchovská, I. 2001: Únětice, okres Praha – západ, kat. ú. Únětice. In: Středočeský vlastivědný sborník 19, 80.

Limburský, P. – Vojtěchovská, I. 2001: Velké Přílepy, okres Praha – západ, kat. ú. Kamýk. In: Středočeský vlastivědný sborník 19, 79.

Ložek, V. 1973: Příroda ve čtvrtohorách. Praha.

Ložek, V. 1981: Změny krajiny v souvislosti s osídlením ve světle malakologických poznatků. Archeologické rozhledy XXXIII, 176 – 188.

Ložek, V. 1988: Neživá příroda ve vztahu k flóře a vegetaci. 31 – 35. In: Kolektiv: Květena ČSR 1. Praha.

Ložek, V. 1999: Ochranné otázky ve světle vývoje přírody 1-10, Ochrana přírody 54.

Ložek, V. - Cílek, V. – Kubíková, J. a kolektiv 2003: Střední Čechy - Příroda, člověk, krajina. <http://priroda.kr-stredocesky.cz/>

Löw, J. - Míchal, I. 2003: Krajinný ráz. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy.

Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol. 2005: Pravěká Praha. Praha.

- Martinec, V. 1968: Laténské kostrové hroby ze Žalova. *Archeologické rozhledy* XX, 249 – 251
- Mikyška R. a kol. 1968: Geobotanická mapa ČSSR. 1. České země. Vegetace ČSSR, A2. Praha.
- Militký, J. – Veselá, A. 2000: Raně středověké pohřebiště v Tuchoměřicích - kněžívce (okr. Praha-západ) s nálezem denáru Břetislava I. *Archeologie ve středních Čechách* 4/2, 291-300.
- Moravec, J. a kol. 1994: Fytocenologie. Praha.
- Moucha, V. - Pleslová-Štiková, E. 1987: Silnice Praha - Slaný v pohledu archeologů. Kladno.
- Neuhäuslová, Z. a kol. 1998: Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky. Mapa + textová část. Praha.
- Neustupný, E. 1965: Hrob z Tušimic a některé problémy kultur se šňůrovou keramikou. *Památky archeologické* LVI, 392 – 453.
- Neustupný, E. 1984: Archeologická prospekce s využitím pravděpodobnostních metod. In: *Nové prospekční metody v archeologii (Výzkumy v Čechách, Supplementum 1984)*, Praha 105-130.
- Neustupný, E. 1986: Sídlní areály pravěkých zemědělců. *Památky archeologické* LXXVII, 226 – 234.
- Neustupný, E. 1987: Pravěká eroze a akumulace v oblasti Lužického potoka. *Archeologické rozhledy* XXXIX, 629 – 643.
- Neustupný, E. 2000: Predikce areálů archeologického zájmu. *Památky archeologické - Supplementum* 13, 319 – 324.
- Neustupný, E. (ed.) 2003: Příspěvky k prostorové archeologii 1. Katedra archeologie - FHS ZČU, Plzeň.
- Neustupný, E. – Smrž, J. 1989: Čachovice – pohřebiště kultury se šňůrovou keramikou a zvoncových pohárů, *Památky archeologické* 80, 282 – 383.
- Neustupný, J. 1913: Únětická hrobka v Kamýku. *Památky archeologické* XXXIX (III.), 59-60.
- Neustupný, J. 1933a: Únětické pohřby v nádobách. *Památky archeologické* XXXIX, 14 – 20.
- Neustupný, J. 1933b: Únětické hroby v Kamýku. *Památky archeologické* XXXIX, 59 – 60.
- Nový, P. 2005: Výzkumy na Homolce. *Ucho* (noviny obce Úholičky), 2. Úholičky.
- Nový, P. 2006a: Tajemný Řivnáč a jeho hradiště. V tisku.
- Nový, P. 2006b: Roztoky a okolí v době bronzové. V tisku.
- Nový, P. 2006c: Příběh málem detektivní. K lokalizaci naleziště u mlýna Bohumila Ryšánka v Kamýku. <http://www.muzeum-roztoky.cz/oddarcheologie.htm>.

- Nový, P. – Řídký, J. 2004: Roztoky - zámek. In: Středočeský vlastivědný sborník 22, 129.
- Nový, P. - Řídký, J. 2005: Neolitické osídlení na katastru Horoměřic (okr. Praha - západ). Menší záchranné akce a sběry k r. 2004. Archeologie ve středních Čechách 9, 111 - 141.
- Nový, P. – Šulová, L. 2005: Roztoky u Prahy, k.ú. Roztoky u Prahy. In: Středočeský vlastivědný sborník 23, 121.
- Omelka, M. 2004: Pravěk katastru Přední Kopaniny. Archeologie ve středních Čechách 8, 119 – 124.
- Opravil, E. 1983: Údolní niva v době hradištní. Studie archeologického ústavu ČSAV v Brně 11/2.
- Pavlu, I. 2005: Neolitizace střední Evropy. Archeologické rozhledy 57, 293 – 302.
- Píč, J.L. 1889: Hradiště na Levém Hradci. Památky archeologické 14, 577 – 582.
- Píč, J.L. 1908: Nový výzkum na Levém Hradci. Památky archeologické 22, 103-110
- Pleiner, R. 1960: Význam typologie železářských pecí v době římské ve světle nových nálezů z Čech. Památky archeologické LI, 184 – 220.
- Pleiner, R. (ed.) 1978: Pravěké dějiny Čech. Praha.
- Profantová, N. 1996: Slovanské osídlení hradiště Bohnice – Zámka a jeho zázemí. Archaeologica Pragensia 12, 65 – 140.
- Profantová, N. 2002: Nejstarší slovanské sídliště ve Statenicích, okr. Praha-západ. Archeologie ve středních Čechách 6/2, 425-440.
- Průša, E. 2001: Pěstování lesů na typologických základech. Kostelec nad Labem.
- Quitt, E. 1971: Klimatické oblasti Československa, Studia geographica 16. Brno.
- Rulf, J. 1979: Sídlíště kultury s lineární keramikou a kultovní (?) objekt v Kněžívce, obec Tuchoměřice, okres Praha-západ, Archeologické rozhledy XXXI, 370-384.
- Rulf, J. 1983: Přírodní prostředí a kultury českého neolitu a eneolitu. Památky archeologické LXXIV, 35 – 95.
- Rulf, J. 1994: Pravěké osídlení střední Evropy a niva. In: Beneš – Brůma: Archeologie a krajinná ekologie, Most, 55 – 64.
- Rybníčková, E. – Rybníček, K. 1976: Zemědělství mladšího středověku v pylových analýzách. Archaeologica Historica 1, 145 – 151.
- Rybová, A. 1956: Horizont plaňanského typu v sídlištních nálezech v Čechách. Archeologické rozhledy VIII, 206 – 236.
- Rýzner, Č. 1879: Mohyla za kostelíkem roztockým. Památky archeologické XI, 181-182, tab. VII/3.

- Rýzner, Č. 1880: Řadové hroby blíž Únětic. Památky archeologické XI, 289-308, 353-368, tab. XIII-XVI.
- Rýzner, Č. 1883: Řivnáč, předhistorické hradiště u Levého Hradce. Památky archeologické 12, 209 - 216, 241 - 248, 299 - 302.
- Rýzner, Č. 1889: Mohyla na Stříbrníku. Památky archeologické 14, 601 - 603.
- Rýzner, Č. 1890: Zprávy o výzkumných pracích na Levém Hradci a na Přemyšlení. První výroční zpráva SPSČ za rok 1889, Praha, 25 - 28.
- Řídký, J. 2003: Povodí Únětického a Podmoránského potoka v neolitu a na počátku eneolitu. Neolitické osídlení v Černém Vole (okr. Praha-západ) [nepublikovaná diplomová práce], Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF UK Praha.
- Řídký, J. - Šulová, L. 2004: Horoměřice - Komerční zóna 2003. In: Středočeský vlastivědný sborník 22, 127 - 128.
- Sádlo, J. - Gojda, M. 1994: Roztoky: pokus o geobotanickou rekonstrukci vývoje kulturní krajiny (Raný středověk - současnost). Archeologické rozhledy XLVI/2, 191 - 204.
- Sádlo, J. - Hájek, P. 2004: Česká barokní krajina: co to vlastně je? I. Kulturněantropologická východiska odpovědi. Dějiny a současnost 3, 29 - 33.
- Sádlo, J. - Hájek, P. 2004: Česká barokní krajina: co to vlastně je? II. Jevy, procesy, interpretace. Dějiny a současnost 3, 45 - 49.
- Sádlo, J. a kol. 2005: Krajina a revoluce. Praha.
- Sankot, P. 1991: Historie archeologických výzkumů v Roztokách u Prahy. In: Muzeum a současnost 10/I. Roztoky u Prahy.
- Sankot, P. 2001: Pravěký vývoj na území Tuchoměřic a Kněžívky. In: Tuchoměřice od nejstarších dob k dnešku, Tuchoměřice, 13 - 20.
- Sankot, P. 2002: Roztoky u Prahy, okres Praha - západ, kat. ú. Žalov. In: Středočeský vlastivědný sborník 20, 83.
- Sankot, P. - Veselá, A. 1999: Tuchoměřice, PZ. In: Středočeský vlastivědný sborník 17, 64.
- Sankot, P. - Veselá, A. 2001: Tuchoměřice, okres Praha - západ, kat. ú. Kněžívka. In: Středočeský vlastivědný sborník 19, 79.
- Sankot, P. - Vojtěchovská, I. 2002: Záchraný archeologický výzkum v Úněticích v roce 1999. Archeologie ve středních Čechách 6, 191 - 201.
- Severin, S. 2001: K metodice studia úvozových cest. Staré stezky 6, 22 - 30.
- Schmidt, V. 1899: Necropole se skrčenými kostrami u Kamýku. Památky archeologické XVIII, 551-562.
- Sklenář, K. 1971: Krolmusův výzkum mohyly u Roztok roku 1855. Vlast, řada B sv.3, 3 - 7.

- Sklenář, K. 1972: Archeologie severního okolí Prahy ve zprávách Václava Krolmuse (1846 – 1856). Vlast, řada B sv. 4, 3 –93.
- Sklenář, K. 1992: Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870. Prehistorie a protohistorie. Praha.
- Sklenář, K. 2000: Archeologie a pohanský věk. Praha.
- Skružný, L. 1970: MUDr. Čeněk Rýzner, 125. výročí narození. Zpravodaj středočeské vlastivědy a kronikářství, ročník II, číslo 1, 50 – 61.
- Sláma, J. 1977: Mittelböhmen im frühen Mittelalter I. Katalog der Grabfunde. Praehistorica. 5, Praha.
- Smejtek, L. 1987: Vývoj osídlení Příbramska v mladším pravěku a jeho vztah k přírodnímu prostředí. Vlastivědný sborník Podbrdsko 38 – 39, 313 – 367.
- Smejtek, L. 1994: Změny přírodního prostředí a vývoj mladobronzové sídelní struktury v mikroregionu Hříměždického potoka. In: Beneš – Brůna: Archeologie a krajinná ekologie, 94 – 111.
- Smejtek, L. 1999a: Kněžves, okres Praha – západ. In: Středočeský vlastivědný sborník 17, 67 - 69.
- Smejtek, L. 1999b: Kněžívka, okres Praha – západ. In: Středočeský vlastivědný sborník 17, 69.
- Smejtek, L. 2001: Únětické pohřebiště a sídliště v Kněževsi u Prahy, Arch. ve stř. Čechách 5/1, 209-278.
- Smejtek, L. - Vojtěchovská, I. 1997a: Archeologický výzkum ve Velkých Přílepech. Středočeský vlastivědný sborník 15, 168 - 178.
- Smejtek, L. - Vojtěchovská, I. 1997b: Velké Přílepy 1994 - 1995: Předběžné výsledky a strategie výzkumu zanikající lokality. Archeologické rozhledy 49, 9 - 18.
- Smejtek, L. - Vojtěchovská, I. 1998: Nové doklady osídlení ze sklonku eneolitu a počátku doby bronzové ve Velkých Přílepech, okr. Praha - západ. Středočeský vlastivědný sborník 16, 111 - 123.
- Smetánka, Z. 1992: Únětice and Levý Hradec in the 12th century: the results of recent field work, Archeologické rozhledy 44, 231 - 242.
- Smetánka, Z. – Klápště, J. 1981: Geodeticko – topografický průzkum zaniklých vsí na Černokostecku. Památky archeologické LXXII, 416 – 458.
- Smrž, Z. 1987a: Vývoj a struktura osídlení v mikroregionu Lužického potoka na Kadaňsku. Archeologické rozhledy 39, XXXIX, 601-621.

- Smrž, Z. 1987b: Entwicklung und Struktur der Besiedlung in der Mikroregion des Baches Lužický potok. In: Černá, E. (ed.): Archäologische Rettungstätigkeit in den Braunkohlengebieten und die Problematik der siedlungs-geschichtlichen Forschung, Prag, 17 – 30.
- Smrž, Z. 1994a: Vývoj osídlení v mikroregionu Lužického potoka na Kadaňsku (severozápadní Čechy) – část I. Archeologické rozhledy XLVI/3, 345 – 393.
- Smrž, Z. 1994b: Výsledky studia pravěkého přírodního prostředí v mikroregionu Lužického potoka na Kadaňsku. In: Beneš – Brůma: Archeologie a krajinná ekologie, Most, 84 – 93.
- Smrž, Z. 1995: Vztahy obytných a výrobních areálů v mikroregionech lužického potoka a Hutné na Chomutovsku a na výšinných lokalitách knovízské kultury v severozápadních Čechách. Archeologické rozhledy XLVII, 565 – 568.
- Sokol, P. 2001: K neolitické kolonizaci krajiny, podobě a proměnám sídelního areálu, 109 – 117. In: Otázky neolitu a eneolitu našich zemí – 2000. Plzeň.
- Soudská, E. 1965 : Pozdně halštatské sídliště v Tuchoměřicích-Kněžívce, Archeologické rozhledy XVII, 342-354.
- Soudská, E. 1966 : Obydlí na pozdně halštatských sídlištích, Památky archeologické LVII, 535-595.
- Stárka, V. 1971: Nejstarší doklady o přítomnosti pravěkých lidí v okolí Roztok u Prahy. Roztoky II – Žalov (o. Praha-západ). Zpravodaj středočeské vlastivědy a kronikářství 3, 165-174.
- Steklá, M 1956: Pohřby lidu s volutovou a vypíchanou keramikou. Archeologické rozhledy VIII, č.5, 691, 697-723.
- Stocký, A. 1914: Neolithické sídliště s vypíchanou keramikou u Černého Vola. Památky archeologické XXVI, 150 – 158, tab. XIII, XIV.
- Stocký, A. 1915: Sídelní jámy s volutovou keramikou ve Statenicích. Památky archeologické XXVII, 193 – 196.
- Stocký, A. 1921: Výkopy v Úholičkách. Památky archeologické XXXII (1920 a 1921), 237.
- Stocký, A 1922: Zpráva o výkopech praehistorického oddělení Národního musea v r. 1921. Památky archeologické XXXIII, 132-33.
- Stocký, A. 1923: Zpráva o výkopech praehistorického oddělení Národního musea v r. 1922 a významné přírůstky praehistorické sbírky. Památky archeologické XXXIII, 338 – 339.
- Stocký, A. 1925: Přírůstky praehistorické sbírky Národního muzea za r. 1924. Památky archeologické XXXIV, 248 – 249.
- Svoboda, B. 1965: Čechy v době stěhování národů. Monumenta archaeologica 19. Praha.
- Šneiderová, K. 1957 : Dva hroby s keramikou zvoncových pohárů z Tuchoměřic (okres Praha-západ), Archeologické rozhledy IX, 413-415.

- Šulová, L. 2003a: Velké Přílepy, okres Praha – západ, kat. ú. Kamýk u Velkých Přílep. In: Středočeský vlastivědný sborník 21, 179.
- Šulová, L. 2003b: Záchranný archeologický výzkum neolitických objektů v Pticích a Horoměřicích, okr. Praha – západ. In: Středočeský vlastivědný sborník 21, 179 - 184.
- Šulová, L. 2004a: Horoměřice - RD 2003. In: Středočeský vlastivědný sborník 22, 129.
- Šulová, L. 2004b: Horoměřice – rýha pro el. kabel. In: Středočeský vlastivědný sborník 22, 129.
- Šulová, L. 2004c: Velké Přílepy – Kamýk (areál 17RD). In: Středočeský vlastivědný sborník 22, 129.
- Tomášek, M. 2000: Půdy České republiky. Praha.
- Tomek, O. ml 1970: Pravěké osídlení obce Úholičky. Zpravodaj středočeské vlastivědy a kronikářství II/2, 168 – 174.
- Tomek, O. 1969: Archeologický nález z Únětic. Zpravodaj středočeské vlastivědy a kronikářství I/4, 323 - 325.
- Tomek, O. 1972: Pravěké osídlení obce Statenice. Zpravodaj středočeské vlastivědy a kronikářství IV/1-2, 15 - 19.
- Tomková, K. 2001a: Levý Hradec v zrcadle archeologických výzkumů I. Castrum Pragense 4. Praha.
- Tomková, K. 2001b: Tuchoměřicko v raném středověku. In: Tuchoměřice od nejstarších dob k dnešku, Tuchoměřice, 21 - 22.
- Tomková, K. - Vojtěchovská I. 1998: Záchranné výzkumy na Levém Hradci a na katastru Žalova v letech 1955 - 1998. Archeologie ve středních Čechách 2, 349 - 365.
- Turek, J. 1995: Sídlištní nálezy kultury se šňůrovou keramikou v Čechách. Otázka charakteru hospodářství v závěru eneolitu. Archeologické rozhledy 1, 91 – 101.
- Turek, J.- Daněček, V. 1997: Nově objevená eneolitická naleziště na Kladensku a Slánsku. Poznámky ke studiu kamenné broušené industrie českého eneolitu. Archeologie ve středních Čechách 1, 127-141.
- Turek, J. - Skružný, L. - Vojtěchovská, I. 2000: Pohřebiště z období zvoncových pohárů ve Velkých Přílepech - Kamýku. Archeologie ve středních Čechách 4, 59 - 79.
- Vávra, I. 1978: Srbská cesta. Historická geografie 17, 369–432.
- Vencl, S. 1995: K otázce věrohodnosti svědectví povrchových průzkumů. Archeologické rozhledy XLVII, 11-57.

- Venclová, N. 2001: Prostorové vztahy výrobních areálů in: J.K. Kozłowski & E. Neustupný, Archeologia przestrzeni. Metody i wyniki badań struktur osadniczych w dorzeczech górnej Łaby i Wisły, Kraków, 69 – 84.
- Vlček, V. a kol. 1984: Vodní toky a nádrže. Praha.
- Vojtěchovská, I. 1998: Slovanské hroby v okolí Levého Hradce ze záchranných výzkumů Středočeského muzea v Roztokách. Archeologie ve středních Čechách 2, 367-379
- Vojtěchovská, I. 1999: Úholičky, PZ. In: Středočeský vlastivědný sborník 17, 64.
- Vojtěchovská, I. 2002a: Velké Přílepy, okres Praha – západ, kat. ú. Kamýk u Velkých Přílep. In: Středočeský vlastivědný sborník 20, 84.
- Vojtěchovská, I. 2002b: Únětice, okres Praha – západ, kat. ú. Únětice. In: Středočeský vlastivědný sborník 20, 84.
- Vojtěchovská, I. 2002c: Předběžná zpráva o záchranném archeologickém výzkumu ve Statečnicích, okr. Praha – západ. In: Středočeský vlastivědný sborník 20, 88 - 92.
- Vojtěchovská, I. 2003: Statenice, okres Praha - západ. Záchranný archeologický výzkum na parcele č. 290/157 v k.ú. Statenice, časně laténská kovotepecká dílna bronzu. In: Středočeský vlastivědný sborník 21, 168 – 173.
- Vojtěchovská, I. 2004a: Statenice, kat. u. Statenice. In: Středočeský vlastivědný sborník 22, 130 – 131
- Vojtěchovská, I. 2004b: Černý Vůl, kat. u. Statenice. In: Středočeský vlastivědný sborník 22, 131.
- Vojtěchovská, I. - Smíšek, K. 1999a: Germánské osídlení horního toku Podmoráňského potoka. Archeologie ve středních Čechách 3, 175 - 192.
- Vojtěchovská, I.- Smíšek, K. 1999b: Velké Přílepy, PZ. In: Středočeský vlastivědný sborník 17, 64.
- Vojtěchovská, I.- Smíšek, K. 1999c: Roztoky u Prahy - Žalov, PZ. In: Středočeský vlastivědný sborník 17, 63 - 64.
- Vojtěchovská, I. – Smíšek, K. 2002: Laténský objekt z Kamýka, obec Velké Přílepy (okr. Praha – západ). Památky archeologické - Supplementum 13, 472-476.
- Zápotocký, M. 2000: Cimburk und die Höhensiedlungen des frühen und älteren Äneolithikums in Böhmen. Památky archeologické – Supplementum 12, 200.
- Zvelebil, M. – Beneš, J. – Kuna, M. 1993: Ancient Landscape Rekonstruktion in Northern Bohemia – Landscape and settlement programme. Památky archeologické 84, 93 – 95.

Přílohy

I. Tabulky

Seznam referenčních bodů

Seznam komponent

Přehled sídlištních komponent v rámci poloh

Seznam pohřebních komponent vázaných na skalnaté výběžky

Seznam referenčních bodů

refbod	katastr	mapa	osaX	osaY	S42Y	S42X	komp	lokalizace
1	Kněževes	12-23-15	17	46	3446995	5554379	1	JZ od obce, plynovod Most-Praha, parcely okolo 560
2	Kněževes	12-23-15	29	45	3447115	5554368	5	parcela P. Čermáka, ppč.543
3	Kněževes	12-23-15	71	99	3447538	5554905	1	V od JZD
4	Kněživka	12-23-15	74	145	3447581	5555364	1	parc.č. 384
5	Kněživka	12-23-15	79	141	3447621	5555324	2	parc.č. 384 a níž k potoku
6	Kněževes	12-23-15	80	119	3447629	5555104	2	nejvýchodnější zahrada p.Záruby
7	Kněževes	12-23-15	85	55	3447676	5554463	11	haly letiště
8	Kněživka	12-23-15	85	135	3447680	5555264	2	parc.č. 384 a níž k potoku
9	Kněževes	12-23-15	90	111	3447729	5555023	2	nová silnice Kněževes - Kněživka
10	Kněževes	12-23-15	94	65	3447766	5554563	2	haly letiště
11	Kněživka	12-23-15	102	107	3447849	5554982	6	parc.č. 392, Nad humny
12	Kněživka	12-23-15	115	258	3447987	5556491	1	Za špýcharem, 3 etapa SEEP
13	Kněživka	12-23-15	116	253	3447997	5556441	1	Za špýcharem, 3 etapa SEEP
14	Kněživka	12-23-15	124	257	3448077	5556480	1	Za špýcharem, 3 etapa SEEP
15	Kněživka	12-23-15	125	269	3448087	5556600	1	Za špýcharem, FM Česká Letapa
16	Kněživka	12-23-15	128	95	3448108	5554860	2	parc.č. 86/1, 112 a 113
17	Kněživka	12-23-15	129	108	3448119	5554990	9	parc.č. 86 - Nad lomem, terasa nad Únětickým pot.
18	Kněživka	12-23-15	130	179	3448133	5555700	1	Potoční 308- k nivě Únětického potoka
19	Kněživka	12-23-15	131	263	3448147	5556540	1	Za špýcharem, 2 etapa SEEP, 3 etapa SEEP
20	Kněživka	12-23-15	132	106	3448149	5554969	1	parc.č. 86 - Nad lomem, terasa nad Únětickým pot.
21	Kněživka	12-23-15	140	271	3448238	5556619	1	Za špýcharem, 2 etapa SEEP
22	Kněživka	12-23-15	148	258	3448317	5556488	1	Za špýcharem, 3 etapa SEEP
23	Kněživka	12-23-15	149	258	3448327	5556488	1	Za špýcharem, 2 etapa SEEP
24	Kněživka	12-23-15	151	258	3448347	5556488	2	Za špýcharem, 2 etapa SEEP
25	Kněživka	12-23-15	153	81	3448357	5554718	1	parc.č. 428, Za kůlnou
26	Kněživka	12-23-15	156	91	3448388	5554817	1	parc.č. 428, Za kůlnou
27	Kněživka	12-23-15	157	102	3448399	5554927	1	parc.č. 428, Za kůlnou
28	Tuchoměřice	12-23-15	162	254	3448457	5556447	4	Za špýcharem, parc. Č. 162 (165) - kravín
29	Tuchoměřice	12-23-15	197	242	3448806	5556324	1	telefoní ústředna u ZŠ
30	Tuchoměřice	12-23-15	205	199	3448884	5555893	1	Pod hájem
31	Tuchoměřice	12-23-15	209	224	3448925	5556143	3	parc.č. 119
32	Tuchoměřice	12-23-15	212	244	3448956	5556343	2	mezi č.p. 8 a 9

33	Tuchoměřice	12-23-15	215	233	3448986	5556233	1	321/1
34	Tuchoměřice	12-23-15	222	236	3449056	5556262	1	za modlitebnou
35	Tuchoměřice	12-23-15	235	228	3449185	5556181	1	300m od modlitebny
36	P. Kopanina	12-23-15	247	23	3449294	5554130	1	louka za mostkem přes potok
37	P. Kopanina	12-23-15	263	32	3449455	5554218	1	zrušený sad při ul. Do roklí, parc.č. 376 a 377
38	Kamýk	12-23-10	301	143	3449861	5559126	1	Strakovo pole J od obce
39	P. Kopanina	12-23-15	332	111	3450149	5555002	1	louka u chatové osady při potoce S od obce
40	Kamýk	12-23-10	334	100	3450189	5558693	1	výstavba teletníku 1972
41	Kamýk	12-23-10	337	137	3450221	5559062	1	rodinné domky, u hřiště
42	Kamýk	12-23-10	343	139	3450281	5559082	1	"Nad synagogou" pole Josefa Ryšánka, ppč.191
43	Kamýk	12-23-10	343	143	3450281	5559122	1	"Nad synagogou" ppč.190/1 (i 191)
44	Kamýk	12-23-10	344	93	3450289	5558622	1	výstavba teletníku 1972
45	Kamýk	12-23-10	350	137	3450351	5559061	2	rodinné domky, u hřiště
46	Kamýk	12-23-10	351	134	3450361	5559031	1	rodinné domky, u hřiště
47	Kamýk	12-23-10	353	138	3450381	5559071	2	pole p. Ryšánka, u rybníčku
48	Kamýk	12-23-10	355	100	3450399	5558691	1	výstavba vepřína 1956
49	Kamýk	12-23-10	360	131	3450451	5559001	1	Tomkova zahrada
50	Kamýk	12-23-10	361	153	3450462	5559220	8	rodinné domky, u hřiště
51	Kamýk	12-23-10	362	93	3450469	5558620	1	výstavba kravína 1959
52	Kamýk	12-23-10	372	118	3450570	5558869	1	sklípek domu čp.229
53	Kamýk	12-23-10	374	143	3450591	5559119	1	Tomkovo pole
54	Kamýk	12-23-10	376	149	3450612	5559179	1	výstavba mateřské školky a hřiště
55	Kamýk	12-23-10	379	95	3450639	5558639	1	pole nad obcí směrem k hajnici
56	P. Kopanina	12-23-15	382	17	3450644	5554058	1	výšina J od obce při stavbě silnice
57	Kamýk	12-23-10	382	181	3450673	5559499	1	ZAV RD, vlevo od silnice do Svrkyně
58	Kamýk	12-23-10	383	134	3450681	5559029	2	liniové výkopy na pravém břehu potoka, výstavba RD
59	Statenice	12-23-15	386	257	3450697	5556458	2	Nad Kopaninským mlýnem
60	Statenice	12-23-15	387	254	3450707	5556428	1	Nad Kopaninským mlýnem
61	Kamýk	12-23-10	391	129	3450761	5558978	1	dokumentace výkopů občanské vybavenosti 1998
62	Statenice	12-23-15	396	266	3450798	5556547	14	cihelna při cestě do Tuchoměřic
63	Kamýk	12-23-10	397	134	3450821	5559027	2	výstavba obchodního domu - samoobsluhy 1971
64	Kamýk	12-23-10	398	171	3450833	5559397	1	RD mezi silnicí na Tursko a Svrkyni
65	Kamýk	12-23-10	403	148	3450882	5559167	2	za humny, při stavbě velvarské silnice
66	Kamýk	12-23-10	403	182	3450883	5559507	1	RD mezi silnicí na Tursko a Svrkyni, zaniklá rokle
67	Kamýk	12-23-10	404	159	3450892	5559277	2	zahrada za mlýnem p. Ryšánka

68	Kamýk	12-23-10	404	173	3450893	5559417	1	RD mezi silnicí na Tursko a Svrkyni
69	Kamýk	12-23-10	405	126	3450900	5558947	1	dokumentace výkopu trafostanice
70	V. Přílepy	12-23-10	409	152	3450942	5559206	1	na skále u kříže, nad kmochovým mlýnem
71	Kamýk	12-23-10	418	92	3451029	5558606	1	"Pod hajnicí"- pole p. Pískáčka
72	V. Přílepy	12-23-10	418	153	3451032	5559216	2	Kmochovo pole - vpravo od silnice do Turska
73	Kamýk	12-23-10	423	96	3451079	5558645	1	pole p. Ženíška u vily p. Pfeifra
74	Kamýk	12-23-10	423	99	3451079	5558675	1	"Pod hajnicí" - Ženíškovo pole
75	Kamýk	12-23-10	424	90	3451089	5558585	1	"Pod hajnicí" - Ženíškovo pole
76	Kamýk	12-23-10	425	107	3451099	5558755	1	stavba Pfeifrový vily 1914
77	V. Přílepy	12-23-10	427	163	3451122	5559315	1	kmochovo pole - mezi silnicemi do Úholiček a Turska
78	V. Přílepy	12-23-10	429	194	3451144	5559625	1	staveniště fi. Bláha
79	V. Přílepy	12-23-10	433	158	3451182	5559264	1	Kmochovo pole - mezi silnicemi do Úholiček a Turska
80	V. Přílepy	12-23-10	439	149	3451242	5559174	1	výkop pro el. kabel
81	V. Přílepy	12-23-10	440	229	3451256	5559974	1	Pod Tejřínem
82	V. Přílepy	12-23-10	442	153	3451272	5559214	4	komunikace na V konci nad silnicí do Úholiček
83	V. Přílepy	12-23-10	443	148	3451282	5559163	3	komunikace na V konci nad silnicí do Úholiček
84	V. Přílepy	12-23-10	445	82	3451298	5558503	1	H-systém, plocha II - Z pás při silnici
85	V. Přílepy	12-23-10	449	155	3451342	5559233	1	po levé straně cesty do utečeneckého tábora od J
86	V. Přílepy	12-23-10	452	85	3451368	5558533	2	H-systém, plocha mezi silnicí do R a ČV -Z polovina
87	Statenice	12-23-15	454	330	3451381	5557182	1	v háji na výšině těsně u panského špýcharu
88	V. Přílepy	12-23-10	458	80	3451428	5558482	5	H-systém, plocha II
89	V. Přílepy	12-23-10	460	88	3451448	5558562	4	H-systém, plocha mezi silnicí do Roztok a Černého V.
90	V. Přílepy	12-23-10	462	115	3451470	5558832	1	u staveniště H -systému
91	V. Přílepy	12-23-10	462	133	3451471	5559012	1	H-systém, plocha pod svahem, přechod do nivy potoka
92	Statenice	12-23-15	463	344	3451472	5557322	1	S od obce, pole vedle zářezu bývalé cesty do VP
93	Horoměřice	12-23-15	465	185	3451483	5555731	1	po pravé straně úvozové cesty ke sv. juliáně
94	V. Přílepy	12-23-10	467	137	3451521	5559051	1	H-systém, plocha pod svahem, přechod do nivy potoka
95	V. Přílepy	12-23-10	469	110	3451540	5558781	1	H-systém, plocha I mezi silnicí do Roztok a potokem
96	V. Přílepy	12-23-10	475	147	3451602	5559151	1	čistička na V okraji obce na levém břehu potoka
97	Statenice	12-24-06	18	30	3451806	5557979	1	Černý vůl - parc.č.167 (bývalý pozemek p. Hovorky)
98	Statenice	12-24-11	25	301	3451871	5556888	6	U háje Chotola, Na stráni
99	Statenice	12-24-11	29	307	3451911	5556948	1	Pod Chotolem
100	Statenice	12-24-11	32	304	3451941	5556917	4	Pod Chotolem
101	Statenice	12-24-11	32	311	3451942	5556987	1	Pod Chotolem
102	Statenice	12-24-11	32	320	3451942	5557078	2	za kovárnou - obecní cesta

103	Statenice	12-24-06	41	11	3452035	5557787	9	Černý vůl - rýha budované Velvarské silnice
104	Statenice	12-24-06	42	21	3452046	5557887	11	Černý vůl - cihelna J.Chundely a okolní pole
105	Horoměřice	12-24-11	54	246	3452159	5556336	2	ul. Ve vilkách
106	Statenice	12-24-06	57	16	3452196	5557835	2	Černý vůl - Černý Vůl A,ppč. 177/10
107	Horoměřice	12-24-11	62	263	3452239	5556505	1	Chotol
108	Horoměřice	12-24-11	63	234	3452248	5556215	3	ppč.400/3,400/11
109	Horoměřice	12-24-11	65	252	3452269	5556395	1	Chotol
110	Horoměřice	12-24-11	65	265	3452270	5556525	4	Chotol
111	Horoměřice	12-24-11	67	252	3452289	5556394	4	Chotol
112	Statenice	12-24-06	72	18	3452346	5557854	2	Černý vůl Černý Vůl B,ppč.177/10
113	Statenice	12-24-06	75	17	3452376	5557844	3	Černý vůl - Černý Vůl A,ppč. 177/10
114	Úholičky	12-24-06	79	270	3452427	5560374	1	Homolka, panské pole
115	Horoměřice	12-24-11	85	254	3452469	5556413	4	U háje Chotola,ppč.428/5
116	Úholičky	12-24-06	85	200	3452484	5559673	1	U kapličky;pole S od obce
117	Statenice	12-24-06	86	13	3452485	5557803	1	Černý vůl - parc.č. 177/43
118	Horoměřice	12-24-11	89	199	3452507	5555862	1	parc.č 389/8, úprava ulice
119	Statenice	12-24-06	94	12	3452565	5557792	4	Černý vůl - plyn
120	Úholičky	12-24-06	94	184	3452573	5559513	1	"Nade dvorem", parc.č.103
121	Úholičky	12-24-06	97	150	3452602	5559172	3	pole pana Wohanky, vpravo od Turska
122	Horoměřice	12-24-11	100	264	3452620	5556512	6	Chotol
123	Úholičky	12-24-06	101	246	3452646	5560132	1	skládka, I kazeta
124	Úholičky	12-24-06	105	173	3452683	5559402	3	"U Krakova" , parc. č. 285/1
125	Úholičky	12-24-06	106	273	3452697	5560402	1	skládka, I kazeta
126	Horoměřice	12-24-11	109	209	3452707	5555961	1	Horoměřice
127	Úholičky	12-24-06	109	275	3452727	5560421	1	skládka, II kazeta
128	Úholičky	12-24-06	109	248	3452728	5560511	1	U kapličky;pole SV od obce
129	Úholičky	12-24-06	111	267	3452747	5560341	1	skládka, I kazeta
130	Úholičky	12-24-06	112	270	3452757	5560371	1	skládka, II kazeta
131	Úholičky	12-24-06	114	278	3452778	5560451	1	skládka, II kazeta
132	Úholičky	12-24-06	115	212	3452785	5559791	2	"U Krakova" , nejvyšší část
133	Úholičky	12-24-06	116	84	3452789	5558511	1	u polohy Na chlunci - při silnici do VP
134	Úholičky	12-24-06	116	109	3452790	5558761	1	při silnici J nad Úholičkami, parc 429
135	Úholičky	12-24-06	120	276	3452837	5560430	1	skládka, II kazeta
136	Úholičky	12-24-06	121	254	3452846	5560210	3	"V sedlišti", parc.č. 221/1
137	Horoměřice	12-24-11	125	262	3452869	5556490	1	pole po levé straně silnice Úně.-Hor. před vsí

138	Úholičky	12-24-06	124	283	3452878	5560500	1	skládka, II kazeta
139	Úholičky	12-24-06	130	118	3452930	5558849	2	"Na chlumci", parc.č.415, 416
140	Horoměřice	12-24-11	132	269	3452940	5556559	1	liniovka při silnici od zahradnicví do H.
141	Horoměřice	12-24-11	161	277	3453230	5556636	1	komerční zóna
142	Horoměřice	12-24-11	163	265	3453250	5556516	1	jámy KZ+RD - u potoka pod komerční zónou
143	Úholičky	12-24-06	163	137	3453261	5559037	1	plošina u polohy Na ladech
144	Horoměřice	12-24-11	168	280	3453300	5556666	2	komerční zóna
145	Únětice	12-24-11	172	373	3453345	5557596	3	na Stříbrníku - blíže ČV
146	Úholičky	12-24-06	184	276	3453478	5560425	8	"Oraný les", parc.č. 570, 246/1
147	Žalov	12-24-06	204	198	3453674	5559643	1	Stříbrník
148	Únětice	12-24-06	216	31	3453786	5557972	2	ostrožnička pod kapličku
149	Únětice	12-24-06	217	41	3453797	5558072	1	nad sv. Jánem
150	Únětice	12-24-06	220	28	3453826	5557942	1	ostrožnička pod kapličku
151	Únětice	12-24-06	220	42	3453827	5558082	2	nad sv. Jánem
152	Únětice	12-24-06	224	42	3453867	5558081	1	nad sv. Jánem
153	Únětice	12-24-06	227	40	3453897	5558061	1	pole S od hřiště
154	Únětice	12-24-06	235	46	3453977	5558120	1	u Fořtu, parc. Č. 256/2
155	Únětice	12-24-11	236	350	3453984	5557360	1	J od okraje intravilánu cca 300m
156	Únětice	12-24-11	240	347	3454023	5557330	1	J od okraje intravilánu cca 300m
157	Únětice	12-24-11	250	345	3454123	5557309	1	J od okraje intravilánu cca 300m
158	Únětice	12-24-06	255	49	3454177	5558149	2	č.kat 252, kravín
159	Únětice	12-24-06	263	45	3454257	5558108	1	teletník, silážní jámy
160	Suchdol	12-24-11	270	196	3454317	5555817	1	vpravo do cesty Lysolaje - Horoměřice, za zahrádkami
161	Únětice	12-24-11	278	366	3454404	5557517	1	ostrožna u vodárny
162	Únětice	12-24-06	283	20	3454456	5557856	2	terasa nad potokem, nad chatami, za hřbitovem
163	Žalov	12-24-06	286	196	3454494	5559616	11	Řivnáč
164	Únětice	12-24-06	287	68	3454498	5558336	1	Na rovinách, pole pana Řeháka
165	Únětice	12-24-06	290	32	3454526	5557976	1	za hřbitovem - 18 m JV od cesty do Žalova
166	Únětice	12-24-06	290	34	3454527	5557996	1	ppč.235
167	Žalov	12-24-06	293	172	3454563	5559376	1	před Řivnáčem
168	Suchdol	12-24-11	317	287	3454791	5556723	1	levý břeh Suchdolského potoka
169	Suchdol	12-24-11	329	210	3454907	5555952	1	Výhledy-centralgroup
170	Suchdol	12-24-11	331	275	3454930	5556602	1	v pravo od odbočky na starý suchdol
171	Žalov	12-24-06	333	152	3454962	5559172	1	parc.č. 209/4 (okraj cihelny)
172	Suchdol	12-24-11	335	268	3454970	5556532	1	v pravo od odbočky na starý suchdol

173	Žalov	12-24-06	334	166	3454973	5559312	1	cihelna
174	Žalov	12-24-06	337	142	3455002	5559072	1	Na Panenské I, severněji J okraj cihelny
175	Únětice	12-24-06	342	37	3455047	5558021	1	V od obce, mezi Žalovem a Úněticemi, Holý vrch
176	Suchdol	12-24-11	345	273	3455070	5556581	2	pole nad statkem ve starém Suchdole
177	Žalov	12-24-06	348	178	3455113	5559431	1	ul. U hřiště, č.p. 404, parc.č. 181/16
178	Únětice	12-24-06	349	47	3455117	5558121	1	Holý vrch, styk 3 katastrů
179	Suchdol	12-24-11	350	307	3455122	5556920	1	poloha "u drubežárny", parc.č. 2275?
180	Žalov	12-24-06	353	189	3455164	5559540	1	Proti domu čp. 104
181	Suchdol	12-24-11	356	279	3455180	5556640	1	Brandejsův statek
182	Žalov	12-24-06	356	173	3455193	5559380	1	proti MNV (čp. 1193)
183	Žalov	12-24-06	356	194	3455194	5559590	1	Komenského č.p. 400
184	Žalov	12-24-06	357	221	3455205	5559860	5	předhradí hradiště Levý Hradec
185	Suchdol	12-24-11	360	308	3455222	5556930	2	č.p. 431, Mikulkova vila
186	Suchdol	12-24-11	361	237	3455229	5556219	1	Kamýcká ul., parc.č. 1947
187	Žalov	12-24-06	364	197	3455274	5559620	1	křížovatka ul. Krásného a bezejmenné
188	Suchdol	12-24-11	367	319	3455292	5557039	1	pravá strana cesty z návsi st. Suchdola ke sv. Václavu
189	Žalov	12-24-06	367	170	3455303	5559349	2	Na Panenské II-plocha J před obcí v pravo od silnice
190	Žalov	12-24-06	369	175	3455323	5559399	3	Na Panenské II-plocha J před obcí v pravo od silnice
191	Žalov	12-24-06	373	196	3455364	5559609	1	Pilařova ul.
192	Žalov	12-24-06	374	172	3455373	5559369	1	Na Panenské II-plocha J před obcí v pravo od silnice
193	Roztoky	12-24-06	377	40	3455397	5558048	1	pískovna + okolí
194	Suchdol	12-24-11	379	208	3455407	5555928	1	ul. K Horoměřicím č.p. 561
195	Žalov	12-24-06	380	241	3455436	5560058	17	hradiště Levý Hradec
196	Žalov	12-24-06	384	150	3455472	5559148	1	Na Panenské II-plocha při silnice do roztok
197	Suchdol	12-24-11	388	284	3455501	5556687	1	Járova parcela-za sokolovnou proti č.p. 366
198	Žalov	12-24-06	393	184	3455563	5559487	1	starý Žalov náves, úpravy čp. 1170
199	Žalov	12-24-06	394	193	3455574	5559577	1	V potokách, J vyústění
200	Suchdol	12-24-11	407	294	3455691	5556786	1	u křížku, křížovatka ulic Do vrchu a Pod školou
201	Suchdol	12-24-11	408	290	3455701	5556745	1	škola M. Alše - č.p.30, SZ roh zahrádky
202	Suchdol	12-24-11	414	291	3455761	5556755	1	staveniště domu pana Kadlece, č.p. 100
203	Suchdol	12-24-11	417	340	3455793	5557245	1	ostrožna nad soutokem Suchdolského a Únětického potoka
204	Suchdol	12-24-11	418	290	3455801	5556745	1	č.p. 178, parc. č. 589?, vedle č.p. 100?
205	Roztoky	12-24-06	438	193	3456014	5559573	1	Solníky
206	Roztoky	12-24-06	456	201	3456194	5559652	1	Solníky
207	Roztoky	12-24-06	458	221	3456215	5559852	1	Solníky

208	Suchdol	12-24-11	467	343	3456293	5557270	1	Roztocká ul. č.p. 431, parc.č.245,6
209	Roztoky	12-24-06	468	109	3456310	5558731	1	vodovod 1930-Na vrškách-horní část ulice Legii
210	Roztoky	12-24-07	13	74	3456539	5558379	1	Únětická ulice čp. 389/2 (p. Jílek)
211	Roztoky	12-24-07	23	146	3456642	5559098	1	Roztoky
212	Roztoky	12-24-07	31	25	3456717	5557887	3	Velký háj-podél S okraje a ž k Suchdolu mohylník
213	Roztoky	12-24-07	33	83	3456739	5558467	1	Tiché údolí čp. 119
214	Roztoky	12-24-07	35	35	3456757	5557987	4	háj - pískovna
215	Roztoky	12-24-07	37	88	3456779	5558517	4	Tiché údolí, čp. 60 (p. Turek)
216	Roztoky	12-24-07	44	208	3456854	5559716	1	roh Palackého a Spěšného ulice
217	Roztoky	12-24-07	50	68	3456909	5558315	1	cesta z Roztok do restaurace a Suchdola
218	Roztoky	12-24-07	51	175	3456923	5559385	1	V Solníkách, za kostelem
219	Roztoky	12-24-07	56	71	3456969	5558345	1	čp. 103
220	Roztoky	12-24-07	60	80	3457009	5558435	18	Pod hájem,měnična proudu
221	Roztoky	12-24-07	61	75	3457019	5558384	1	Pod hájem,měnična proudu
222	Roztoky	12-24-07	62	106	3457030	5558694	1	Tiché údolí - zahrada čp. 92
223	Roztoky	12-24-07	63	116	3457041	5558794	1	stará hospoda č.p. 21
224	Roztoky	12-24-07	65	84	3457059	5558474	7	Pod hájem
225	Roztoky	12-24-07	67	71	3457079	5558344	10	Pod hájem, ppč.255; Na kovárně 251, 203
226	Roztoky	12-24-07	69	114	3457101	5558774	2	podjezd před zámkem
227	Roztoky	12-24-07	69	131	3457101	5558944	1	před nádražím- kanalizace u nádraží
228	Roztoky	12-24-07	70	97	3457110	5558604	1	podjezd dráhy
229	Roztoky	12-24-07	71	151	3457122	5559144	1	statek Ant. Vítka v obci
230	Roztoky	12-24-07	73	81	3457139	5558443	1	Na kovárně, 251, 203
231	Roztoky	12-24-07	75	94	3457160	5558573	1	ppč.251(p. Šmídl), 203, při břehu řeky, čp. 150, stavební dvůr
232	Roztoky	12-24-07	78	122	3457191	5558853	8	Zámecký dvůr
233	Roztoky	12-24-07	79	114	3457201	5558773	2	nádvoří zámku
234	Roztoky	12-24-07	86	143	3457272	5559062	1	parc. 030

Seznam komponent

ref_bod	datace	typ	ref_bod	datace	typ	ref_bod	datace	typ	ref_bod	datace	typ	ref_bod	datace	typ	ref_bod	datace	typ
1	br.kno	SÍD	12	en.jor	POH	32	br.une	SÍD	57	en.riv	SÍD	73	en.riv	SÍD	95	en.bad	SÍD
2	br.moh	SÍD	13	en.jor	SÍD	32	rs.3	POH	58	ri.st	SÍD	74	br.kno	SÍD	96	rim	SÍD
2	en.riv	SÍD	14	ne.lin	SÍD	33	br.kno	SÍD	58	rs.4	SÍD	75	br.une	POH	97	ha.byI	POH
2	en.snu	POH	15	br.moh	POH	34	br.kno	SÍD	59	la.c	SÍD	76	br.sti	SÍD	98	br.kno	SÍD
2	en.zvo	POH	16	br.kno	SÍD	35	br.kno	POH	59	ne.lin	SÍD	77	ne.vyp	SÍD	98	eneoli	SÍD
2	ne.vyp	SÍD	16	ha.dla	SÍD	36	ha.dla	SÍD	60	ha.byI	SÍD	78	en.br	SÍD	98	ha.byI	SÍD
3	ne.vyp	SÍD	17	en.bad	SÍD	37	laten	SÍD	61	ri.st	SÍD	79	rs.4	SÍD	98	ha.dla	SÍD
4	snarod	POH	17	en.jor	SÍD	38	snarod	POH	62	br.kno	SÍD	80	la.d	SÍD	98	rim	SÍD
5	ha.byI	POH	17	en.mic	SÍD	39	ne.lin	SÍD	62	br.moh	SÍD	81	laten	POH	98	rs.hra	SÍD
5	rs.3	POH	17	en.nal	SÍD	40	en.zvo	POH	62	en.jor	SÍD	82	en.nal	SÍD	99	la.a	SÍD
6	ne.lin	SÍD	17	en.riv	SÍD	41	br.sti	SÍD	62	en.nal	SÍD	82	la.a	SÍD	100	br.kno	SÍD
6	ne.vyp	SÍD	17	en.sch	SÍD	42	rs.hra	POH	62	en.riv	SÍD	82	la.a	POH	100	br.sti	SÍD
7	br.kno	SÍD	17	en.snu?	SÍD	43	br.une	POH	62	en.sch	SÍD	82	ne.vyp	SÍD	100	ha.d	SÍD
7	br.moh	SÍD	17	en.zvo	SÍD	44	ha.po	SÍD	62	en.sch	SÍD	83	ri.st	POH	100	rs.2	SÍD
7	br.sti	SÍD	17	la.b	SÍD	45	ri.st	SÍD	62	en.zvo	SÍD	83	ri.st	SÍD	101	la.c	SÍD
7	br.une	POH	18	rim?	SÍD	45	snarod	POH	62	laten	SÍD	83	sn.ml	SÍD	102	ne.lin	SÍD
7	en.nal	SÍD	19	en.riv	SÍD	46	rs.4	SÍD	62	ne.lin	SÍD	84	en.snu	POH	102	ne.vyp	SÍD
7	en.riv	SÍD	20	br.sti	SÍD	47	br.kno	SÍD	62	ne.lin	POH	85	?	SÍD	103	br.kno	SÍD
7	it.a	SÍD	21	br.moh	POH	47	br.sti	SÍD	62	ne.vyp	SÍD	86	br.moh	SÍD	103	br.une	SÍD
7	ne.len	POH	22	br.une	SÍD	48	br.kno	SÍD	62	rim	SÍD	86	ha.byI	SÍD	103	en.nal	SÍD
7	ne.lin	SÍD	23	ha.byI	SÍD	49	br.sti	SÍD	62	rs.hra	SÍD	87	la.b	POH	103	en.riv	SÍD
7	ne.vyp	SÍD	24	ha.dla	SÍD	50	br.une	SÍD	63	ri.st	SÍD	88	br.une	POH	103	en.snu	POH
7	rs.hra	SÍD	24	la.a	SÍD	50	br.une	POH	63	rs.4	SÍD	88	br.une	SÍD	103	ha.byI	SÍD
8	en.nal	SÍD	25	ha.dla	SÍD	50	en.bad	SÍD	64	br.kno	SÍD	88	en.riv	SÍD	103	laten	SÍD
8	ne.lin	SÍD	26	en.br	SÍD	50	en.nal	SÍD	65	br.kno	SÍD	88	ri.st	POH	103	ne.lin	SÍD
9	en.nal	SÍD	27	rs.4	POH	50	en.snu	POH	65	rs.hra	POH	88	rs.3	POH	103	rim	SÍD
9	ne.vyp	SÍD	28	br.une	POH	50	halsta	SÍD	66	?	SÍD	89	en.nal	SÍD	104	br.moh	SÍD
10	ha.byI	SÍD	28	en.snu	POH	50	laten	POH	67	br.une	POH	89	en.nal	POH	104	en.jor	SÍD
10	ha.dla	POH	28	ha.dla	SÍD	50	ne.vyp	SÍD	67	en.bad	SÍD	89	en.zvo	POH	104	en.nal	SÍD
11	br.sti	SÍD	28	ha.po	SÍD	51	halsta	SÍD	68	eneoli	SÍD	89	ha.byI	POH	104	en.riv	SÍD
11	ha.byI	SÍD	29	br.une	SÍD	52	rs.4	SÍD	69	la.c	SÍD	90	halsta	SÍD	104	en.sch	SÍD
11	ne.lin	SÍD	30	br.kno	POH	53	ne.len	POH	70	en.snu	POH	91	sn.ml	SÍD	104	en.snu	POH
11	ne.vyp	SÍD	31	br.kno	SÍD	54	ri.st	SÍD	71	en.snu	POH	92	?	?	104	laten	POH
11	rs.hra	SÍD	31	br.kno	POH	55	en.nal	SÍD	72	br.une	SÍD	93	ne.lin	SÍD?	104	laten	SÍD
11	snarod	SÍD	31	rim	SÍD	56	en.zvo	POH	72	rs.3	POH	94	ri.st	SÍD	104	ne.lin	SÍD

ref_bod	dace	typ	ref_bod	dace	typ	ref_bod	dace	typ	ref_bod	dace	typ	ref_bod	dace	typ	ref_bod	dace	typ
104	ne.vyp	SÍD	121	en.riv	POH	145	en.riv?	POH	163	en.riv	SÍD	189	en.riv	SÍD	208	laten	POH?
105	ne.lin	SÍD	121	laten	POH	145	en.zvo	POH	163	en.snu	SÍD	190	br.une	SÍD	209	en.snu	POH
105	ne.vyp	SÍD	122	en.bad	SÍD	145	ne.vyp	?	163	en.zvo	SÍD	190	en.jor	SÍD	210	br.une?	POH
106	ne.vyp	SÍD	122	en.snu	POH	146	en.jor	SÍD	163	ne.lin	SÍD	190	ha.był	SÍD	211	en.zvo	POH?
106	ne.vyp	POH	122	ne.lin	SÍD	146	en.mic	SÍD	163	ne.vyp	SÍD	191	ha.był	SÍD	212	br.kno	POH
107	ne.vyp	POH	122	ne.lin	POH	146	en.nal	SÍD	164	rs.4	POH	192	rs.3	POH	212	br.moh	POH
108	laten	SÍD	122	ne.vyp	SÍD	146	en.riv	SÍD	165	ha.był	POH	193	br.une	SÍD	212	la.a	POH
108	ne.lin	SÍD	122	rs.3	POH	146	en.sch	POH	166	ne.vyp	POH	194	rs.4	POH	213	ri.a	SÍD
108	ne.vyp	SÍD	123	br.kno	SÍD	146	en.sch	SÍD	167	ha.był	POH	195	br.kno	SÍD	214	br.kno	POH
109	br.une	SÍD	124	en.jor	SÍD	146	ne.vyp	SÍD	168	ne.lin?	?	195	br.une	SÍD	214	br.une	POH?
110	br.moh	POH	124	en.nal	SÍD	146	rs.hra	SÍD	169	?	SÍD	195	en.jor	SÍD	214	en.snu	POH
110	br.une	SÍD	124	ne.vyp	SÍD	147	en.riv	POH	170	halsta	SÍD	195	en.mic	SÍD	214	ha.był	POH
110	en.riv	SÍD	125	en.snu	POH	148	br.sti	SÍD	171	br.une	POH	195	en.nal	SÍD	215	br.kno	SÍD
110	ne.len	SÍD	126	en.zvo	POH	148	en.jor	SÍD	172	bronz	SÍD	195	en.riv	SÍD	215	en.riv	SÍD
111	br.moh	SÍD	127	en.riv	SÍD	149	ri.ml	SÍD	173	rs.3	POH	195	en.sch	SÍD	215	la.d	SÍD
111	halsta	SÍD	128	br.kno	SÍD	150	ri.st	SÍD	174	en.nal	SÍD	195	en.snu	SÍD	215	ri.st	SÍD
111	ne.lin	SÍD	129	en.riv	SÍD	151	br.une	POH	175	en.snu	POH?	195	en.zvo	SÍD	216	br.sti	SÍD
111	ne.vyp	SÍD	130	br.moh	SÍD	151	br.une	SÍD	176	br.kno	SÍD	195	ha.był	SÍD	217	rs.hra?	POH
112	ha.był	SÍD	131	en.riv	POH	152	br.sti	SÍD	176	br.une	SÍD	195	la.c	SÍD	218	ha.był	POH
112	ha.dla	SÍD	132	br.kno	SÍD	153	rs.hra	SÍD	177	la.c	POH	195	ne.lin	SÍD	219	snarod	POH
113	br.kno	SÍD	132	ha.dla	SÍD	154	ha.był	SÍD	178	br.une	POH	195	ne.vyp	SÍD	220	br.kno	SÍD
113	br.sti	SÍD	133	?	SÍD	155	en.riv	SÍD	179	br.kno	SÍD	195	rim	SÍD	220	br.moh	SÍD
113	ne.lin	SÍD	134	rs.3	POH	156	en.riv	SÍD	180	rs.3	POH	195	rs.2	SÍD	220	br.sti	SÍD
114	rs.3	POH	135	br.une	POH	157	en.riv	SÍD	181	rs.hra	SÍD	195	rs.3	SÍD	220	br.une	SÍD
115	eneoli	SÍD	136	br.kno	SÍD	158	br.une	POH	182	eneoli	POH	195	rs.4	SÍD	220	en.sch	SÍD
115	ne.lin	SÍD	136	halsta	SÍD	158	ne.lin	SÍD	183	rs.2	SÍD	196	rs.3	POH	220	en.snu	SÍD
115	ne.vyp	SÍD	136	snarod	SÍD	159	ne.vyp	SÍD	184	br.kno	SÍD	197	rs.3	OJE	220	en.zvo	SÍD
115	rs.3	POH	137	ne.lin	SÍD	160	ne-en	OJE	184	en.snu	SÍD	198	rs.hra	SÍD?	220	en.zvo	POH
116	ne.vyp	SÍD	138	br.une	SÍD	161	en.riv	SÍD	184	rs.2	SÍD	199	br.po	SÍD	220	la.b	POH
117	ne.lin	SÍD	139	br.kno	SÍD	162	en.jor	SÍD?	184	rs.3	SÍD	200	?	OJE	220	ne.len	SÍD
118	br.une	POH	139	eneoli	SÍD	162	ne.lin	SÍD?	184	rs.4	SÍD	201	br.kno	POH	220	ne.lin	SÍD
119	br.une	SÍD	140	ne.lin	SÍD	163	br.kno	SÍD	185	br.kno	SÍD	202	en.snu	POH	220	ne.vyp	SÍD
119	laten	SÍD	141	br.une	POH	163	br.une	SÍD	185	br.une	POH	203	ha.był	SÍD	220	ri.ml	SÍD
119	ne.lin	SÍD	142	ri.pla	SÍD	163	en.bad	SÍD	186	rstred	POH	204	br.kno	POH	220	ri.ml	POH
119	ne.vyp	SÍD	143	?	?	163	en.jor	SÍD	187	?	SÍD	205	br.une	SÍD	220	ri.st	POH
120	ne.vyp	SÍD	144	en.snu	POH	163	en.kul	SÍD	188	br.kno	SÍD	206	rs.hra	SÍD	220	rs.1	SÍD
121	br.moh	?	144	ri.pla	SÍD	163	en.nal	SÍD	189	br.po	SÍD	207	en.ca	SÍD	220	rs.hra	POH

ref_bod	datace	typ	ref_bod	datace	typ	ref_bod	datace	typ	ref_bod	datace	typ	ref_bod	datace	typ	ref_bod	datace	typ
221	rs.1	SÍD	224	ne.lin	SÍD	225	en.riv	SÍD	226	rs.4	SÍD	232	en.jor	POH	233	br.kno	SÍD
222	ri.ml	SÍD	224	ne.vyp	SÍD	225	en.zvo	SÍD	227	br.kno	SÍD	232	en.nal	?	233	ne.lin	SÍD
223	br.kno	?	224	ri.st	SÍD	225	ne.lin	SÍD	228	la.b	POH	232	ha.byl	?	234	rim	SÍD
224	br.sti	SÍD	225	br.kno	SÍD	225	ne.vyp	SÍD	229	br.kno	POH	232	halsta	?			
224	en.jor	SÍD	225	br.une	SÍD	225	ri.ml	SÍD	230	en.nal	SÍD	232	la.c	SÍD			
224	en.nal	SÍD	225	en.bad	SÍD	225	ri.st	SÍD	231	rim	SÍD	232	ne.vyp	?			
224	en.riv	SÍD	225	en.jor	SÍD	226	br.kno	SÍD	232	br.kno	SÍD	232	rs.hra	SÍD			

Přehled osídlení komponent

Povodí Únětického potoka

Datace	Polohy																			
	I.	II.	III	IV	VI	VII	XVIII	XX	XXI	XIII	XXXI	XXXII	XXXIII	XXXVII	XXXVIII	XXXIX	XL	XLVI	XLVII	XLVIII
ne.lin		+	+		+		+	+	+	+			+	+		+			+	+
ne.vyp/len	+	+	+				+	+	+	+			+	+		+				+
en.ca				+	+		+				+		+	+	+	+		+		+
en.nal		+	+	+			+		+					+	+	+				+
en.bad				+						+			+							+
en.riv/kul	+	+		+	+		+		+	+				+	+	+			+	+
en.snu				+										+		+				+
en.zvo				+			+							+		+				+
br.une					+	+			+	+		+		+	+	+	+	+		+
br.moh	+	+					+		+	+										+
br.kno	+	+		+		+	+	+	+					+		+	+		+	+
br.sti		+	+	+				+	+		+	+			+			+		+
ha.byl/halsta		+	+		+		+	+	+	+		+			+	+	+			
had.la				+	+			+	+											
laten		+		+	+		+	+	+	+						+			+	
rim						+	+	+	+		+	+				+			+	+
steh			+																	
rs.hra			+				+	+				+			+	+	+	+	+	+

Povodí Podmoránského potoka

Datace	Polohy							
	XII.	XIII.	XIV	XV	XVI	XXVI	XXVII	XXIX
ne.lin								
ne.vyp/len	+				+	+		+
en.ca						+		+
en.nal	+	+		+	+	+		+
en.bad	+			+	+			
en.riv/kul				+	+		+	+
en.snu								
en.zvo								
br.une	+			+	+		+	
br.moh				+			+	
br.kno	+	+		+	+	+	+	
br.sti	+	+	+	+				
ha.był/halsta	+	+		+			+	
had.la		+				+		
laten			+		+			
rim	+		+		+			
steh			+		+		+	
rs.hra	+		+		+			+

Seznam pohřebních komponent vázaných na skalnaté výběžky

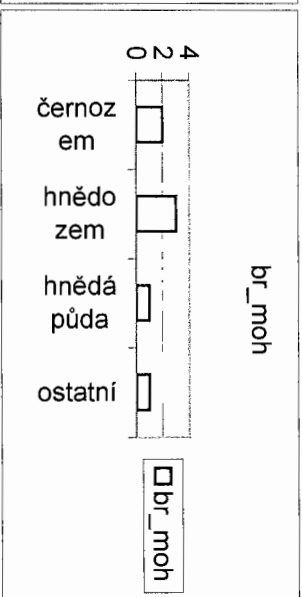
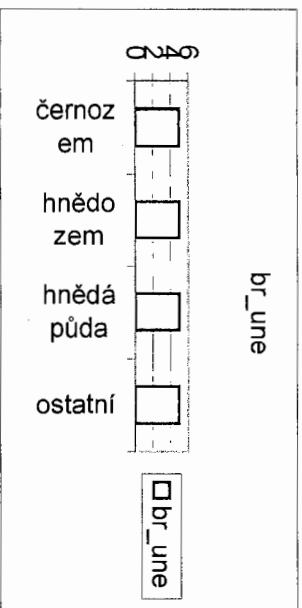
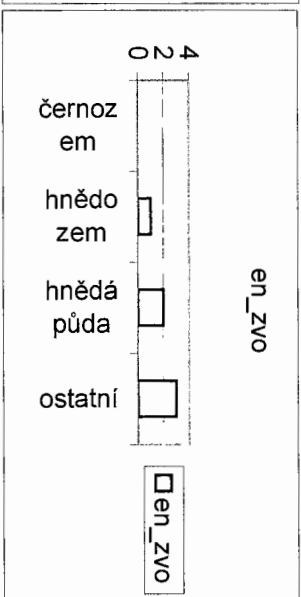
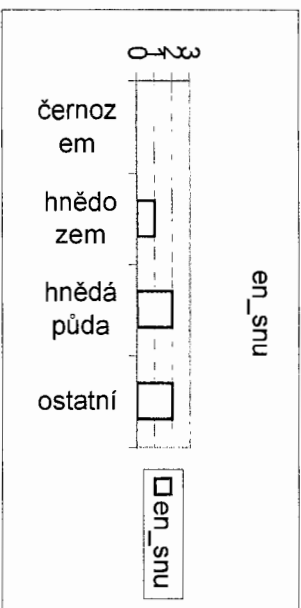
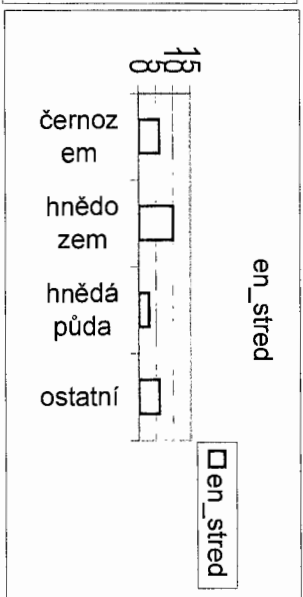
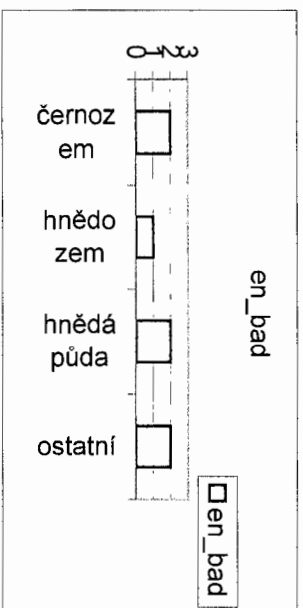
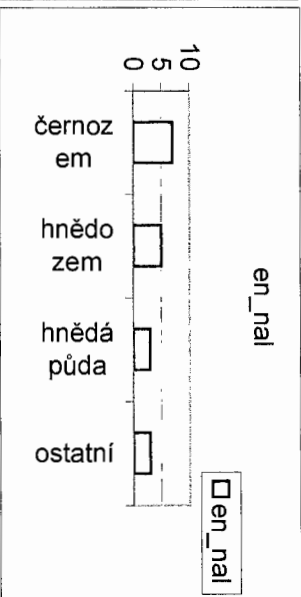
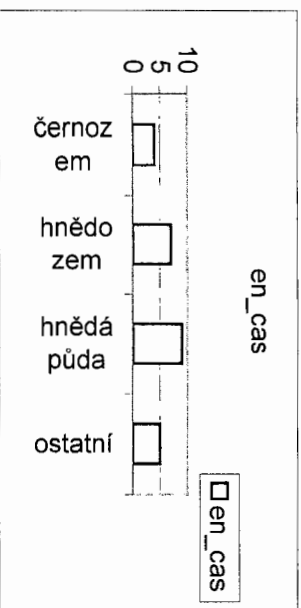
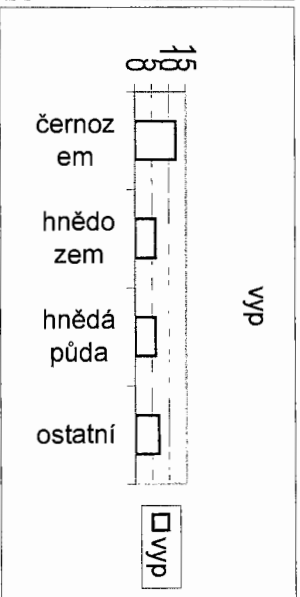
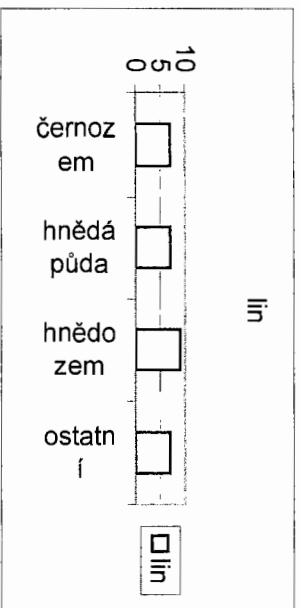
Referenční bod	Katastr	Skalnatý výchoz
38	Kamýk	+
40	Kamýk	+
42	Kamýk	+
43	Kamýk	+
45	Kamýk	
50	Kamýk	+
57	Kamýk	
58	Kamýk	
65	Kamýk	+
67	Kamýk	+
70	Velké Přílepy	+
71	Kamýk	+
72	Velké Přílepy	+
75	Kamýk	+
81	Velké Přílepy	+
82	Velké Přílepy	
83	Velké Přílepy	
84	Velké Přílepy	+
88	Velké Přílepy	+
89	Velké Přílepy	+
90	Velké Přílepy	
114	Úholičky	+
116	Úholičky	
123	Úholičky	
125	Úholičky	
131	Úholičky	
134	Úholičky	
135	Úholičky	
146	Úholičky	

Přílohy

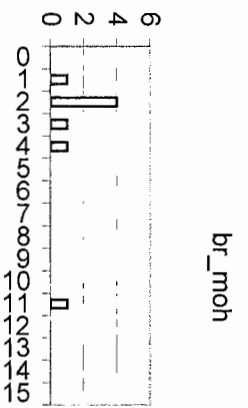
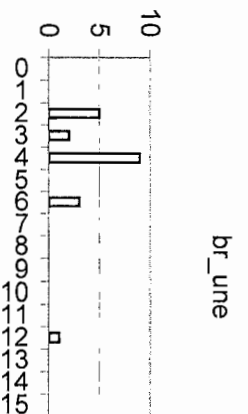
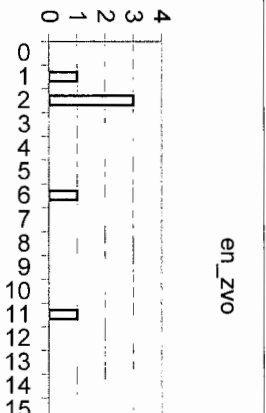
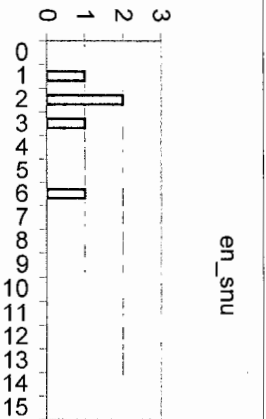
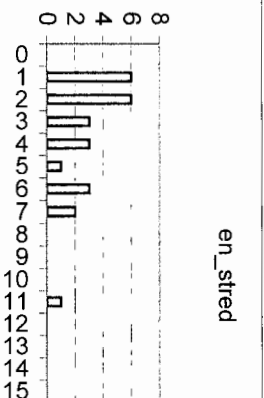
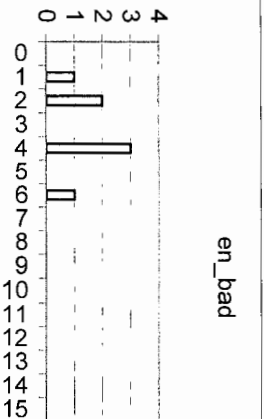
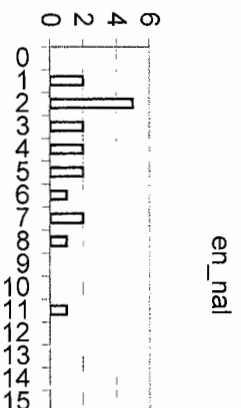
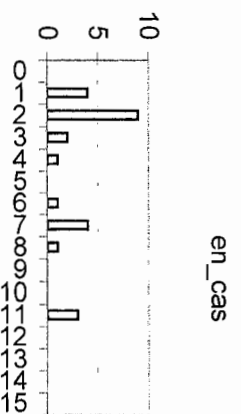
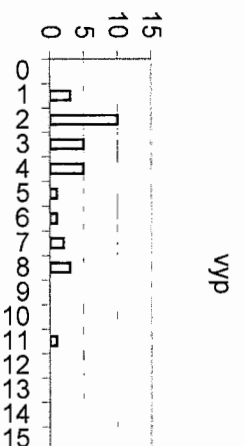
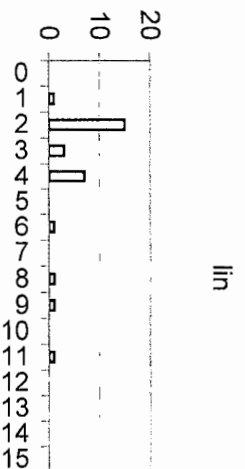
II. Grafy

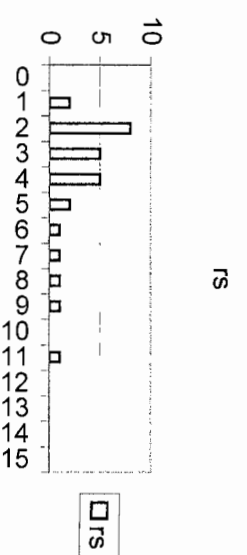
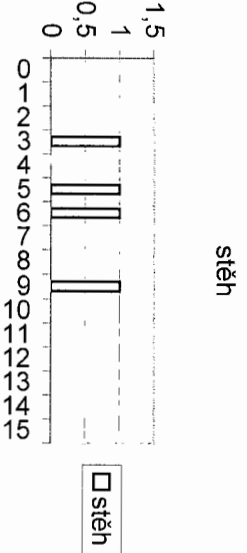
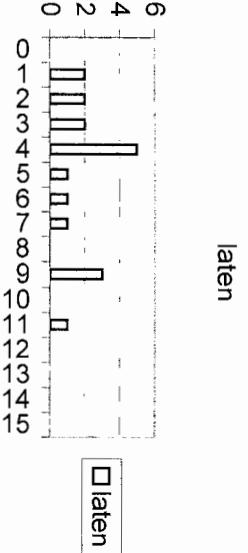
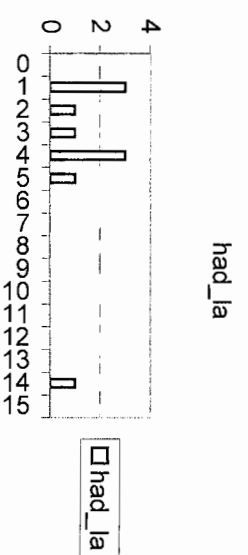
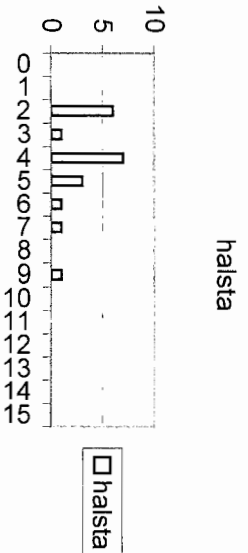
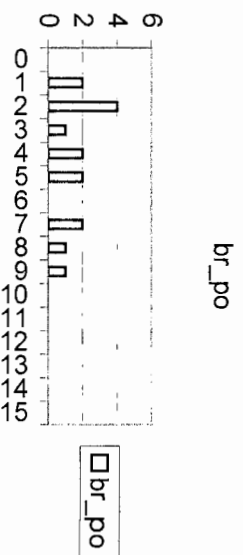
- Vztah sídlištních komponent k půdním poměrům
- Vztah sídlištních komponent k podloží
- Vzdálenost sídlištních komponent od vodního toku
- Vztah sídlištních komponent ke sklonu terénu
- Vztah sídlištních komponent k orientaci svahu

Vztah sídlištních komponent k půdním poměrům

Vztah sídlištních komponent ke sklonu terénu

Vztah sídlištních komponent k orientaci svahu

